

Drodzy Rowerzyści i Turyści,

Oddajemy w Wasze ręce przewodnik, który mamy nadzieję, zachęci Was do odwiedzenia miejsc bliskich, ale czasem zupełnie nieznanych.

W myśl zasady „cudze chwalicie, swego nie znacie” zapraszamy Was do skorzystania z atrakcji, które znajdziecie na obszarach objętych zasięgiem Lokalnych Grup Działania.

Projekt współpracy „Turystyka Rowerowa Atrakcyjnym Sposobem Aktywności” powstał przy udziale pięciu zaprzyjaźnionych Lokalnych Grup Działania północnej i centralnej części województwa śląskiego:

- Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”, obejmującego swoim zasięgiem 16 gmin: Ciasna, Herby, Kalety, Kochanowice, Koszęcin, Krupski Młyn, Miasteczko Śląskie, Pawonków, Pilchowice, Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek, Tworóg, Wielowieś, Zbrostawice;

- Lokalnej Grupy Działania „Brynica to nie granica”, obejmującej swoim zasięgiem 7 gmin: Świerklaniec, Ożarówce, Psary, Bobrowniki, Mierzęcice, Siewierz, Woźniki;

- Lokalnej Grupy Działania „Bractwo Kuźnic”, obejmującej swoim zasięgiem 5 gmin: Boronów, Kamienica Polska, Konopiska, Poczesna, Starcza;

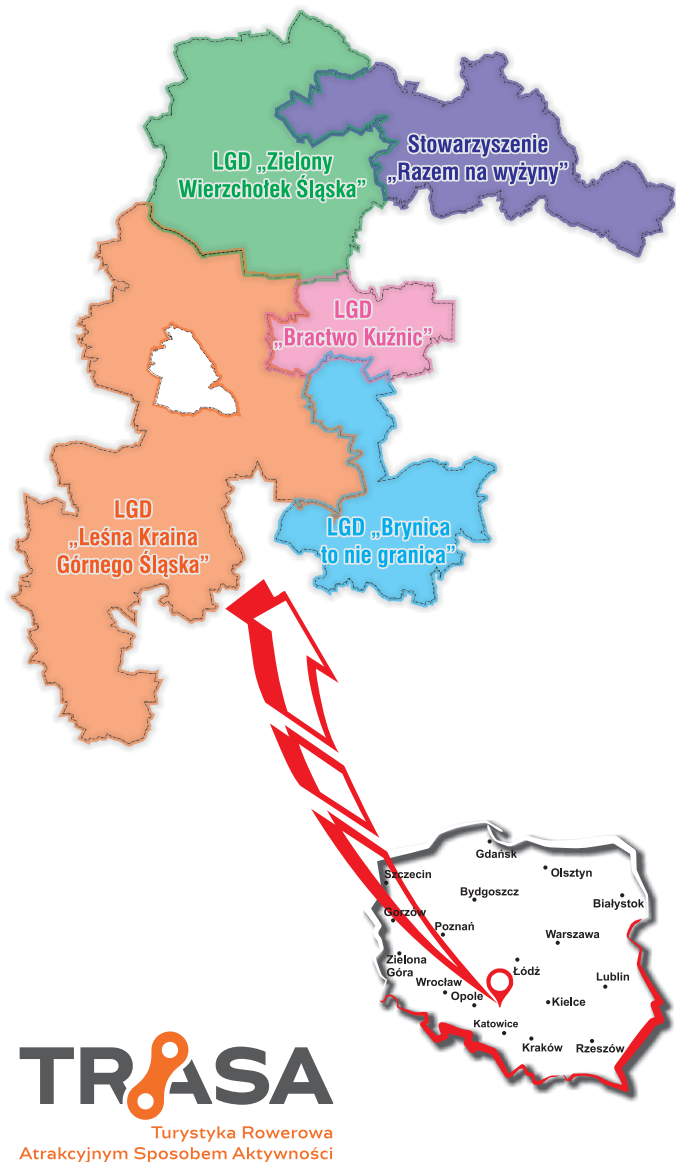
- Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” obejmującego swoim zasięgiem 6 gmin: Dąbrowa Zielona, Kłomnice, Kruszyna, Miedźno, Mykanów i Rędziny;

- Lokalnej Grupy Działania „Zielony Wierzchołek Śląska”, obejmującej swoim zasięgiem 9 gmin: Blachownia, Kłobuck, Krzepice, Lipie, Opatów, Panki, Popów, Przystajń, Wręczyca Wielka.

Specjalnie dla Was zaprojektowaliśmy i oznaczyliśmy szlaki rowerowe, stworzyliśmy miejsca odpoczynku, wydaliśmy także mapę i niniejszy przewodnik, które mamy nadzieję uprzyjemnią Wam aktywne spędzanie wolnego czasu.

Zatem w drogę! Po atrakcje naszego regionu!

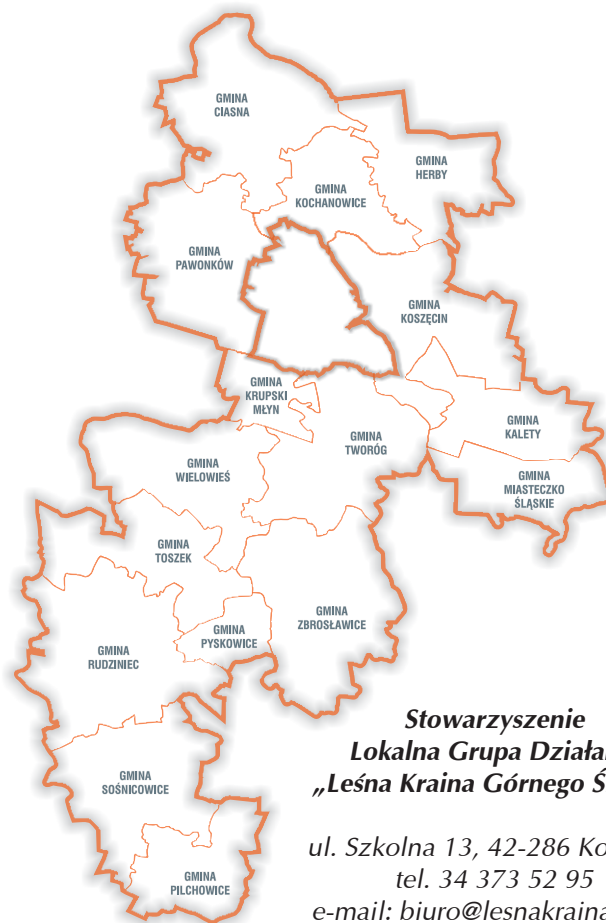
Partnerzy Projektu TRASA

Stowarzyszenie LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”

Stowarzyszenie obejmuje 16 gmin województwa śląskiego. Rejon Stowarzyszenia to czyste lasy, pola i łąki, malownicze krajobrazy. Jest to najlepszy obszar do wypoczynku, zwiedzania oraz aktywnego spędzania czasu. Poza niezwykłą przyrodą można zobaczyć piękne zabytki, które świadczą o bogatej historii tego obszaru. Rowerzyści będą mogli przemierzać nasze TRASY poznając barwną kulturę i tradycję naszych gmin oraz próbując lokalnych wyrobów i potraw.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”

ul. Szkolna 13, 42-286 Koszęcin
tel. 34 373 52 95
e-mail: biuro@lesnakrainalgd.pl
www.lesnakrainalgd.pl

Zabytkowa fajczarnia w Zborowskiem 1

Zborowskie, ul. Fabryczna 7, www.zborowskie.pl

To najcenniejszy zabytek na terenie Gminy, ale również najcenniejszy zabytek fajczarski w Polsce. Manufaktura fajek powstała w roku 1753. Dwunastu sprowadzonych fachowców z Holandii uruchomiło zakład, który rok później zatrudniał 40, a w 1788 roku aż 115 robotników. Obecnie po manufakturze pozostał, wpisany do rejestru zabytków częściowo odrestaurowany budynek, który został udostępniony do zwiedzania. Budynek został laureatem konkursu „Zabytek Zadbane 2017”, organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Generalnego Konserwatora Zabytków.

Fajczarnia w Zborowskiem

Stawy w okolicy Ciasnej 2

Stawy w okolicach miejscowości Ciasna – Rogacz, Maliniak, Stawek, Kolejowy I, Kolejowy II, Ola, Leśniak – należące do największych zbiorników Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”. Charakterystyczną cechą obszaru Parku jest występowanie licznych antropogenicznych zbiorników wodnych, tworzących często kompleksy, które aktualnie wyko-

rzystywane są do celów hodowli ryb, rekreacyjnych lub pełniących funkcje retencyjne.

Stawy w okolicy Ciasnej

Zrewitalizowany skwer w Ciasnej 3

Obszar między ulicami: Lublinieckiej, Stawowej i Dobrodzieńskiej

Zrewitalizowany obszar na terenie miejscowości Ciasna został wyposażony w nowe chodniki, ścieżki rowerowe, place zabaw oraz miejsca do rekreacji i odpoczynku. Stworzono nowe warunki do uprawiania sportu i turystyki z zachowaniem bioróżnorodności i ochroną środowiska naturalnego.

Skwer w Ciasnej

Rezerwat „Łęg nad Młynówką” 4

Zwarty kompleks leśny położony nad rzeką Młynówką (Potokiem Jeżowskim), leży pomiędzy Patoką i Panoszowem. Został stworzony w 2007 roku. Jego powierzchnia liczy ponad 126 ha. Rezerwat zachowuje ekosystemy leśne, wodne oraz bagienne w postaci naturalnego lasu łęgowego; położony jest w granicach

Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą” oraz obszaru Natura 2000 „Łęgi w lasach nad Liswartą”. Znajdują się tu pomniki przyrody: jesion wyniosły i wiąz szypułkowy.

Rezerwat „Łęg nad Młynówką”

Rezerwat nie jest udostępniony do zwiedzania. Na terenie rezerwatu przyrody obowiązuje zakaz wstępu zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody.

Strzelnica bojowa BARS 201 w Przywarach 5

CAMP RAPTOR, www.bars201.com

Strzelnica znajduje się w podziemnym bunkrze przeciwbombowym systemu łączności troposferycznej BARS 201 dawnego Układu Warszawskiego. Jest on częścią Niepublicznego Ośrodka Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego CAMP RAPTOR. Do niedawna bunkier był tajnym obiektem wojskowym najpierw radzieckim a potem

Strzelnica w Przywarach

polskim. Strzelnica znajduje się w lesie z dala od zabudowań, jest obiektem zabudowanym. W ofercie znajduje się szkolenie podstawowe z pistoletu lub pistoletu maszynowego, wykonanie różnych strzelań symulacyjnych.

Gmina Pawonków

Drewniany kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Gwoździanach 6

Gwoździany, ul. Topolowa 13a

Kościół został wybudowany w XVI wieku w Kościeliskach, przeniesiony w latach 70-tych XX wieku do Gwoździan i stanowi wierną rekonstrukcję dawnej świątyni, choć zbudowaną z nowym materiałem. Jedynymi elementami oryginalnymi są: belka nad drzwiami wejściowymi z datą 1576 oraz dwa krzyże znajdujące się na wieżach. Kościół parafialny należący do diecezji opolskiej; leży na Szlaku Architektury Drewnianej woj. Śląskiego. Kościół usytuowany na sztucznym wzniesieniu, konstrukcja zrębowa z wieżą w konstrukcji słupowej.

Kościół pw. NNMP w Gwoździanach

Muzeum paleontologiczne w Lisowicach 7

Lisowice, ul. Mickiewicza 20, www.muzeumlisowice.pl

Muzeum Paleontologiczne w Lisowicach powstało w 2008 r. z inicjatywy mieszkańców Lisowic w oparciu o największe polskie odkrycia paleontologiczne. Trwające osiem lat (2006-2013) wykopaliska doprowadziły do odkrycia kości pierwszego polskiego dinozaura drapieżnego Smoka z Lisowic (nazwa potocz-

na), oraz największego na świecie dicynodonta, prawdopodobnie jednego z ostatnich przedstawicieli tego wymarłego pod koniec triasu gatunku gadów ssakokształtnych.

Wystawa jest otwarta dla zwiedzających. W grupie zorganizowanej z przewodnikiem można uczestniczyć nie tylko w prelekcji na temat dinozaurów ale także poczuć się jak paleontolog podczas warsztatów wykopaliskowych.

Muzeum paleontologiczne w Lisowicach

Ogród Św. Jana Nepomucena w Lisowicach 8

Lisowice, ul. Nowa 5a

Za kościołem w Lisowicach znajduje się piękny ogród Św. Jana Nepomucena, którego przesłaniem jest hasło bazujące na Przykazaniu Miłości: „Będziesz miłował. Nie hejtował!”. W ogrodzie rozmieszczone są liczne tabliczki z cytatami i sentencjami, motywu-

Ogród, Lisowice

Ogród, Lisowice

jącymi zwiedzających do refleksji nad relacją słowną z bliźnimi. Św. Nepomucen jest patronem tajemnicy spowiedzi, ponieważ pomimo tortur nie wyjawiał szczegółów spowiedzi królowej Zofii. Znajdują się w nim także powiększone kopie medalionów wydanych w Czechach, w setną rocznicę kanonizacji Św. J. Nepomucena. Pomysłodawcą i wykonawcą ogrodu jest ks. prob. Rafał Wyleżół. Jest dostępny dla zwiedzających przez cały rok.

Alpakarnia Lisowice 9

Lisowice, ul. Słowackiego 5

W Lisowicach znajduje się rodzinne ranczo z alpaki i innymi zwierzętami, jak kozy, barany, konie, kolorowe ptaki, które codziennie jest dostępne dla zwiedzających. Wełna alpaka jest hipoalergiczna, a zwierzęta te są spokojne i chętne do współpracy, dlatego idealnie spełniają swoją rolę w zajęciach z dziećmi. Ranczo chętnie przyjmuje wycieczki zorganizowane, podczas których można karmić zwierzęta lub piec kiełbaski na ognisku.

Alpakarnia, Lisowice

Agroturystyka Pawelki 10

Pawelki, ul. Kochcicka 1, www.agroturystikapawelki.pl

Gospodarstwo posiada dwa domki na wynajem. Znajdują się one na ogrodzonej działce bezpośrednio położonej przy trzech stawach hodowlanych o łącznej powierzchni 5 ha. Również na terenie działki znajdują się dwie nieduże sadzawki. Cisza i bliskość natury oraz położenie na obszarze Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”, zapewnią pełnię wypoczynku i relaksu.

Agroturystyka Pawelki

Schronisko młodzieżowe PAWEŁEK 11

Pawelki, ul. Główna 14
www.schroniskokochanowice.naszaplacowka.pl

Schronisko Pawelek

Obiekt schroniska stwarza idealne warunki na organizowanie zielonych szkół, obozów letnich i zimowych, kolonii, warsztatów, obozów sportowych czy wycieczek szkolnych a także dla indywidualnego turysty. Oferuje 60 miejsc noclegowych, zaplecze gastronomiczne oraz bogatą ofertę spędzania wolnego czasu (boisko do siatkówki, wypożyczalnię rowerów, miejsce na ognisko).

Ścieżka dydaktyczna „Na Brzozę” 12

Schronisko Pawelek jest także punktem końcowym ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej „Na Brzozę” liczącej 7 km, a punktem początkowym jest leśniczówka w Lubockiem. Na jej trasie można podziwiać z wieży widokowej stanowisko różanecznika katawbijskiego, będącego pomnikiem przyrody. Obszar zajmowany przez prawie 100 letnie okazy liczy 0,46 ha. Stanowisko to zostało założone przez hrabiego Ballestrema w latach 1904-1906. Prowadził on w tym czasie budowę pałacu w Kochcicach, a nasadzone tu krzewy miały zostać prawdopodobnie przeniesione do parku przypałacowego.

Różanecznik katawbijski (rododendron)

Drewniany kościół w Pawełkach 13

Pawełki

Kościół w Pawełkach

Piękny, niewielki drewniany kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej. Ze względu na zły stan techniczny podjęto decyzję o odbudowie kościoła. Cały proces zaczął się w 2022 roku i trwa nadal. Większość części

konstrukcyjnych zostało wymienionych przy zachowaniu pierwotnego kształtu obiektu. Obecnie stoi na murowanych fundamentach. Wnętrze kościoła także zostało odrestaurowane.

Gorzelnia w Kochcicach 14

Kochcice, ul. Ogrodowa 5

Obiekt położony w sąsiedztwie pałacu zbudowanego wraz z zabudową folwarczną, wybudowany na początku XX wieku przez Ludwika Karola Ballestrema. Obiekt po zarządzaniu przez PGR, został sprywatyzowany, gdzie produkcja alkoholi zakończyła się dopiero w latach 90. Obiekt przeżywa obecnie swój renesans. Został zmodernizowany i gruntownie wyremontowany z zachowaniem historycznego charakteru budowli, nadając mu funkcje kulturalno-rekreacyjną. Wewnątrz znajduje się okazałe muzeum techniki, sala kinowa, kawiarnia, wieża widokowa oraz sale warsztatowo-szkoleniowe. Renowacja obiektu zakończyła się na początku 2023 roku.

Gorzelnia, Kochcice

Gmina Herby

Sala Tradycji Magistrali Węglowej Śląsk – Porty im. inż. Józefa Nowkuńskiego 15Herby Nowe, ul. Wieczorka 7, www.izbatradycji.pl

W Herbach znajduje się sala tradycji, gdzie w dwóch salach udostępnionych dla zwiedzających można podziwiać różne dokumenty, urządzenia kolejowe, zdjęcia pamiątkowe, meble, wyposażenie oraz osobiste pamiątki po głównym budowniczym magistrali – inż. Józefie Nowkuńskim.

Izba Pamięci

Izba Pamięci

Stawy w Hadrze i w Piłce 16

W miejscowości Hadra i Piłka, przy rzece Liswarcie znajdują się stawy. W Hadrze miłośnicy wędkowania, posiadający kartę wędkarską, znajdą coś dla siebie.

Zbiornik w Piłce

Spacerowicze mogą przejść groblą dzielącą stawy, albo wejść do lasu, aby pospacerować lub w okresie jesiennym zebrać okazałe grzyby.

Zbiornik w Piłce

Bajkowa Zagroda w Łebkach 17

Łebki 19, www.bajkowa-zagroda.pl

Gospodarstwo agroturystyczne, miejsce które przede wszystkim oferuje pyszne jedzenie i przyjemną atmosferę. Najmłodszy na pewno doceni kontakt ze zwierzętami takimi jak lamy, kuce oraz inne zwierzę-

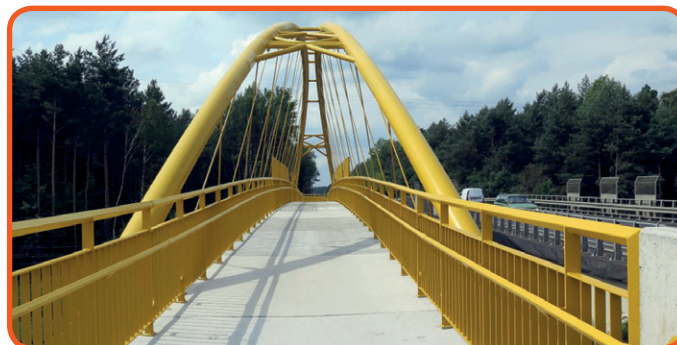
ta gospodarskie, które w większości chodzą wolno. Obiekt oferuje dania kuchni śląskiej, własnej roboty wyroby: sery, wędliny, kiełbasy oraz wypieki.

Bajkowa Zagroda

Kładka rowerowa – most łukowy Herby 18

Miejscowość gminna Herby i Lisów zostały połączone asfaltową ścieżką rowerową oddzieloną pasem zieleni od drogi krajowej nr 46. Ścieżka została wybudowana ze środków Funduszy Europejskich. W celu komfortowego przejazdu przez wiadukt nad torami kolejowymi wybudowano specjalną kładkę w konstrukcji mostu łukowego. Imponująca forma obiektu pokazuje inżynieryjne rozwiązania na miarę XXI wieku.

Kładka rowerowa w Herbach

Rezerwat przyrody „Cisy nad Liswartą” 19

Jest rezerwatem leśno-florystycznym. Obszar podlegający ochronie zajmuje powierzchnię ponad 50 ha i znajduje się w gminie Herby, nieopodal wsi Łębki. Rezerwat utworzono w 1957 r. Obok cisa występują tu stanowiska kilkunastu innych roślin chronionych. Obecnie obszar ten wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”. Poznanie obiektu umożliwia ścieżka dydaktyczna licząca 1,15 km.

Rezerwat „Cisy nad Liswartą”

Gmina Koszęcin**Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji** 20

Koszęcin, ul. Sportowa 1, www.koszecin.naszosir.pl

Na terenie ośrodka znajduje się basen kąpielowy oraz tor kajakowy z możliwością wędkowania. Obok dostępne są także boiska do gier zespołowych, m.in. boisko do gry w piłkę nożną z trawy syntetycznej, kort tenisowy i plac zabaw. Można także wynająć pokoje lub domki campingowe, a także pola namiotowe. Na terenie ośrodka odbywa się wiele imprez sportowych, do których

GOSiR w Koszęcinie

należą: bieg przełajowy „Koszęcińska Dycha”, Mistrzostwa Polski Sędziów w siatkówce plażowej, Finał Mistrzostw Śląska w siatkówce plażowej oraz biegi, zawody pływackie i wędkarskie.

GOSiR w Koszęcinie

Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hady

Koszęcin, ul. Zamkowa 3, www.zespolslask.pl

21

Założony 1 lipca 1953 roku. Jest jedną z najlepiej rozpoznawalnych marek artystycznych w Polsce i na świecie. „Śląsk” to dzieło życia Stanisława Hady i Elwiry Kamińskiej. Zespół tworzy ponad stuosobowy skład artystyczny: chór, balet i orkiestra. Siedzibą Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” od 1953 roku jest jeden z największych w Polsce zespołów pałacowo-parkowych z okresu neoklasycyzmu, zaliczony do I kategorii zabytków. Zespół organizuje coroczny piknik artystyczny „Święto Śląska”, gdzie podczas trzydniowej imprezy czeka zróżnicowany program artystyczny oraz liczne atrakcje towarzyszące.

Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk”

Pałac w Koszęcinie to budowla składająca się z trzech niesymetrycznych skrzydeł. Najpiękniejsze

Pałac w Koszęcinie, siedziba Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk“

zachodnie – mieści Salę Balową i wychodzący na park taras, Salę Kominkową oraz Salę Zieloną, w której zachował się okrągły, empirowy piec kaflowy.

Przy Kaplicy Pałacowej – obecnie Kameralnej Sali Koncertowej – znajduje się wieża z tarasem widokowym. W obrębie siedziby mieszczą się także Pawilon im. Elwiry Kamińskiej oraz Dom Pracy Twórczej im. Adolfa Dygacza – służące jako obiekty widowiskowo-dydaktyczne. Pałac jest otoczony parkiem krajobrazowym w stylu angielskim, założonym w połowie XIX wieku, z pomnikami przyrody i stawem.

Kościół w Brušku pw. Św. Jana Chrzciciela 22

Brusiek, ul. Kościelna

Kościół w Brušku

Drewniany kościół został zbudowany w połowie XVII wieku (szacuje się, że na pewno przed rokiem 1670). W sadowskich księgach pogrzebowych przeczytamy, że w latach 1675-1758 pochowano w części prezbiterialnej około 10 osób zasłużonych dla kościoła. Kościół jest orientowany, w konstrukcji zrębowej. Wnętrze kościoła ozdobił w roku 1693 Wawrzyniec Grochowski piękną polichromią szablonową. W kościółku znajduje się mały ołtarz z obrazem Św. Jana Chrzciciela z połowy XVIII wieku, drewniana chrzcielnica z datami 1400 i 1882. Kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

Kościół pw. Św. Marcina w Cieszowie 23

Cieszowa, ul. Kościelna

Drewniany kościół wybudowany w 1751 r. Wcześniej na jego miejscu istniała kaplica, najprawdopodobniej już od XIII w., później kościół protestancki. Kościół orientowany, konstrukcji zrębowej z wieżą w konstrukcji słupowej. Kościół leży na Szlaku Architektury Drewnianej. W Cieszowie zachował się cmentarz żydowski, czyli kirkut. Znajduje się on ok. 1 km od miejscowości przy polnej drodze łączącej Cieszowę i Wierzbie. Część macew zostało zniszczonych. Zachowała się murowana brama. W 2008 roku zarzewienie na terenie cmentarza zostało zniszczone przez trąbę powietrzna.

Kościół Św. Marcina w Cieszowie

Kirkut w Cieszowie. fot. Rafał Ziółek

Kościół pw. Świętej Trójcy w Koszęcinie (24)

Koszęcin, ul. Świętej Trójcy 3

Kościół pw. Św. Trójcy w Koszęcinie

Orientowany drewniany kościół na podmurówce kamienno-ceglanej w konstrukcji zrębowej wybudowany w 1724 roku. Jak wskazują kroniki, miejsce budowy kościoła ma związek z objawieniami, jakich doznała córka miejscowego młynarza lub też z odkrytym w tym miejscu źródłem, które miało uzdrowicielską moc. Wystrój świątyni jest przede wszystkim barokowy, z pierwszej połowy XVIII w. Z tych czasów pochodzi także ołtarz główny i ołtarze boczne. Ciekawostką kościoła jest jeden z najstarszych na Śląsku „komiksów” – ośmiopolowe malowidło z XVII w., ze scenkami legendarnych wydarzeń, związanych z budową kościoła i wierszowanymi opisami.

Torfowisko Dubiele (25)

Torfowiska znajdują się w Strzebinie, na terenie Nadleśnictwa Koszęcin. Ich powierzchnia to 3 ha. Miejsce jest pod ochroną, ze względu na swoje walory przyrodnicze, naukowe i krajobrazowe (występują tu rzadkie i ustępujące gatunki roślin). Pełni ważną rolę ekologiczną, jak również jest naturalnym zbiornikiem retencyjnym.

Torfowisko Dubiele

Gmina Kalety**Ichtiopark w Kaletach** (26)

Kalety, ul. Powstańców Śląskich

Ichtiopark

Park tematyczny o rybach, który powstał w 2015 r., na terenach przemysłowych przejętych przez miasto po zlikwidowanych Zakładach Celulozowo-Papierniczych. Na jego terenie znajduje się zbiornik wodny, przy którym funkcjonuje wypożyczalnia sprzętu wędkarskiego. Park jest obiektem ogólnodostępnym (czynny w okresie letnim) i ma formę edukacyjno-wypoczynkową. Na odwiedzających czekają wiaty spacerowe, ścieżki edukacyjne, gry terenowe, a także taras widokowy. W ramach rozwoju tego miejsca, powstała tam także pasieka edukacyjna, czyli przestronny, drewniany budynek, w którym turyści mogą zapoznać się z rzemiosłem pszczelarstwa oraz podpatrzeć pracujące pszczoły. Pasieka czynna w okresie letnim.

Pasieka edukacyjna w Ichtioparku

Stanice rowerowe (27)

Stanica Rowerowa Donnersmarcka w Kaletach powstała w 2020 roku. Zlokalizowana w leśnictwie Jędrysek, przy dukcie leśnym, uczęszczanym przez licznych turystów. W pięknym otoczeniu lasu znajduje się duża drewniana wiata, która pomieści grupę rowerową, tablice informacyjne oraz stacja naprawy rowerów.

Stanica Rowerowa Donnersmarcka

Stanica myśliwska – przepięknie usytuowana stanica rowerowa. Nazwę „myśliwska” wzięła od pamiątkowego kamienia, który upamiętnia myśliwych i leśników. Kamień jak i kapliczka stojąca obok niego, są usytuowane wprost naprzeciw stnicy. Sama stanica

Ścieżka edukacyjna o zwierzętach leśnych przy stnicy w Jędrysku

jest wyposażona w zadane miejsca siedzące wraz z stołami, stację naprawy rowerów. Dojechać na miejsce można utwardzonymi drogami leśnymi z Kalet, Miasteczka Śląskiego czy też Tarnowskich Gór oraz Pniowca. Wiata otoczona jest z każdej strony szczerym lasem, na czele z roslymi dębami. Wszystko to sprawia, iż jest to świetne miejsce wypoczynku w każdej wyprawie rowerowej.

Na terenie miasta Kalety znajdują się także **Stanica na Garbatym Mostku** oraz **w Truszczycu**.

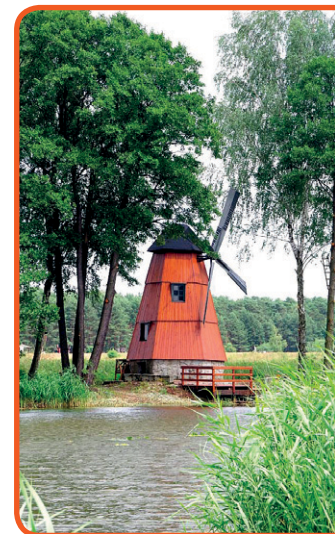
Miasto Kalety zostało odznaczone po raz piąty w kategorii gmina do 10.000 mieszkańców tytułem „Gmina Przyjazna Rowerzystom” za twórczy wkład w rozwój turystyki rowerowej.

Stanica rowerowa w Truszczycu

Zalew Zielona (28)

Dwa akweny w dzielnicy miasta Kalety, z których jeden jest zbiornikiem retencyjnym zbudowanym w latach 1970-71 na rzece Mała Panew. Obydwa akweny stanowią wielką atrakcję w okresie letnim, zapraszając swoimi piaszczystymi plażami. Znajdziemy tu bazę turystyczno-wypoczynkową w postaci domków campingowych, pola namiotowego, zaplecza gastronomicznego, wypożyczalnię sprzętu kajakowego. Na wyspie jednego ze zbiorników stoi stary drewniany wiatrak. Obecnie obiekt jest zamknięty dla turystów ale idealnie wpisuje się w sceneryę Zalewu Zielona, będąc znakiem rozpoznawczym tego miejsca.

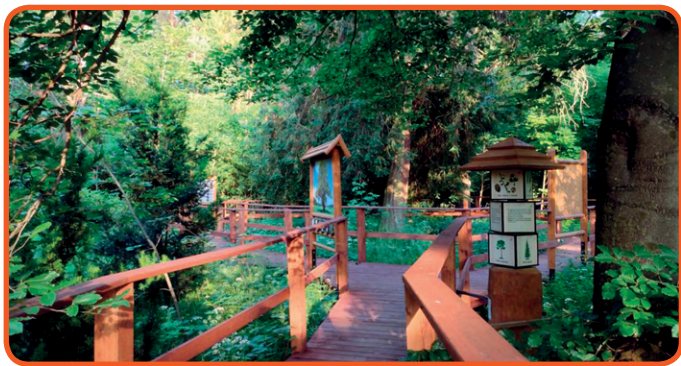

Drewniany wiatrak

Ścieżki dydaktyczne (29)

Gmina Kalety chcąc promować swój leśny dobrostan utworzyła kilka ścieżek dydaktycznych dla rowerzystów bądź pieszych. Oto kilka z nich:

Z cisem Donnersmarcka: jej długość to ok. 22 km położona jest w Nadleśnictwie Świerklaniec. Stworzona została w 2011 roku. Czas przejazdu zajmuje około 3 godziny. Ścieżka rozpoczyna się w Jędrysku przy ul. Mickiewicza i docelowo zmierza do Pniowca przez Lubocz i Mikołeskę. Pętla kończy się na ul. Rymera w Jędrysku. Na ścieżce wyznaczono 9 przystanków tematycznych.

Ścieżka edukacyjna z cisem Donnersmarcka

Aleja Dębów: jej długość to ok. 3 km położona jest w Kaletach – Truszczyca w Nadleśnictwie Świerklaniec. Czas pieszej wędrowki zajmuje około 1 godziny.

Garbaty Mostek

Na trasie tej wyznaczonych zostało 5 przystanków tematycznych. Główną atrakcją alei są zabytkowe dęby szypułkowe szacowane na 300 do 600 lat, które zostały wpisane na listę pomników przyrody.

Zielona Pętla: jej długość to około 9 km położona jest w Kaletach Zielonej i przebiega lasami Nadleśnictwa Koszęcin oraz Świerklaniec, gdzie punktem granicznym jest „Garbaty most”. Trasa wiedzie wokół zbiorników wodnych nad rzeką Mała Panew, która tutaj ma swój początek – 14 km biegu rzeki. Czas pieszej wędrowki zajmuje około 1 h 30 min. Na trasie tej wyznaczonych zostało 5 przystanków tematycznych. Największą atrakcją ścieżki są bobry, które obrały stawy w Zielonej za swoje żerowiska, ale również różnorodne ptactwo i piękne krajobrazy zbiorników wodnych.

Wypożyczalnia sprzętu wodnego w Zielonej

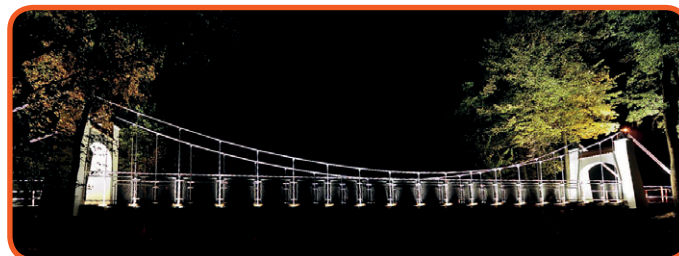

Gmina Krupski Młyn

Most wiszący na Małej Panwi w Krupskim Młynie (30)

Krupski Młyn, ul. Główna

Przykładem sztuki budowania mostów jest jedno-przęsłowy most wiszący na Małej Panwi. Jest to jeden z najcenniejszych obiektów w gminie Krupski Młyn.

Most wiszący w Krupskim Młynie

Powstał on około 1930 roku i ma rozpiętość 25 metrów. Między murowanymi z cegły, otynkowanymi pylonami mostu rozpięte są stalowe liny podtrzymujące element nośny – kładkę dla pieszych z drewnianymi podestami. Most najbardziej efektownie prezentuje się nocą, kiedy zostaje oświetlony.

Impreza pn. „Piknik na ŁĄCZce” 31

w parku „Oczko” w Krupskim Młynie

„Piknik na ŁĄCZce”

Już kilka lat z rzędu, z początkiem września Park „Oczko” zapełnia się dziesiątkami wystawców: artystów, rękodzielników, lokalnych producentów żywności. Licznie zgromadzeni uczestnicy mogą wziąć udział w kiermaszu produktów regionalnych i rękodzieła. W dotychczasowych edycjach imprezy znalazły się m.in. Otwarty Deblowy Turniej Tenisa Ziemnego, warsztaty twórcze, konkursy, zajęcia dla najmłodszych, wystawa prac plastycznych, kino letnie, występ magika, stragan wymiany rzeczy i roślin, strefa relaksu frymark czyli klimatyczna muzyka.

„Piknik na ŁĄCZce”

Basen kąpielowy w Krupskim Młynie 32

Krupski Młyn, ul. Główna 4

Basen Kąpielowy w Krupskim Młynie – uruchamiany w okresie wakacyjnym, wspaniałe miejsce rekreacji letniej dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Turyści mogą korzystać z plaży piaskowej oraz trawiastej. Obiekt otwarty w okresie letnim.

Basen w Krupskim Młynie

Staw Borowiany 33

Zbiornik rekreacyjny, stanowiący łowisko PZW, położony w Odmuchowie otoczony jest lasami. Popularne miejsce wypoczynku, uprawiania sportu czy piknikowania. Plac zabaw znajdujący się przy stawie, to coś, co docenią przede wszystkim najmłodszy, zaś entuzjaści gier zespołowych mogą skorzystać z boiska do piłki plażowej. Z gatunków chronionych występujących na stawie w Odmuchowie można wymienić grąziel żółty, który swym pięknem zdobi staw od maja do września.

Staw Borowiany

Park „Oczko” w Krupskim Młynie 34*Krupski Młyn, ul. Główna*

Teren parku „Oczko” w Krupskim Młynie to stadion sportowy z kompleksem boisk (do koszykówki i siatkówki) oraz 2 korty tenisowe, siłownia zewnętrzna oraz teren imprez sezonowych z placem zabaw dla dzieci ze ścianami wspinaczkowymi o wysokościach 2,5 m i 5 m. W okresie wakacyjnym tuż obok parku czynne jest odkryte kąpielisko.

Park Oczko Krupski Młyn

Miłośnicy turystyki wodnej mogą wybrać się na spływ kajakowy. W parku znajduje się stacja kajakowa z polem biwakowym. Przy stacji działa wypożyczalnia kajakowa. Druga przystań znajduje się nieopodal, przy ul. Główniej.

*Park Oczko Krupski Młyn***Gmina Tworóg****Żywa szopka w Świniowicach** 35*Świniowice, ul. Wiejska 69*

Żywa szopka bożonarodzeniowa, będąca atrakcją turystyczną w okresie świąt, znajduje się przy głównej drodze za kaplicą pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. W szopce zobaczymy żywe zwierzęta: osiołki, owieczki, różne ptaki i inne, które z pewnością zaciekawiają najmłodszych odwiedzających. Dodatkowo warto odwiedzić szopkę wieczorową porą, kiedy obiekt jest pięknie podświetlony.

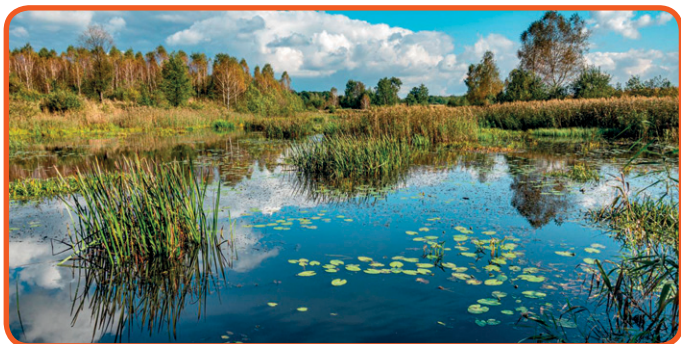
*Betlyjka w Świniowicach***Ośrodek Brzeźnica** 36*Tworóg-Brynek, ul. Kolejowa, www.brzeznicatworog.pl*

Przy zalewie Brzeźnica działa ośrodek o tej samej nazwie. Jest to idealne miejsce do spędzania wolnego czasu, gdyż obiekt oferuje noclegi w domkach ośmio- i czteroosobowych, przestronne pole namiotowe i carawaningowe, dostęp do kąpieliska, stawu, możliwość wypożyczenia kajaków, zaplecze gastronomiczne. Miłośnicy łowienia ryb też znajdą coś dla siebie, bo w pobliżu obiektu znajdują się stanowiska do wędkowania.

Zalew Brzeźnica

Stawy Szkarotkowe (37)

Środolesny zespół stawów, których suma powierzchni lustra wody wynosi ok. 10 ha. Do dyspozycji turystów jest wiata, pod którą można się schronić, jak również miejsce przeznaczone do robienia ognisk (chęć zorganizowania ogniska należy uzgodnić z nadleśnictwem). Znajdują się też tablice edukacyjne z informacjami na temat flory i fauny tego miejsca. Do stawów można dotrzeć jedynie pieszo lub rowerem, wcześniej zostawiając samochód na parkingu leśnym.

Stawy Szkarotkowe

Zespół pałacowo-parkowy w Brynku (38)

Brynek, ul. Park 6

Zespół pałacowo-parkowy w Brynku został założony w 1829 roku przez Berharda Rosenthala (obecnie pozostałością z tamtego okresu jest tzw. „Biały Dworek” z 1829 roku oraz park z ogrodem botanicznym).

Pałac w Brynku

Wieża ciśnien przy pałacu w Brynku

Obecny wygląd pałacu zawdzięczamy rodzinie Henkel von Donnersmarck z Siemianowic, która w 1905 roku, dokonując przebudowy poprzedniego pałacu z 1872 roku (wybudowanego przez syna założyciela – Ottona von Rosenthala), nadała mu styl eklektyczny. W pałacu mieści się internat Zespołu Szkół Leśnych i Ekologicznych w Brynku. Pałac można

zwiedzać po uprzednim umówieniu się z dyrekcją szkoły.

Połomskie Sery (39)

Połomia, ul. Słoneczna 39

Sery wytwarzane w Połomii charakteryzują się oryginalnym smakiem, którego nie da się podrobić. Ich sekret polega na tym, że wytwarzane są ze świeżego mleka niezmezczonego transportem

Sery z Połomii

czy przepompowywaniem. Jedyny dodatek konserwujący to sól. Gospodarstwo hodowlane w Połomii istnieje od ponad 40 lat. W ofercie można znaleźć sery twarogowe, podpuszczkowe z różnymi dodatka-

Sery z Połomii

mi typu zioła, nasiona lub przyprawy, sery długodojrzewające, a także jogurt naturalny. Producent jest Laureatem Marki Lokalnej.

Stacja wodociągowa ZAWADA (40)

Karchowice, ul. Bytomska 6, www.gpw-zawada.pl

Wybudowana z inicjatywy rządu pruskiego w 1895 roku miała pomóc w rozwiązaniu palącego problemu zaopatrzenia w wodę pitną powstających zakładów oraz rozrastających się miast i osiedli w zachodniej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Z najstarszego okresu zachował się budynek biura, w którym

Stacja wodociągowa „ZAWADA”

eksponowana jest obecnie część zabytkowych dokumentów i zdjęć. W czasie przebudowy zakładu powstała modernistyczna ceglana pompownia, w której na dawnych stanowiskach pracy zachowało się kompletne wyposażenie ruchu parowego stacji pomp. W ich składzie są m.in.: zespoły pompowe, turbiny i kompresory z 1925 roku. Jako jeden z punktów Szlaku Zabytków Techniki, stacja uważana jest za najważniejszy obiekt turystyczny o charakterze przemysłowym w gminie Zbrostawice.

Stacja wodociągowa „ZAWADA”

Pałac w Kamieńcu (41)

Kamieniec, ul. Polna 2

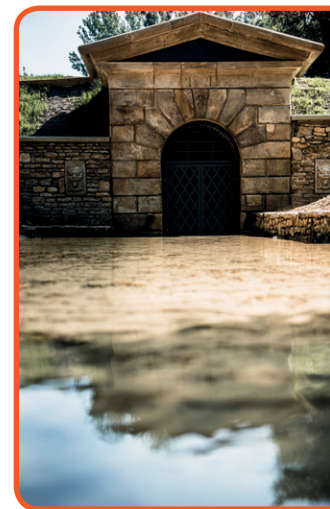
Na miejscu obecnego pałacu, najprawdopodobniej wcześniej istniał drewniany zamek, później średniowieczny zamek, a następnie renesansowa rezydencja wzniesiona przez ród Korkorzów. Obecny pałac zbudowany w XVIII wieku z inicjatywy Martina Scholtz von Löwenkrona. W kolejnych latach był przebudowywany przez kolejnych właścicieli. Obecnie w neobarokowym pałacu znajduje się Ośrodek Leczniczo-Rehabilitacyjny dla dzieci. Na wschód od pałacu, w bezpośrednim sąsiedztwie, stoi tzw. Mysia Wieża.

Pałac w Kamieńcu

Brama Gwarków (42)

Budowla z 1834 roku to ozdobne zakończenie sztolniowego chodnika. Wzniesiono ją z bloczków obrobionego piaskowca i nadano kształt neoklasycznego portalu, zwieńczonego trójkątnym frontonem. W jego tympanonie znajdował się napis z nazwą sztolni: Tiefe Friedrich Stolln. Pod nim wykuto roczną datę rozpoczęcia jej budowy – 1821, zaś w zworniku łuku otworu portalu skrzyżowane trzonkami perlik i żelazko. „Portal wylotu Sztolni Głębokiej Fryderyk” jest jedynym zabytkiem Gminy Zbrostawice figurującym na liście UNESCO.

Brama Gwarków

Kościół w Księżym Lesie 43*Księży Las, ul. Wiejska 2**Kościół w Księżym Lesie*

Drewniany kościół pw. Św. Michała Archanioła uważany jest za jedną z najstarszych tego typu budowli w całym regionie Górnego Śląska. Wzmianki o kościele pojawiały się już wcześniej, ale obecna budowla wzniesiona została najprawdopodobniej w roku 1499. W latach 1570-1629, w okresie reformacji, kościół użytkowali ewangelicy. Mocno uszkodzona w wyniku działań wojennych budowla została wyremontowana w latach 50-tych. Kościół zbudowany jest z drewna modrzewiowego, na ceglano-kamiennej podmurówce. Dach pokryty jest gontem. Wnętrze w stylu barokowym.

Bunkier 44*Zbrostawice, ul. Pogodna*

Punkt oporu Zbrostawice, to liczący 9 schronów Bojowych odcinek długiego na ponad 40 km systemu umocnień zwanego Pozycja „Górnośląska”. Budowa owego systemu datowana jest dopiero na rok 1939, ale system nie został wykorzystany w trakcie kampanii wrześniowej.

Bunkier Regelbau

By zapoznać się z najlepiej zachowanym elementem systemu warto udać się do Zbrostawic na ul. Pogodną. Tam Stowarzyszenie na Rzecz Zabytków Fortyfikacji Pro Fortalicium urządziło Izbę Muzealną Pozycji Górnośląskiej – Niemiecki Schron Bojowy Regelbau 116. Ten imponujący bunkier to konstrukcja żelbetowa o ścianach zewnętrznych i stropie grubości 2 m, a jej wnętrze skrywa w sumie dziesięć pomieszczeń.

Centrum Rozrywki Rodzinnej Wilkowice 45*Wilkowice, ul. Księżoleśna 1*

W miejscowości Wilkowice znajduje się Rodzinne Centrum Rozrywki, w którego skład wchodzi: sala zabaw Alele, ośrodek jeździecki „Preria”, Park Przygód i Atrakcji oraz Park Linowy a także Restauracja pod Platanami. Najmłodsi mogą zabawić się w interaktywnej piaskownicy, spróbować swoich sił w innowacyjnych grach kreatywnych, w parku linowym, zabawić się w tajemniczym drewnianym krokodylu, albo przy szrudlatym jeżu. Zwiedzający mogą odwiedzić mini zoo, którego mieszkańcami są papugi i inne ptaki, kozy, alpaki, wielbłąd, żółwie, króliki i wiele innych. Obiekt otwarty w sezonie letnim.

Park rozrywki

Pałac w Wielowsi 46

Wielowieś, ul. Główna 1

Dwór barokowy z 1747 r. zbudowany przez hrabiego Verdugo, przebudowany w 1923 i 1947 r. przez dobudowanie oficyn, piętrowy na planie litery „L”, w elewacji frontowej ryzalit wsparty na obłych kolumnach, z boku portal wjazdowy z kartuszem herbowym. Obecnie w budynku mieści się siedziba Urzędu Gminy oraz Gminna Biblioteka. Pałac otoczony parkiem z XIX w. (pierwotnie powierzchnia parku wynosiła 10 ha) o powierzchni 3 ha. W parku można zobaczyć takie okazy jak stuletnią lipę drobnolistną, jesion wyniosły, grochodrzew, miłorząb, klon purpurowy oraz około 150-letni sandałowiec.

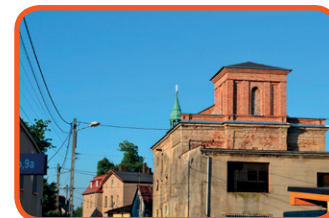
Pałac w Wielowsi, fot. Jacek Grysko

Synagoga w Wielowsi 47

Wielowieś, ul. Gminna 27

W centrum miejscowości przy ulicy Gminnej znajduje się budynek, w którym w latach 1771-1938 mieściła się synagoga, będącą (wraz z cmentarzem żydowskim) materialnym śladem po żydowskich mieszkańcach gminy. W „noc kryształową” z 9 na 10 listopada 1938 r., bojówki hitlerowskie zdemolowały

i następnie podpaliły budynek synagogi. Częściowemu zniszczeniu uległo wnętrze oraz dach. W 1938 przestał pełnić rolę domu modlitwy – został zmieniony na magazyn zbożowy. Jest to najstarsza zachowana synagoga na Górnym Śląsku. Jej budowa trwała od 1763 do 1771 roku.

Synagoga w Wielowsi

Cmentarz żydowski 48

Zlokalizowany ok. 600 metrów od drogi w kierunku miejscowości Wojska, założony został pod koniec XVII wieku. Dawniej przy wejściu znajdował się dom pogrzebowy. Cmentarz był otoczony kamiennym murem, który został rozebrany po 1945 roku. Do dziś zachowało się około 250 nagrobków – macew, przeważnie w języku hebrajskim. Najstarsza pochodzi z 1722 roku (jest to macewa pierwszego żydowskiego mieszkańca Wielowsi – Jonatana Blocha). Znajdują się tu także pomniki przyrody, okazałe dęby o imionach: Jonatan, Beracha, Król Dawid i Król Salomon.

Kirkut w Wielowsi, fot. Krzemiński

Krzyż Pamięci i Pojednania „Śląski Katyń” 49

Od 1991 r. miejsce na mapie nieopodal sołectwa Dąbrówka, w rezerwacie przyrody „Hubertus”, upamiętniające śmierć 200 żołnierzy konspiracyjnych organizacji niepodległościowych zamordowanych we wrześniu 1946 r. przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa. Od tej pory co roku w rocznicę zbrodni pod krzyżem odprawiana jest uroczysta msza święta z ceremoniałem wojskowym oraz odbywa się Apel Poległych. Żołnierze walczący w jednym z największych oddziałów podziemia niepodległościowego, utworzonego przez kapitana Henryka Flame

„Śląski Katyń”

(pseudonim „Bartek”), zostali zwabieni w pułapkę. Pod przykrywką transportu na zachód, wywieziono ich na polanę, zamknięto w stodole i wysadzono przy użyciu materiałów wybuchowych.

Kaplica pątnicza pw. Matki Boskiej Bolesnej w Goju 50

Późnobarokowa z lat 1762-1768. W drzwiach kuta brama z napisem „TK 1708” oraz zamek z XVIII wieku. Wewnątrz ołtarz z obrazem „Pieta” z połowy XIX wieku oraz późnobarokowymi rzeźbami św. Jana i Pawła. Przed kaplicą wiata drewniana z bramką i wieżyczką na sygnaturkę, kryta gontem. Opodal 3 głazy narzutowe o obw. 400 cm i grubości 20 cm ułożone na kamieniach wapiennych. Wokół 14 lip drobnolistnych, na których zawieszane są żeliwne odlewy czternastu stacji drogi krzyżowej. Przy korzeniach pierwszej lipy wysychające źródło – wg. legendy posiadające właściwości lecznicze.

Kaplica w Goju
fot. KrzemińskiFOTO.com**Gmina Toszek****Zamek w Toszku** 51

Toszek, ul. Zamkowa 10

Historia zamku sięga czasów średniowiecza i wiąże się z dziejami kasztelanii toszeckiej. 29 marca 1811 r. w zamku wybuchł wielki pożar, z którym wiąże się najslawniejsza legenda toszecka o złotej kaczce. Hrabina Gizela Gaschin, próbując wydostać się z płomieni, zeszła do podziemi, zabrała ze sobą klejnot rodzinny – złotą kaczkę i zakopała w podziemnym przejściu. W latach 1957-1963 został częściowo odbudowany, stając się odtąd Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, które organizuje liczne wydarzenia kulturalne, wycieczki zorganizowane, warsztaty.

Zamek w Toszku

Zamek w Toszku, fot. Marcin Witkowski

Rynek w Toszku 52

Rynek w Toszku, fot. Adam Piętka

Rynek, który zachował swój pierwotny układ urbanistyczny, w jego centrum znajduje się ratusz, a dookoła zwarta zabudowa z XIX i XX w. W średniowieczu, przez rynek przebiegał ważny szlak handlowy łączący Kraków i Wrocław. Toszek kilka

razy był niszczone przez pożar; pierwszy w 1677, zaś największy w 1833 roku. Po tym wydarzeniu miasto otrzymało pomoc na odbudowę, rozebrano wtedy mury obronne i wyznaczono regularny układ dróg i zabudowań.

Toszecki rynek zwyciężył w 2009 r. w Konkursie na Najlepszą Przestrzeń Publiczną województwa śląskiego.

Pomnik Św. Jana Nepomucena 53

Na rynku toszeckim znajduje się pomnik Św. Nepomucena wykonany z piaskowca na zlecenie hrabiego Christopha Leopolda Colonna, najprawdopo-

Pomnik Św. Jana Nepomucena, fot. Adam Piętka

dobniej w Pradze. Na rynku ustawiono ją w 1725 r. W mieście znajduje się 13 figur tego świętego.

Od wspomnianej figury na rynku rozpoczyna się Śląsko-Morawska Droga Św. Jakuba. Średniowieczni pątnicy udający się do Composteli pielgrzymowali trzymając się szlaków handlowych. W 2014 r. pasjonaci takich pielgrzymek, podjęli się wytyczenia takiej drogi na odcinku śląsko-morawskim.

Kościół Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku 54

Toszek, ul. Zamkowa 1

Kościół Św. Katarzyny, fot. Adam Piętka

Kościół został wybudowany w XV w. następnie został przebudowany w XVIII w., gdzie koszty związane z przebudową w większej części sfinansowane przez ówczesnego właściciela Toszka – barona Jana Dietrich von Peterswaldski. Kościół powstał na gruzach wcześniejszej świątyni, najprawdopodobniej z XII w. Obiekt wraz z wnętrzem utrzymany w stylu barokowym, składa się z wieży na rzucie kwadratu, zwieńczonej blaszanym, ostrosłupowym hełmem, nawy głównej i wąskich naw bocznych oraz trójbocznie zamkniętego prezbiterium. Znajduje się tu wizerunek Matki Bożej Toszeckiej.

Kościół Św. Marcina w Paczynie (55)

Paczyna, ul. Wiejska 67

Kościół Św. Marcina, fot. Adam Piętko

Obecnie kościół parafialny w Paczynie, o którym pierwsza wzmianka pochodzi z 1274 r., wzniesiony jest z cegły na fundamentach kamienno-ceglanych, otynkowany. Zbudowany na planie wydłużonego prostokąta z półkolistym zamknięciem prezbiterium. Jest to trójnawowa bazylika o wąskich nawach bocznych i płytkim prezbiterium zamkniętym półkolistą absydą. Obok kościoła stoi drewniana dzwonnica z 1679 r.

Gmina Miasteczko Śląskie**Zatopiona kopalnia Bibiela – Pasieki** (56)

Tajemnicze ruiny i mieniące się kolorami jeziorko w środku lasu to pozostałości zatopionej w 1917 r. ko-

Zatopiona kopalnia

palni rud żelaza i ołowiu, która została uruchomiona w 1889 roku. Latem o poranku nad jeziorkami snuje się magiczna mgła. Przyroda, która wdziera się na stare fragmenty murów daje przepiękny, niesamowity widok. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pasieki” stanowi ciekawy cel pieszych i rowerowych wycieczek turystów z całego Śląska.

Park Rubina (57)

Miasteczko Śląskie, ul. Rubinowa 10

Zabytkowy park znajdujący się w Miasteczku Śląskim, założony pod koniec XIX wieku. Park charak-

Park Rubina

teryzuje się licznymi pagórkami i nierównościami terenu spowodowanymi wcześniejszą działalnością kopalń. Na terenie parku powstało kilka alejek spacerowych, oświetlenie, fontanna, plac wielofunkcyjny z grotą smoka oraz scena z zadaszeniem (mały amfiteatr) oraz sporo elementów małej architektury w postaci ławek, szachów terenowych. Swoją nazwę wzięł od właściciela Michaela Rubina, który zakupił ten teren, na którym później wybudował niewielki, lecz okazały dworek z wieżyczką, nazywany dzisiaj willą Rubina, w której obecnie ma siedzibę miejskie przedszkole.

Kościół Narodzenia Najświętszej Maryi Panny

w Żyglinie 58

Żyglin, ul. Św. Marka 21

Obecny kościół to już trzeci obiekt w tym miejscu. Pierwszy drewniany z 1253 r., drugi z 1705 r. oraz obecny z 1840 roku.

Kościół w Żyglinie

W latach 1979-1982 przeprowadzono kompleksowy remont i modernizację obiektu, w latach 2000-2002 wnętrze świątyni poddano pracom rekonstrukcyjnym i remontowym, odrestaurowano ołtarze, wieża i elewacja kościoła zostały odnowione w 2006 roku. Pomiędzy kościołem a cmentarzem wzniesiono nową kaplicę przedpogrzebową. Kościół wymurowany z wapienia żyglińskiego i cegły, w stylu arkadowym. Wnętrze utrzymane w stylu barokowym.

Śląskie Larmo – festiwal rockowy 59

Miasteczko Śląskie, ul. Sportowa 1

Śląskie Larmo

Cykliczne wydarzenie dla miłośników solidnego rockowego grania, gdzie dawkę energetycznej muzyki zapewniają niszowe zespoły z charyzmą. Podczas festiwalu odbywają się wydarzenia towarzyszące, jak zlot motocyklistów, zlot food trucków i inne.

Topienie Marzanny 60

W sołectwie Brynica w Miasteczku Śląskim odbywa się obrzęd topienia Marzanny, który stanowi rodzaj zabawy i celebracji początku wiosny. Co roku mieszkańcy oraz goście uczestniczą w barwnym korowodzie nad rzekę Brynica, gdzie symbolicznie wrzuca się do wody Marzannę (oczywiście kukła wykonana jest z materiałów biodegradowalnych oraz dodatkowo jest wyławiana). Całemu wydarzeniu towarzyszy oprawa artystyczna i muzyczna, o którą dba Orkiestra Reprezentacyjna Gminy Miasteczko Śląskie oraz Zespół folklorystyczny „Brynica”. Podczas wydarzenia ogłaszane są wyniki w EKOkonkursie na najpiękniejszy goik wiosenny lub Marzannę.

Topienie Marzanny

Spichlerz w Żyglinku 61

Miasteczko Śląskie, ul. Ks. Wyciślika 58

Obiekt z XVIII wieku, w którym obecnie działa restauracja. Został gruntownie odremontowany przez inwestora-budowlańca, który odkupił budynek od Nadleśnictwa Świerklaniec w 2008 roku.

Spichlerz w Żyglinku

Jezioro Dzierżno Małe 62

Jezioro Dzierżno Małe, zasilane przez rzekę Dramę, leżące w południowo-zachodniej części gminy, jest znaczącym ośrodkiem sportów wodnych. Przyciąga żeglarzy, motorowodniaków, miłośników windsurfingu czy skuterów wodnych. Sąsiaduje z nim część Jeziora Dzierżno Duże.

Rozległy akwen, leżący na terenie kilku gmin, też powstał w dawnym wyrobisku piasku. Posiada bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe, tuż obok działają ośrodki wypoczynkowe, żeglarskie, domki i campingi. Ponadlokalną atrakcją jest jedna z największych na Śląsku kolonia kormoranów. Skupisko gniazd mieści się nad Kanałem Gliwickim, obok Dzierżna Małego.

Jezioro Dzierżno Małe

Park Miejski 63

Pyskowice, ul. Powstańców Śląskich

Park Miejski, o powierzchni ponad 5 ha, to świetna propozycja na weekendową wycieczkę i wypoczynek na świeżym powietrzu. Park usytuowany jest w daw-

nej dolinie Dramy. Na jego terenie działa plac zabaw wyposażony m.in. w zjazd na linie (tyrolkę) oraz duże linarium. Jest też siłownia plenerowa, trasy nordic walking oraz trasy dla rolkarzy, ogólnodostępne miejsca grillowe, a także wyjątkowa ścieżka edukacyjna usy-

Park Miejski w Pyskowicach

tuowana na drewnianym pomoście. Na terenie obiektu znajduje się siedem drzew stanowiących pomniki przyrody – trzy topole, dwa jesiony i dwa dęby. Park Miejski w Pyskowicach zajął drugie miejsce w plebiscycie internautów na Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Śląskiego 2020.

Rynek i ratusz 64

Wizytówką miasta i jego sercem jest starówka z zażytkowym rynkiem i ratuszem, fontanną i kolumną maryjną. Można podejrzewać, że pierwotny, drewniany budynek spłonął w XV w. Kolejne, już murowane, też padały ofiarą ognia w 1680 r. i 1822 r., kiedy to wielki pożar stawił całe miasto. Ratusz w obecnej postaci powstał w 1823 r. Po II wojnie światowej i zmianie granic ratusz nadal służył jako siedziba władz miasta, do roku 1996, kiedy to przeniesiono ją do budynku

Rynek w Pyskowicach

po byłym hotelu robotniczym. Obecnie ratusz pełni rolę Centrum Wystawienniczego, czynnego również w weekendy. Organizowane są ekspozycje, funkcjonuje Galeria „PODcień”, działa pracownia artystyczna.

Geopunkt w Pyskowicach 65

Pyskowice, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 37

W latach 50. w rejonie Pyskowic i Rudzińca wydobywano piasek, gdzie podczas prac wykopano kości szkieletu mamuta wielkiego i nosorożca włochatego,

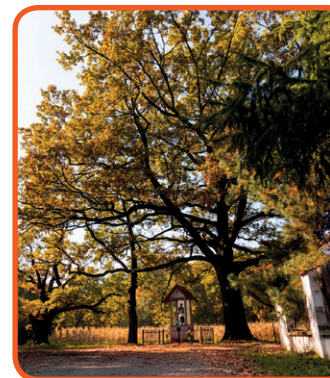

Geopunkt w Pyskowicach

które żyły w plejstocenie. Zrekonstruowane szkielety (o długości ponad 5 m i szerokości 3 m) znajdują się dziś w Muzeum w Gliwicach i w Muzeum Geologicznym w Warszawie. Na terenie szkoły znajduje się ścieżka edukacyjna nazywana geopunktem. Na szkolnym placu postawiono dwie wierne repliki mamuta i nosorożca włochatego (we współpracy z Wydziałem Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego). Miejsce jest ogólnodostępne, zwiedzanie jest nieodpłatne.

Wyjątkowe pomniki przyrody w Dzierżnie 66

W południowej części miasta – Dzierżnie przy ulicy Polnej i Żużlowej, w pobliżu Kanału Gliwickiego, rosną cztery okazałe dęby szypułkowe będące pomnikami przyrody. Te piękne, wielkie drzewa noszą imiona „Lonek”, „Lutozat”, „Cyprian” i „Witold”, gdzie dwa pierwsze z pewnością zostały nadane na cześć założycieli miasta: Lonka i Lutozata Pisko.

Wyjątkowe pomniki przyrody w Dzierżnie

Skatepark 67

Pyskowice, Plac dożynkowy

Skatepark

Jedną z atrakcji Pyskowic jest skatepark. To idealne miejsce dla fanów rolek, desek i hulajnóg. Znajdą tutaj rampy i inne urządzenia do ćwiczeń, akrobacji i przejazdów. Z myślą o miłośnikach łyżworolek powstał specjalny tor. Całość jest oświetlona, co pozwala korzystać z obiektu również po zapadnięciu zmroku.

Zespół Pałacowo-Parkowy w Pławniowicach 68

Pławniowice, ul. Gliwicka 46

Przepiękny XIX-wieczny pałac rodziny Ballestrem, który otoczony jest parkiem, stanowi najbardziej rozpoznawalne miejsce w gminie Rudziniec. Obiekt został wybudowany w latach 1882-1885 przez hrabiego Franciszka II von Ballestrem. Zespół pałacowo-parkowy tworzą pałac z kaplicą, zabudowania folwarczne, oficyna ze stajnią i wozownią. Całość utrzymana w stylu neomanieryzmu niderlandzkiego. Odwiedzający mogą zobaczyć odnowione, przepiękne wnętrza pałacu oraz kaplicę, jak również pospacerować po urokliwym parku z licznymi unikalnymi okazami drzew i krzewów.

Zespół Pałacowo-Parkowy w Pławniowicach

Jezioro Pławniowickie 69

Zbiornik wodny, który powstał w połowie lat 70., w wyniku zalania kopalni piasku podsadzkowego w Taciszowie wodami Potoku Toszeckiego. Powierzchnia jeziora to 250 ha a głębokość sięga

Jezioro Pławniowickie

18 m. Zbiornik jest idealnym miejscem do rekreacji, oferującym turystom piaszczyste plaże, ośrodki wypoczynkowe, ośrodki sportów wodnych, campingi, gastronomię. Dookoła jeziora można spacerować lub przejechać rowerem. Wędkarze mogą złowić okazy karpia lub sandacza. A miłośnicy żagli mogą spełniać się w ośrodkach żeglarskich (najwięcej obiektów turystycznych znajduje się w miejscowości Niewiesz).

Ludwisarnia w Taciszowie 70

Taciszów, ul. Gliwicka 67

Rodzinna ludwisarnia działająca w rodzinie Felczyńskich od pokoleń, od 1808 roku, kiedy to Michał Felczyński założył pod Lwowem wielką ludwisarnię. Później ludwisarnia została przeniesiona na Śląsk, obecnie znajduje się w Taciszowie. Ich dzwony są znane i podziwiane na całym świecie.

Dzwon z Ludwisarni Felczyńskich

Drewniane kościoły 71

Wartymi odwiedzenia perełkami architektury sakralnej gminy Rudziniec są trzy drewniane, zabytkowe kościoły.

Najstarszym tego typu obiektem w gminie, wybudowanym z zachowaniem pierwotnej budowli, jest wzniesiony w 1404 roku kościół pw. Św. Jana Chrzciciela w Poniszowicach z przynależną drewnianą, również zabytkową, dzwonnica, pochodzącą z 1520 roku.

Kościół w Poniszowicach

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Bojszowie wzniesiono w roku 1506 i rozbudowano zakrystię w roku 1509 oraz wieżę w roku 1545.

Kościół w Bojszowie

W roku 1657 został wybudowany drewniany kościół pw. Św. Michała Archanioła w Rudzińcu, którego najcenniejszym elementem wystroju jest barokowa polichromia.

Kościół w Rudzińcu

Śluza Rudziniec 72

Rudziniec, ul. Dębowa

Obiekt inżynierski, który posiada zachowane pierwotne mechaniczne układy napędu. Śluza w Rudzińcu jest jedną z sześciu śluz na Kanale Gliwickim. Wybudowana w latach 1936-1938 w pobliżu dawnej Huty „Piel”. Śluzie towarzyszą budynki techniczne. W 2015 roku został zakończony generalny remont śluzy.

Śluza Rudziniec

Kościół Św. Katarzyny w Sierakowicach 73

Sierakowice, ul. Wiejska 2

Kościół w Sierakowicach

Drewniany, orientowany kościół Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, zaliczany do typu śląskiego, posiadający konstrukcję zrębową. Znajdują się w nim malowidła (polichromie) pokrywające całe wnętrze kościoła, przedstawiające sceny biblijne, które zostały odkryte pod warstwami kolejnych farb. Tematy

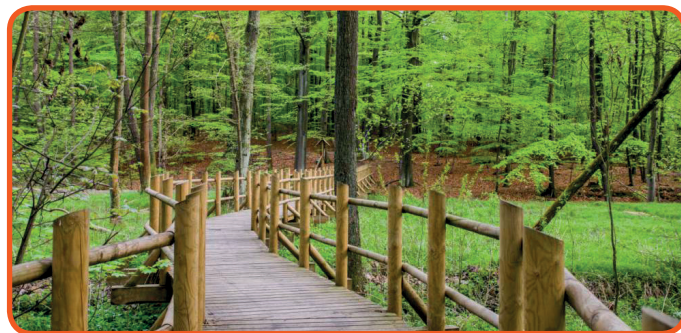

Wnętrze kościoła w Sierakowicach (polichromie)

malowideł to sceny ze Starego i Nowego Testamentu, postaci świętych oraz personifikacje cnót. Obiekt znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

Szwajcaria Rachowicka – ścieżka dydaktyczna 74

Piękny las z drewnianymi kładkami, mostami i ścieżką edukacyjną, w skład której wchodzi drewniane kładki, tablice dydaktyczne, mosty, m.in. most bujany, będący atrakcją dla najmłodszych. Ścieżka znajduje się w dolinie potoku Sierakowickiego, a jej długość wynosi 2 km.

Szwajcaria Rachowicka

Zbiorniki retencyjne w Kozłowie 75

Na terenie Leśnictwa Ostropa, koło MOP Kozłów, odbudowany został obiekt małej retencji. To dwa zbiorniki z wodą i dwa suche. Powstały przed wojną jako kaskada sześciu zbiorników wodnych w systemie koralikowym. Dwóch ostatnich nie odbudowywano. Idealne miejsce na spacer oraz odpoczynek na łonie natury.

Zbiornik retencyjny w Kozłowie
fot. Michał Buksa

Kościół pw. Św. Michała Archanioła w Żernicy 76

Żernica, ul. Leopolda Miki 3

Kościół w Żernicy

Pierwszy kościół musiał istnieć w Żernicy już w XIII w. Obecny drewniany, orientowany kościół pochodzi z XVII w. Kościół jest orientowany. Nawa i wąskie, zamknięte trójbocznie prezbiterium, zostały zbudowane w technologii zrębowej; wieża – w słupowej. Wielkie wrażenie wywiera utrzymane w stylu barokowym wnętrze świątyni. Na ścianach i stropach nawy oraz prezbiterium, a nawet na balustradzie chóru odsłonięto piękną polichromię z drugiej połowy XVII i pierwszej XVIII wieku. Wyposażenie w większości jest barokowe i późnobarokowe.

Park Damrota w Pilchowicach 77

Park Damrota

Park leży na terenie parku krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Nieopodal parku przebiegają szlaki turystyczne i trasy rowerowe: Szlak Husarii Polskiej oraz trasa rowerowa nr 6 Bytom-Pilchowice-Rudy. Znajduje się tu siłownia plenerowa oraz plac zabaw. Oprócz tego obok Parku Damrota znajduje się Targowisko Gminy Pilchowice oraz Sala Damrota nr 5, gdzie odbywają się szkolenia, konferencje, spotkania, warsztaty. Na terenie parku odby-

wają się cykliczne imprezy, takie jak: dzień dziecka, bieg im. Ks. Konstantego Damrota, będący cykliczną imprezą rodzinną, podczas której odbywają się liczne biegi dla młodszych i starszych, warsztaty i animacje, strefa konsumpcyjna i wiele innych.

Kościół Św. Mikołaja w Wilczy 78

Wilcza, ul. Karola Miarki 133

Piękny drewniany kościół, orientowany, o konstrukcji zrębowej, wybudowany w 1657 roku. Obraz św. Mikołaja został tu przeniesiony z kościoła w Gorzycach, który spłonął. Wyposażenie kościoła barokowe. Na specjalną uwagę zasługuje obraz wotywny Matki Boskiej Frydeckiej z 1709 roku. Natomiast w Muzeum Archidiecezjalnym w Katowicach można zobaczyć część ołtarza skrzynkowego z XV w. pochodzącego z tego kościoła.

Kościół Św. Mikołaja w Wilczy

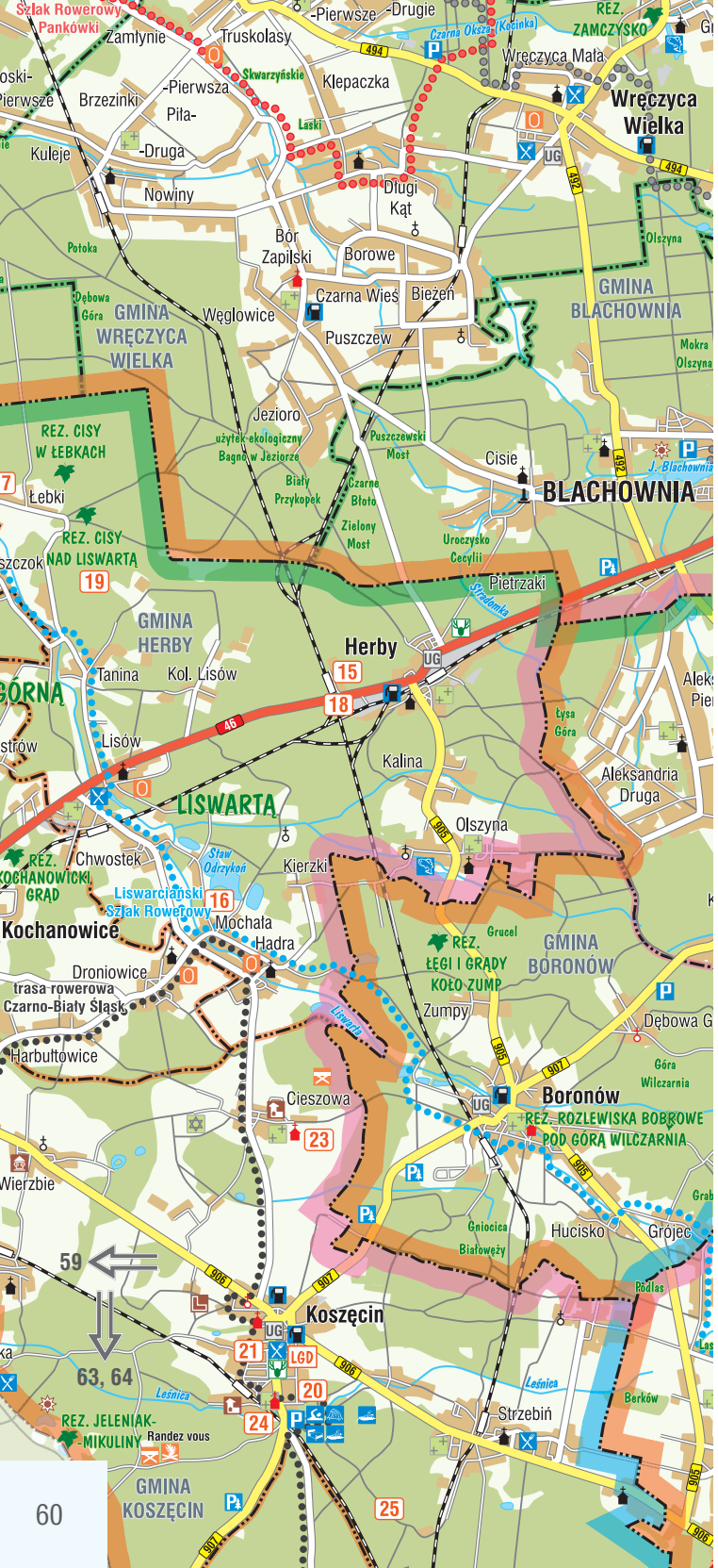
Kuźnia Nieborowska 79

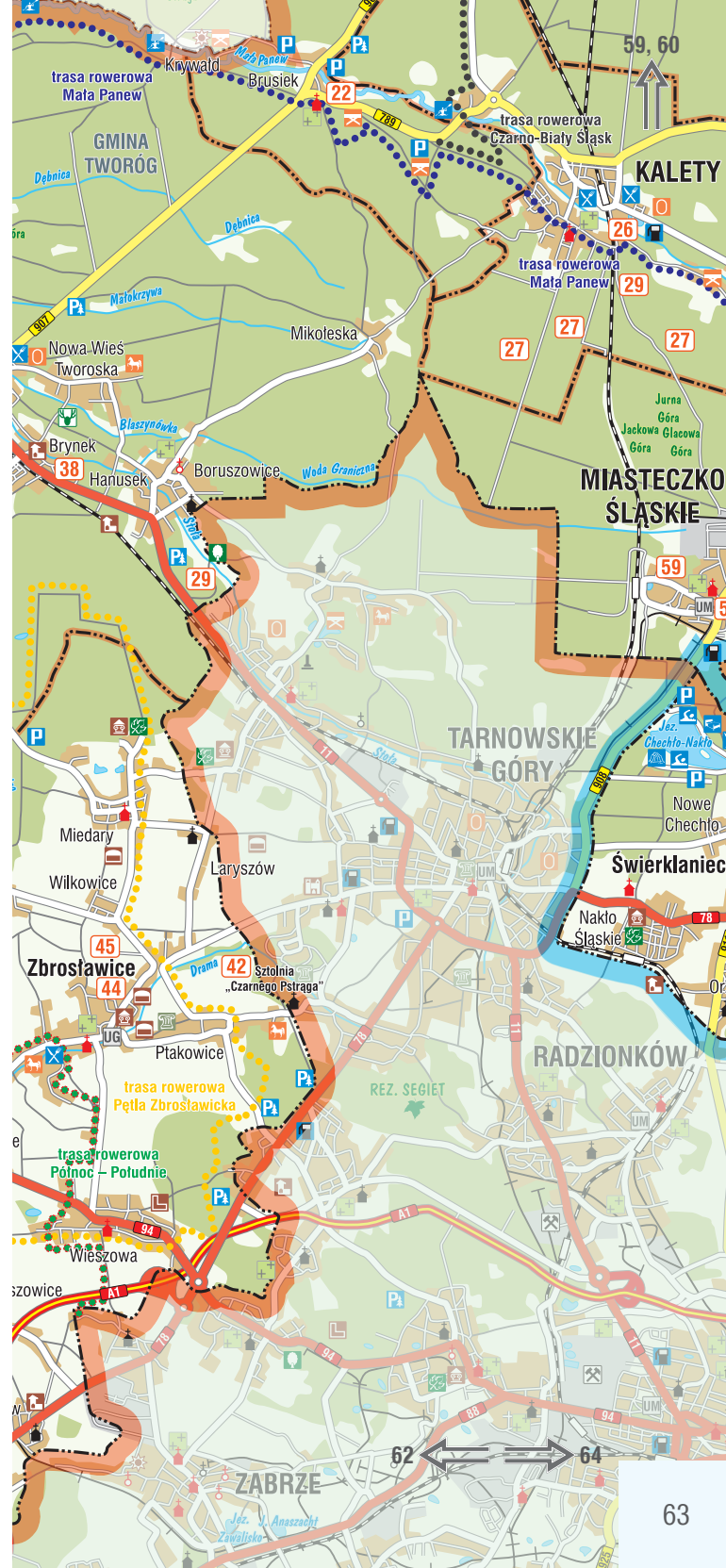
Niewielka wieś w gminie Pilchowice na terenie której znajduje się obiekt rekreacyjny z placem zabaw dla dzieci, miejscem do robienia ogniska, tężnią solankową. Rowerzyści mogą tu odpocząć, korzystając z infrastruktury i walców krajobrazowych. Do obiektu prowadzi przepiękna aleja kasztanowa (wzdłuż ul. Kasztanowej), która jest nie lada atrakcją; wiosną, gdy kwitną kasztanowce a jesienią, kiedy można zbierać kasztany.

Aleja kasztanowa

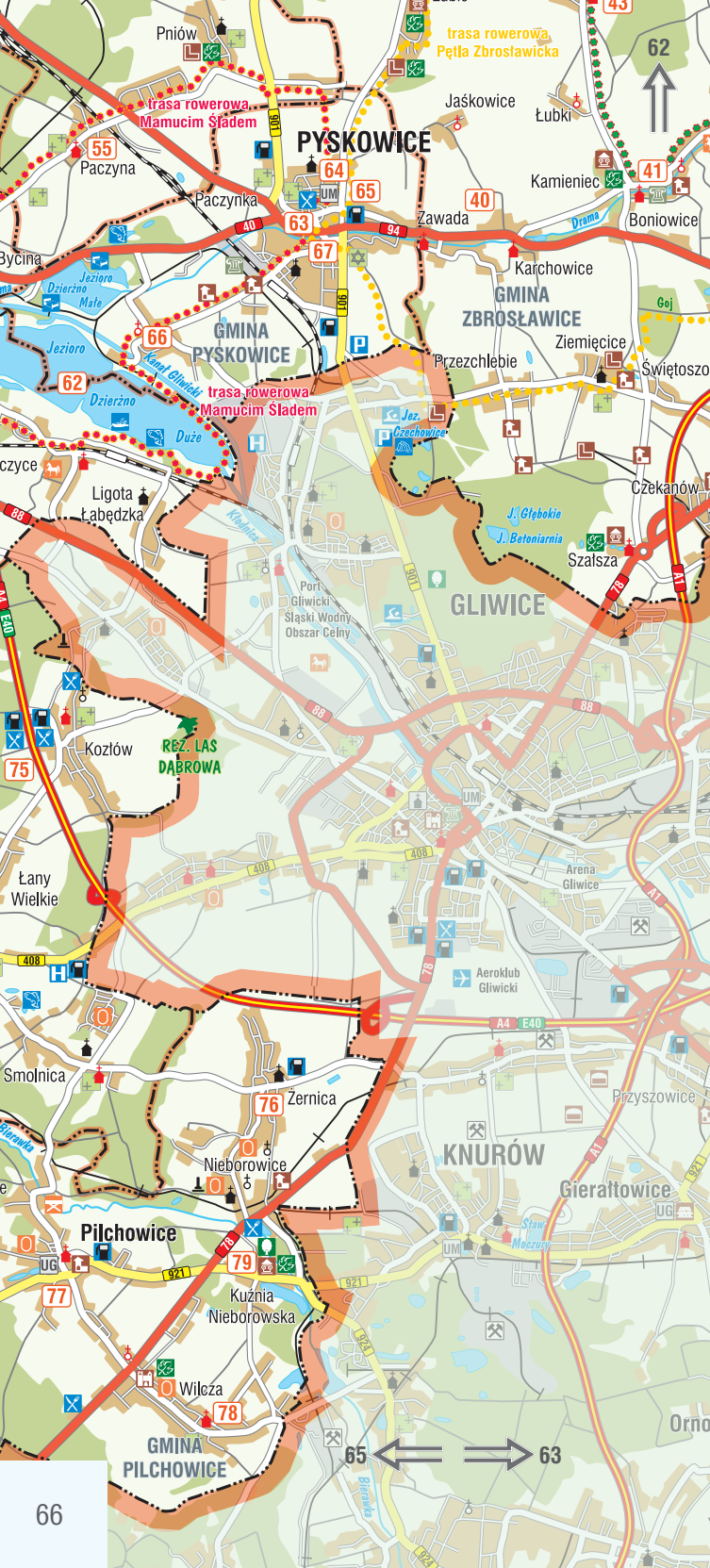
LGD
„Brynica to nie granica”

Lokalna Grupa Działania „Brynica to nie granica” obejmuje obszar 7 gmin. Celem jej działania jest przede wszystkim poprawa jakości życia na terenach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem zasobów historyczno-kulturowych, zastosowania nowych technologii oraz popularyzacji produktów lokalnych. Jest to obszar bogaty kulturowo. Liczne zabytki, interesujące obiekty architektoniczne, dawne budowle, urozmaicona rzeźba terenu, roślinność i zwierzęta przyciągają rzeszę turystów. LGD „Brynica to nie granica” realizuje wiele działań, mających na celu promowanie obszaru gmin wchodzących w jej skład. Organizuje imprezy kulturalne, sportowe, spotkania informacyjne, nawiązuje współpracę z LGD z kraju, prowadzi szkolenia oraz konsultacje dla mieszkańców.

**Lokalna Grupa Działania
„Brynica to nie granica”**

ul. Centralna 5
42 625 Pyrzowice
tel. 32 380 23 28
e-mail: lgd@lgd-brynica.pl
www.lgd-brynica.pl

Zalew Rogoźnik 1

Rogoźnik, ul. Modrzewiowa 1, ul. Cmentarna 18

Ten malowniczy zalew tworzą dwa sztuczne jeziora utworzone na rzece Jaworznik. Dwa zbiorniki oferują atrakcyjne tereny rekreacyjne, z punktami gastronomicznymi i wypożyczalnią sprzętu wodnego.

Zalew Rogoźnik

Amatorzy każdego rodzaju wypoczynku znajdą tu coś dla siebie: od kąpieliska i plaży ogólnodostępnej, przez zacienione alejki spacerowe po parkowe tereny i ławiska. Znaleźć tu można także jedno z niewielu źródełek krasowych Św. Jakuba, wg niektórych, woda z niego ma cudowne właściwości ozdrowieńcze. Zapraszamy także

do skorzystania z miejsca odpoczynku dla rowerzystów na terenie Parku.

Zalew Rogoźnik – miejsce odpoczynku

Kościół Św. Wawrzyńca Bobrowniki 2

Bobrowniki, ul. Sienkiewicza 244, www.parafia.bobrowniki.pl

Kościół Św. Wawrzyńca w Bobrownikach

Na szlaku architektury drewnianej województwa śląskiego znaleźć można jedną z pereł budownictwa sakralnego. Drewniany kościół Św. Wawrzyńca w Bobrownikach, którego historia sięga 1523 r. zachęca do obejrzenia tego niezwyklego budynku i pięknego, częściowo odrestaurowanego, barokowego wnętrza. Laureat Marki Lokalnej.

Wnętrze kościoła Św. Wawrzyńca

Kościół Św. Jakuba – Szlak Jakubowy 3

Sączów, ul. Szkolna 1, www.parafiasaczow.pl

Leżący na Szlaku pielgrzymkowym Świętego Jakuba kościół z 1872 r. ma bogatą historię i ogromne znaczenie w sieci świątyń jakubowych. To miejsce o niezwykłym wną-

Kościół Św. Jakuba

trzu i ciekawych dziejach oferuje pielgrzymom nie tylko doznania duchowe, ale i odpoczynek w niewielkim domu Św. Jakuba. Kościół położony na wzgórzu stanowi piękny element lokalnego krajobrazu.

Obszar Warowny „Śląsk” 4

www.fortyfikacja.pl

Obszar Warowny „Śląsk”, schron 52

Przez obszar Górnego Śląska przebiegało potężne niegdyś pasmo warowne. Te pozycje militarne miały istotny wpływ na obronność Polski w czasach agresji III Rzeszy. Wytrawni badacze czasów wojennych odkryją na terenie Gminy Bobrowniki wiele pozostałości po tych umocnieniach, punkty oporu, pozycje polowe, bunkry i schrony.

Dworek w Dobieszowicach 5

Dobieszowice, ul. Tadeusza Kościuszki 21

Późnorennesansowy dwór w Dobieszowicach, usytuowany na wzgórzu, zbudowany został najprawdo-

Dworek w Dobieszowicach

podobniej nie później niż w I połowie XVI w. Jeśli wierzyć legendzie, dwór w Dobieszowicach połączony był podziemnym korytarzem ze świerklanickim pałacem Donnersmarcków. Ten piękny obiekt od 1953 r. jest wpisany do rejestru zabytków.

Gmina Mierzęcice

Zalew Przeczycko-Siewierski 6

ul. Spacerowa

Zalew Przeczycko-Siewierski

Ten zaporowy zbiornik na Czarnej Przemszy na stałe wpisał się już zarówno w lokalny krajobraz jak i całoroczny kalendarz turystów. Można tu uprawiać wędkarstwo, żeglarstwo czy sporty motorowodne, ale także wypoczywać rodzinnie. Sprzyja temu infrastruktura, która zapewnia: zaplecze gastronomiczne, wypożyczalnię wszelkiego rodzaju sprzętu sportowego czy też różne miejsca noclegowe. To miejsce popularne i polecane na letni (i nie tylko) wypoczynek!

Kościół pw. Św. Mikołaja w Targoszycach 7

Mierzęcice, Kościelna 15, www.targoszyce.pl

Kościół Św. Mikołaja w Targoszycach

Warto odwiedzić tę wyjątkową świątynię z historią sięgającą początków XIV wieku. Parafialny kościół pw. Św. Mikołaja to ważny punkt na trasie turystycznej wiernych, ale nie tylko. Malowniczo położony stanowi piękny przykład barokowego stylu sakralnego i jest ważnym ośrodkiem społecznym wśród lokalnej społeczności chrześcijańskiej.

Kapliczki i krzyże przydrożne w gminie Mierzęcice 8

Na obszarze gminy Mierzęcice spotkać można wiele przydrożnych kapliczek, m.in. kapliczkę poświęconą Św. Hubertowi sprzed II wojny światowej wraz z głazem upamiętniającym pielgrzymujących. Wyjątkowe krzyże i kapliczki stanowią nieodłączny element turystyki lokalnej gminy i na stałe wpisują się w jej krajobraz.

Panorama Mierzęcice

Gmina Ożarówice

Lotnisko – platformy widokowe (spotterskie) 9

Pyrzowice, ul. Wolności 90, www.katowice-airport.com
platformy widokowe (spotterskie): Ożarówice, ul. Boczna 4,
Ożarówice, ul. Sportowa 1, Pyrzowice Terminal Cargo od strony wschodniej

Port Lotniczy w Pyrzowicach – platforma widokowa

Międzynarodowy Port Lotniczy im. Wojciecha Korfańskiego w Pyrzowicach to miejsce, którego przedstawianie nie trzeba. Wokół terenu portu lotniczego ustawionych zostało kilka platform widokowych (spotterskich), które służą dokumentalistom fotograficznym, tak amatorom jak i profesjonalistom. Są też bardzo popularnymi miejscami wśród turystów, można tu podziwiać starty i lądowania statków powietrznych z rodziną, dojść do platformy spacerem czy dojechać na rowerze.

Port Lotniczy w Pyrzowicach

Tereny sportowe 10

Ożarówice, ul. Sportowa 1; Ossy, ul. Strażacka

Gmina Ożarówice posiada doskonale zaplecze sportowe w postaci boisk, plenerowych placów zabaw czy siłowni. Duży kompleks sportowy znajdziemy w Ożarówicach, mieszkańcy i turyści mogą tu skorzystać z boisk do piłki nożnej, kortów tenisowych, skateparku czy miejsc do odpoczynku. Budynek z funkcją amfiteatru pozwala na organizowanie imprez plenerowych w okresie letnim, a otoczenie sprzyja spacerom, uprawianiu „nordic walking” czy przejażdżkom rowerowym. Znajduje się tu także platforma widokowa.

Stadion sportowy w Ożarówicach

Ossy – strefa aktywności fizycznej

Kościół Św. Barbary 11

Ożarówice, ul. Tadeusza Kościuszki

Z pewnością warty zobaczenia jest niewielki kościółek Św. Barbary z XVIII w. w pięknym barokowym stylu. Wrażenie robi odnowiony niedawno, kryty gontem dach. Wewnątrz znajdziemy piękne zachowane drewniane ołtarze i odrestaurowane ściennie malowidła oraz przepiękną ambonę. Kościół pełni obecnie funkcję kaplicy, położony na wzniesieniu stanowi niezwykłą ozdobę okolicy.

Kościół Św. Barbary

Gmina Psary

Centrum Edukacji Ekologicznej Siewierska Góra 12

Góra Siewierska, ul. Tadeusza Kościuszki 154

Centrum Edukacji Ekologicznej

Centrum Edukacji Ekologicznej to warte odwiedzenia miejsce, które łączy naukę i ekologię z wypoczynkiem w plenerze. Można tu skorzystać z wieży widokowej, bogato wyposażonego placu zabaw, wielu stref edukacyjnych, meteorologicznych czy też ścieżek naukowych. Wszystko to dostępne także z użyciem aplikacji i szczególnym naciskiem na edukację ekologiczną. Miejsce jest przyjazne dla osób niepełnosprawnych i niewidomych, wyposażono je w strefy wypoczynku i udogodnienia dla rowerzystów.

Wał Brzękowicki – punkt widokowy, stanowisko paralotniowo-lotnicze 13

Góra Siewierska, ul. Widokowa

Wał to doskonały punkt obserwacyjny okolicy. Zaś wzniesienie to świetna propozycja zarówno dla doświadczonych jak i początkujących lotniarzy i paralotniarzy. Na jego szczyt moż-

Stanowisko paralotniowo-lotnicze

na wjechać samochodem, a potem już tylko korzystać z wiatru i dobrze się bawić. Warto też wspiąć się na górę pieszo lub wjechać rowerem, roztaczający się wokół widok okolicy jest spektakularny i wart wysiłku!

Kapliczki i krzyże przydrożne w gminie Psary 14

Brzękowice Dolne, Poddzwonek 21

Kapliczka Pod dzwonkiem w Brzękowicach Dolnych

Teren tej gminy pełen jest symboli chrześcijańskich. Napotkać tu można wiele przydrożnych kapliczek, figur czy krzyży pokutnych z różnych okresów, niektóre z nich datowane są na okres od XIV wieku! Dla wytrawnych tropicieli tego typu architektury to nie lada atrakcje, ale też świadectwo historii i lokalnej tradycji dbania o tego typu pamiątki. Niektóre z nich opisane zostały w katalogach kapliczek i krzyży województwa śląskiego, w portalach i wydawnictwach branżowych.

Obiekty sportowe w Gminie Psary 15

Gołąsza Górna plac zabaw i boisko
Sarnów, ul. Szkolna 1 (dojście przez teren szkoły)

Warto odwiedzić na tym terenie wyjątkowo dobrze wyposażone obiekty aktywności sportowej. Kompleksy takie jak „Orlik” czy obiekt sportowo-rekreacyjny

Plac zabaw i boisko wielofunkcyjne w Gołąszy Górnej

w Psarach, obiekty sportowe w Sarnowie czy boiska wielofunkcyjne rozsiane gęsto w miejscowościach gminy, pozwalają zarówno dzieciom i młodzieży jak i dorosłym i turystom aktywnie spędzać wolny czas na świeżym powietrzu. Gmina stawia na aktywność fizyczną i stwarza ku temu duże możliwości.

Park Żurawiniec Gmina Psary 16

Psary, ul. Malinowicka 4

Na terenie tego eko parku skorzystać można ze ścieżki zdrowia i plenerowych urządzeń rekreacji ruchowej. Szczególny nacisk położono tu na jak najmniejszą ingerencję w naturalne środowisko, ograniczenie do minimum naruszenia istniejącego drzewostanu oraz zastosowanie tylko neutralnych dla środowiska materiałów, z których wykonano ścieżki i przejścia.

Park Żurawiniec

Zamek Biskupów Krakowskich 17

Siewierz, ul. Tadeusza Kościuszki

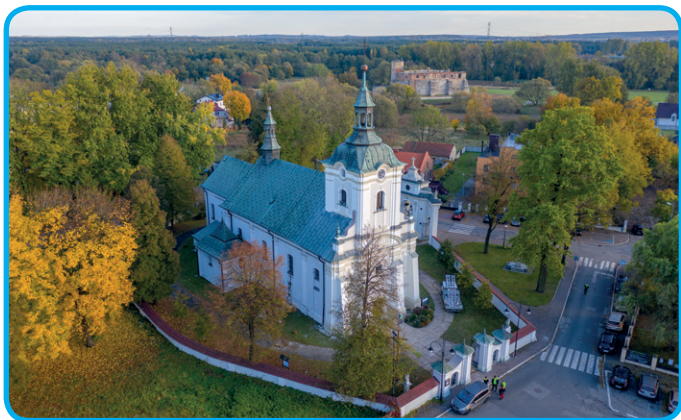
Zamek w Siewierzu

Ta niezwykła budowla stanowi szczególnie urokliwą wizytówkę Miasta. Ruiny zamku, którego historia zaczyna się już w XIV wieku, do dziś dumnie świadczą o historii i tradycji tego miejsca. Pieczołowicie odrestaurowany niedawno obiekt jest miejscem wydarzeń kulturalnych i rekonstrukcji historycznych. Jego wnętrze można zwiedzać z przewodnikiem od maja do września, ale mury i jego zadbane otoczenie podziwiać można przez cały rok.

Kościół pw. Św. Macieja Apostoła w Siewierzu 18

Siewierz, ul. Tadeusza Kościuszki

Świątynia znajduje się na wschód od rynku, a powstała w 2 połowie XIII wieku, wraz z lokacją miasta

Kościół Św. Macieja Apostoła

Siewierza. Prezbiterium było wówczas murowane, a nawa drewniana. Przed 1598 r. drewnianą nawę przebudowano na murowaną. Następnie w latach 1647-1657 staraniem biskupa Piotra Gembickiego, kościół częściowo przebudowano. Obecny kształt świątyni uzyskała w latach 1782-1784, przedłużono wówczas kościół w kierunku zachodnim o 5 metrów. Wzniesiono jednowieżową fasadę, zbudowano kruchtę, skarbiec i kaplicę. W wyniku przebudowy kościół otrzymał wygląd barokowo-klasycystyczny.

Kościół Św. Marcina Biskupa 19

Wojkowice Kościelne, ul. Kościelna 3

Kościół Św. Marcina Biskupa

Ten piękny kościół z XIII wieku, wielokrotnie przebudowywany, wpisany jest do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego. Jest jedynym w Polsce sanktuarium Matki Bożej Dobrej Drogi. Świątynia jest rzymskokatolickim kościołem parafialnym o statusie sanktuarium, jedynym zabytkiem w Wojkowicach Kościelnych oraz jednym z nielicznych zabytków architektury romańskiej w województwie śląskim.

Zespół kapliczek i figur świętych (20)

Kapliczka Św. Antoniego, Dziewki, ul. Podgródkowa

Kapliczka św. Antoniego w Dziewkach

Obszar gminy obfituje w piękne kapliczki i inne symbole chrześcijańskie, pochodzące nawet z XV wieku. Te przydrożne symbole zadumy i wiary stanowią świadectwo historyczne i atrakcje turystyczne okolicy. Nieopodal zielonego „Szlaku Tysiąclecia” napotkać można drewniany krzyż, upamiętniający znajdujący się w tym miejscu w XIX wieku cmentarz choleryczny. Warte obejrzenia są kaplica i kapliczki zbudowane w XIX wieku przez właścicieli tutejszych ziem, rodzinę Zalassowskich.

Staw „Serduszko” (21)

Stara Cegielnia, ul. Oleśnickiego

Na terenie Siewierza znajduje się opuszczony zakład produkcji cegieł. W jego obrębie zachował się stary piec Hoffmana, komin oraz ażurowe konstrukcje suszarni cegieł. Ale największą atrakcją wizualną terenu jest urokliwy zbiornik wodny, który widziany z góry, kształtem przypomina serce.

Staw SERDUSZKO – Siewierz

Park Miejski w Siewierzu (22)

Siewierz, ul. Żwirki i Wigury 26

Otwarty w 2019 roku obiekt jest popularnym celem spacerów i przejazdów rowerowych mieszkańców. Plac oferuje dwa miejsca zabaw dla dzieci: muzyczne – z bębnami, ksylofonem i gongami rurowymi oraz centralny z urządzeniami sprawnościowymi. Funkcjonuje tutaj też plenerowy Ośrodek Edukacji Ekologicznej, na który składają się: zielony tunel, zielone igloo, wiata z ławostołami oraz różne urządzenia edukacyjne i gry plenerowe. W parku można również znaleźć ciszę – posłuchać śpiewu ptaków oraz odpocząć na ławkach w pobliżu rzeki, bowiem teren przecina potok Jordan wpadający do Przemszy.

Park Miejski w Siewierzu

Zbiornik wodny Kuźnica Warężyńska (23)

Kuźnica Podleśna

Zbiornik wodny Kuźnica Warężyńska

Zbiornik poeksploatacyjny (popiaskowy) w dorzeczu Czarnej Przemszy utworzony w 2005 roku w miejscu zlikwidowanej piaskowni o nazwie „Kuźnica Warężyńska”. Zbiornik można objechać wokół

piękną krajobrazowo drogą rowerową, można także dojechać nią oznaczonym szlakiem do Zamku w Siewierzu, mijając po drodze Zalew Przeczycko-Siewierski.

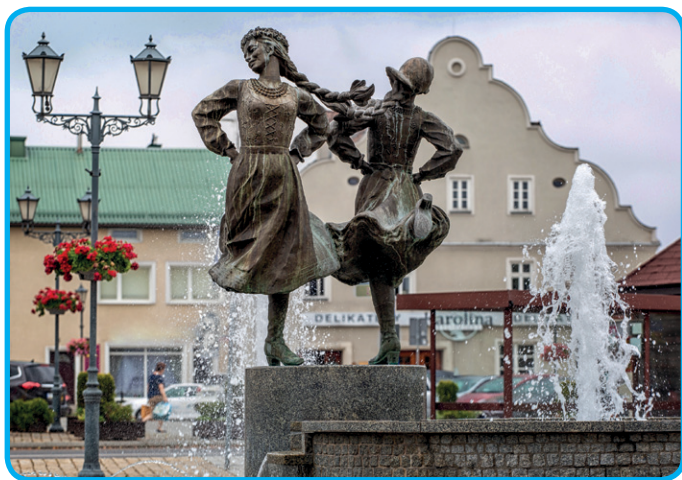
Rynek w Siewierzu 24

Rynek o średniowiecznym układzie urbanistycznym wytyczony został podczas lokacji miasta około 1276 roku. Ciekawostką jest tu obelisk upamiętniający dawny Ratusz, który stał w tym miejscu od XVI do XIX wieku. Dziś w tym miejscu uwagę przykuwa ciekawa fontanna z rzeźbą siewierskich pańien, przy której każdy chętnie przystaje choć na chwilę.

Rynek w Siewierzu

Na uwagę zasługuje mieszczkańska kamienica znajdująca się pod nr 22, która pochodzi z XVIII wieku, a w której to w 1823 roku przebywał car Aleksander w czasie podróży z Werony do Warszawy.

Fontanna z rzeźbą siewierskich pańien

Kościół Św. Jana Chrzciciela 25

Siewierz, ul. Cmentarna 1

Jest to jeden z najstarszych zabytków w województwie śląskim i w Polsce. Wzniesiony został prawdopodobnie ok. 1140 r. przez znanego fundatora kościołów Piotra Własta Dunina. Jest to kościół romański, orientowany; wybudowany z kamienia ciosowego, prostokątny, jednonawowy, z półkolistą absydą. Przy zachodniej ścianie kościoła są widoczne pozostałości empor. W absydzie pozostały fragmenty dwuwarstwowej polichromii romańskiej i gotyckiej, z nieczytelnymi scenami figuralnymi, odkrytymi podczas prac konserwatorskich. W swoich zapiskach, kościół wspominał już historyk i kronikarz ks. Jan Długosz.

Kościół Św. Jana Chrzciciela

Inkubator przetwórstwa warzyw i owoców

Tłocznia u Mazurkiewiczów 26

Żeliszewice, ul. Piastów 88, www.tlocznianajurze.com

Pod tym tajemniczym pojęciem kryje się miejsce, w którym można przetworzyć własne owoce i warzywa na pyszne i zdrowe soki. Doświadczenie właścicieli przywiezione z zagranicy, ich zaangażowanie i empatia to doskonała zachęta do odwiedzenia tego miejsca. Tłocznia na Jurze to utytułowany producent soków!

Tłocznia u Mazurkiewiczów

Pałac Kawalera i Park w Świerklańcu 27

Świerklaniec, ul. Parkowa 30

Wybudowana w latach 1903-1906, rezydencja rodu Donnersmarcków, stanowi jedną z pereł lokalnej turystyki. Piękny neobarokowy pałac pełni obecnie funkcję ośrodka kulturalnego, znajdziemy tutaj także kawiarnię. Pałac i park można zwiedzać z przewodnikiem.

Pałac Kawalera

Rozległy, 180 hektarowy Park otaczający obiekt zaprasza do spacerów pośród drzew-pomników przyrody, fontann i rzeźb. W okresie letnim w Parku wokół Pałacu można wziąć udział w wielu imprezach rozrywkowych. Licznie odwiedzający to klimatyczne miejsce mieszkańcy i turyści aktywnie tu wypoczywają. Na terenie Parku jest też kościół pw. Dobrego Pasterza wzniesiony przez budowniczego dawnego „małego Wersalu”.

Park wokół Pałacu Kawalera

Zalew Chechło-Nakło 28

ul. Rekreacyjna

Zalew Chechło-Nakło jest lokalną bazą sportów wodnych i wypoczynku na świeżym powietrzu. To sztuczny zbiornik, który powstał w miejscu zamkniętej w latach 60-tych kopalni piasku. Otoczony terenami leśnymi zalew jest doskonałym miejscem rekreacji i wypoczynku, znajdą tu zajęcie miłośnicy sportów wodnych, wędkowania czy rowerzyści. Na nadbrzeżach można skorzystać z wypożyczalni sprzętu wodnego czy rowerowych, skorzystać z oferty gastronomicznej małych barów i lodziarni czy restauracji.

Zalew Chechło-Nakło

Zespół Pałacowy Nakło Śląskie 29

ul. Główna 2

Zespół pałacowo-parkowy w Nakle stanowi dobrze zachowany przykład zagospodarowania krajobrazowego XIX-wieczną zabudową. To kolejna pozostałość po rodzinie Henckel von Donnersmarck na tym terenie. Neogotycki pałac otoczony Parkiem, pełni obecnie funkcję placówki szkolnej, po uprzednim zgłoszeniu można go zwiedzać przez cały rok. W Pałacu odbywa się wiele wystaw, wernisaży i wydarzeń kulturalnych, z których licznie korzystają mieszkańcy terenu i przyjezdni.

Pałac w Nakle Śląskim

Zespół Dworski Czarny Las 30

Czarny Las 8

Przez niemal 120 lat ten niezwykle budynek był świadkiem wielu ważnych i historycznych wydarzeń. Obecnie mieści się w nim hotel o przepięknych wnętrzach i restauracja z kuchnią polską i europejską.

Zespół Dworski Czarny Las

Butikowy hotel otoczony zabytkowym parkiem oferuje intymną atmosferę, doskonałe warunki pobytowe i obsługę oraz szereg innych atrakcji, jak pobyt w kameralnych dworach pałacowych, serwis spa, ogród czy winiarnię.

Grodzisko Woźniki 31

ul. Tarnogórska

Średniowieczne, stożkowane grodzisko jest utworzone z pierwotną osadą, która dała początek miastu Woźniki. Kopiec grodziska na planie prostokąta to charakterystyczne wzniesienie, które najlepiej zaobserwo-

Grodzisko Woźniki

wać „z lotu ptaka”. Obszar grodziska jest wpisany do ewidencji zabytków jako stanowisko archeologiczne. W okolicznych muzeach zgromadzono znalezione tutaj metale – groty włóczni i toporów, a także podkowy, klucz i sprzączkę do pasa.

Coglowa Góra 32

ul. Krzyżowa

Warto odwiedzić ten świetny punkt widokowy i atrakcyjny element krajobrazu. Po wejściu na szczyt kamiennymi schodkami można podziwiać panoramę okolicy. Dla zapalonych turystów doskonały punkt orientacyjny, a dla rowerzystów wyzwanie i miejsce na odpoczynek.

Widok z Coglowej Góry

Górą opiekuje się miasto, więc co rusz znajdziecie tam nowe atrakcje i udogodnienia. Dla spragnionych wyzwań jest tu wieża widokowa a dla szukających ukojenia, Kaplica „Góra Oliwna” na zboczu wzniesienia.

Rynek i Ratusz w Woźnikach, Pomnik Lompy 33

Woźnikom udało się zachować średniowieczny układ urbanistyczny – typowy dla miast zakładanych na prawie magdeburskim. Jego centrum stanowi czworoboczny, podłużny rynek, z którego narożników wybiegają ulice.

Rynek w Woźnikach

Ratusz w Woźnikach

W południowej pierzei rynku znajduje się Ratusz wybudowany w 1862 roku. Dwukondygnacyjny budynek w stylu neoklasycyżnym, nakryty dwuspadowym dachem jest dominantą architektoniczną miasta. Wcześniejszy

Ratusz doszczętnie spłonął podczas wielkiego pożaru miasta w 1798 roku. Obecnie odbudowany i odnowiony stanowi wizytówkę miasta.

34

Kościół cmentarny pw. Św. Walentego w Woźnikach

ul. Tarnogórska 100

Obowiązkowy punkt na mapie turystycznej Woźnik to kościół drewniany, którego powstanie datuje się na XV wiek. We wnętrzu, na ścianach prezbiterium znajdują się majestatyczne polichromie przedstawiające sceny z życia Chrystusa, ambona z dekoracją wykonaną z papier mache przedstawiającą motywy cesarskich orłów i wizerunki ewangelistów. W ołtarzu

Kościół Św. Walentego

głównym znajduje się obraz, który ukazuje matkę z dzieckiem, klęczącą przed Św. Walentym.

Kościół należy do zabytków leżących na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego. Po pożarze miasta w 1789 r., do 1813 r. pełnił funkcję kościoła parafialnego.

Wnętrze kościoła Św. Walentego

Kościół Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Woźnikach

35

Rynek 5

Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z XIV wieku, choć parafia istnieje od wieku XIII. Jeszcze w 1569 roku kościół był drewniany, kryty gontem. Na początku XVII wieku, w latach 1607-1608 na miejscu starego drewnianego zbudowano nowy kościół murowany. Przebudowany w 1756 roku, uległ częściowemu spaleni w 1798 roku. Prace związane z odbudową rozpoczęły się w 1811 roku. Budynek gotycko-renesansowy z cechami stylowymi częściowo zatartymi przez późniejsze przebudowy. Kościół orientowany, wzniesiony na planie centralnym w układzie krzyża greckiego. Bryła budowli zdominowana dwuczłonową wieżą (część dolna czworoboczna, część górna ośmioboczna), przykryta baniastym hełmem.

Kościół Św. Katarzyny

Kościół ewangelicko-augsburski w Piasku 36

Plac Powstańców 9

Pierwotnie Dom Modlitwy dla wspólnoty ewangelickiej mieszkającej w Piasku (Ludwigsthal) był budynkiem drewnianym, bez wieży. Został poświęcony w 1755 roku. W tym samym roku został założony

Kościół ewangelicko-augsburski

także cmentarz znajdujący się nieopodal przy ul. Wolności. Niestety, kościół już po trzech latach spłonął od uderzenia pioruna. Nową, murowaną świątynię poświęcono w 1760 roku. Wieżę w kształcie kwadratu dobudowano od strony wschodniej w 1820 roku, natomiast w 1865 roku nadbudowano jej górną część o konstrukcji szkieletowej, zakańczając strzelistą wieżyczką. We wnętrzu kościoła znajduje się m.in. rokokowy ołtarz, żeliwna chrzcielnica z 1855 roku oraz organy piszczałkowe z rokokowym ornamentem, sprowadzone w 1930 roku. Kościół obecnie jest filią parafii ewangelicko-augsburskiej w Częstochowie.

Rezerwat przyrody „Góra Grójec” 37

Psary, ul. Grójcka

Jedno z wyższych wzniesień na terenie Górnego Śląska (365,8 m n.p.m.). Etymologia nazwy wskazuje,

Rezerwat przyrody „Góra Grójec”

że na górze znajdowało się grodzisko lub inny punkt obrony. Ukształtowanie terenu poświadcza istnienie jakichś budowli, jednakże nie pozostały po nich żadne ślady. Z tego powodu na temat tego tajemniczego wzniesienia narodziło się wiele podań i legend. Niektóre z nich zapisywał w swoich pracach Józef Lompa. Na terenie wzgórza w 1996 roku utworzono rezerwat przyrody. Rezerwat wchodzi w skład nadleśnictwa Koszęcin, a jego powierzchnia wynosi 17,53 ha.

Kościół Św. Jakuba Apostoła Starszego 38

Lubsza, ul. Lompy 76

Pierwsze wzmianki o parafii w Lubszy pochodzą z 1374 roku i związane są z poborem świętopietrza. Kościół został wzniesiony na przełomie XV i XVI wieku, a jego fundatorem był Piotr z Lubszy, właściciel tutejszych dóbr. W latach 1570-1629 był kościołem ewangelickim. Po tych latach świątynię zwrócono katolikom. Kościół został zbudowany w stylu gotyckim, z cechami renesansowymi wprowadzonymi w późniejszym czasie. Na szczególną uwagę zasługuje, zachowany do dziś, dzwon z 1536 roku. Kościół znajduje się na ważnym dla chrześcijan szlaku pątniczym, zwanym „Jakubowym”, określanym także mianem „najpiękniejszej drogi Europy”.

Kościół Św. Jakuba Apostoła Starszego

Kościół Św. Jakuba Apostoła Starszego na szlaku pątniczym „Jakubowym”

Skansen Kowalstwa 39

Woźniki, ul. Głazówka 10, www.skansenkowalski.pl

Skansen Kowalstwa

strzeni dziesięcioleci, dotknąć zabytkowych narzędzi czy urządzeń stosowanych w tej trudnej dziedzinie. To miejsce trzeba koniecznie odwiedzić.

Niespotykany na europejską skalę obiekt, powstał z pasji do zawodu i uporu projektodawcy to niezwykle miejsce na mapie Woźnik. Skansen Kowalstwa im. Walentego Roździeńskiego to miejsce, które przenosi w czasie. Odwiedzający mogą tu doświadczyć pracy kowala na specjalnych warsztatach, posłuchać o historii kowalstwa na prze-

Skansen Kowalstwa

Inkubator przedsiębiorczości Pliczko 40

Woźniki, ul. Młyńska 2, www.pliczko.pl

Olej słonecznikowy z Gospodarstwa Pliczko

W tym gospodarstwie czas płynie inaczej, tu produkcja rolnicza prowadzona jest ze szczególną troską o zachowanie najwyższej jakości procesu produkcyjnego i samego produktu. Gospodarze prowadzą tu jeden z niewielu ogólnodostępnych inkubatorów przedsiębiorczości. Można tu bezpłatnie wytłoczyć olej z własnych nasion lub mąkę z wyhodowanego przez siebie zboża, zakład świadczy nieodpłatne usługi dla ludności.

LGD
„Bractwo Kuźnic”

Stowarzyszenie „Bractwo Kuźnic” to organizacja pozarządowa funkcjonująca jako Lokalna Grupa Działania od 19.03.2008 roku. Obejmuje obszar działania 5 gmin zamieszkałych przez około 35 tys. mieszkańców. Obejmuje obszar o powierzchni 262 km². Została powołana w celu realizacji programu LEADER, który w swoim programie ma szeroko rozumiany zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, kierowany oddolnie przez lokalne społeczności.

Lokalna Grupa Działania „Bractwo Kuźnic”

ul. Strażacka 60, 42-262 Poczesna
tel. 34 327 40 14
e-mail: biuro@bractwokuźnic.pl
www.bractwokuźnic.pl

Kościół pw. NMP Królowej Różańca Świętego 1

Boronów, ul. Wolności 1

Pierwszy kościół został zbudowany w Boronowie już w 1291 r., w miejscu wczesnośredniowiecznego grodziska, po którym ślad zaginął w I poł. XIII w. W tym samym miejscu wzniesiono w 1611 r. aktualny kościół. Jego fundatorem był hrabia Andrzej Dzierżanowski. W 1638 r. ufundował dzwon dla kościoła, który do dziś wisi w kościelnej dzwonnicy. Pierwotnie kościół był pod wezwaniem Św. Andrzeja Apostoła, a od pierwszej połowy XVIII w. jego patronką jest Matka Boska Różańcowa. Budowla kościoła powstała na planie krzyża greckiego i był to pierwszy tego typu kościół na Górnym Śląsku. Kościół obecnie należy do zabytków klasy „0”. Jedną z atrakcji kościoła są feretrony, czyli niespotykane prawie nigdzie w Polsce dwustronne płaskorzeźby (wyrzeźbione w drewnie), zatknięte na długich drzewcach (tyczkach).

Kościół pw. NMP Królowej Różańca Świętego

Centralny park gminny (park zabaw + park linowy) 2

Boronów, ul. Wolności

Tuż obok kościoła parafialnego znajduje się rozbudowany park gminny, który na przełomie 2022/2023 roku został zmodernizowany. Część parku z placem zabaw dla najmłodszych został wzbogacony o do-

datkowe atrakcje, m.in. o zadaszoną piaskownicę. Natomiast część, w której do tej pory znajdował się park linowy i siłownia zewnętrzna, została znacząco odmieniona. W centralnym punkcie powstał amfiteatr z górką do zjazdów saneczkowych. W okresie letnim amfiteatr przekształcać się będzie w kino letnie z ekranem do wyświetlania filmów. Całą zabudowę amfiteatru okala bulwar, czyli drewniany deptak

Centralny Park Gminny

Centralny Park Gminny

z drewnianymi altankami skierowanymi w stronę rzeki Liswarty, oświetlony w całej swej długości. Ponadto przed amfiteatrem stworzono boiska do: badmintonu, piłki plażowej, gry w boule. Powstał skatepark oraz street workout. Rozbudowano siłownię zewnętrzną oraz park linowy. Zamontowano zjazd linowy, tzw. tyrolkę. Na terenie parku znajduje się także kolejna toaleta publiczna, liczne ławki oraz stoły do gry w szachy. Elementem zachęcającym do odwiedzin Boronowa na swoim dwukołowcu, jest stacja naprawcza rowerów przy której również można naładować telefon.

Centralny Park Gminny

Restauracja nad Liswartą 3

Boronów, ul. Wojska Polskiego 1

Restauracja nad Liswartą

Początek działalności Restauracji nad Liswartą to rok 2013. Specjalnością restauracji są tradycyjne dania, w tym dania śląskie, takie jak na przykład pyszny rosół, rolada z kluskami i modrą kapustą, ciapka z gołonią, żurek z jajkiem i kielbasą

czy placki ziemniaczane z blachy. Restauracja zaprasza od wtorku do niedzieli wszystkich gości przejeżdżających trasą Częstochowa – Lubliniec.

Restauracja „Kuchnia smaków” 4Boronów, ul. 3 Maja 1, www.kuchnia-smakow.com.pl

Działająca od 2020 r. Restauracja Kuchnia Smaków zaślęła ze znakomitej, włoskiej pizzy prosto z pieca. Wszystkie dania przygotowywane są na oczach gości, którzy cenią sobie świeżość i jakość wykorzystywanych produktów. Serwowane tam tradycyjne dania, z nutą kreatywności, poszerzają horyzonty smakowe, a dopieszczone wnętrza tworzy znakomity klimat.

Restauracja „Kuchnia smaków”

Teren rekreacyjno-wypoczynkowy, kąpielisko 5

Hucisko

W miejscu tym odtworzono dawny staw i wybudowano kąpielisko. Drewniana zadaszona wiata to dodatkowe miejsce na odpoczynek.

Stawy hodowlane, dawna huta żelaza na Dołach 6

W pierwszej połowie XVI w. w miejscu obecnego stawu kopano rudę darniową dla kuźnicy boronowskiej. Po jej wyeksploatowaniu, w powstałym zagłębieniu utworzył się staw. Przy jego zachodnim brzegu wzniesiono w połowie XVI w. hutę żelaza (dymarę). Huta przetapiała miejscową rudę darniową, kopaną w dolinie Liswarty. W XIV w. dowożono do huty rudę z zumpiańskiej kopalni, wydobywaną w pobliskim rewirze Wilczarnia. Huta była czynna do końca 1868 r.

Stawy na Dołach

Prywatna hodowla bydła szkockiego (scottish highland) 7

W gospodarstwie ekologicznym „na Dołach” prowadzona jest hodowla bydła szkockiego Highland cattle. Rasa ta nie wymaga dużych nakładów pracy, a jednocześnie jest opłacalna. Krowy Highland cattle są najstarszą znaną rasą mięsną. Archeologiczne dowody jej istnienia pochodzą z ok. VI wieku, co czyni ją jedną z najstarszych ras bydła.

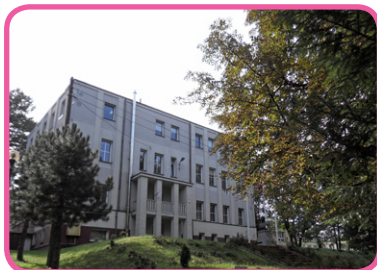
Hodowla bydła szkockiego

Gmina Kamienica Polska

Liceum Ogólnokształcące w Kamienicy Polskiej 8

Kamienica Polska, ul. Ferensa 12

Liceum Ogólnokształcące w Kamienicy Polskiej powstało na bazie ogromnego zapotrzebowania na uzupełnienie wykształcenia młodzieży po okresie okupacji. Janina Domagalska postanowiła zorganizować tu szkołę średnią w budynku przedwojennej szkoły letniej Liceum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie. Po uzyskaniu zgody szkoła – Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne w Kamienicy Polskiej, rozpoczęła nauczanie 15 kwietnia 1945 r. Problemy finansowe tej społecznej szkoły spowodowały konieczność wystąpienia o jej upaństwowienie co nastąpiło w latach 60-tych. Na terenie liceum znajduje się kompleks boisk sportowych i bieżnia.

Liceum Ogólnokształcące

Dawna apteka, dom Bielobradków 9

Apteka mieściła się w domu Bielobradków, w budynku zaprojektowanym przez znanego architekta Brunona Paprockiego (budynek Bielobradkowie odkupili od rodziny Ficenesów), to piętrowa kamienica (z żółtej cegły) z mansardowym strychem. Aptekę uruchomił Bronisław Andrzej Bielobradek (1866-1962), skończywszy farmację

Dawna apteka, dom Bielobradków

w Moskwie. W 1900 r. sprowadził do Kamienicy Polskiej lekarza – Kazimierza Giedryka.

Stajnia Koniczynka 10

Kamienica Polska, ul. Konopnickiej 162A

Stajnia Koniczynka położona jest pośród łąk i lasów. Wielokrotnie zdobywała nagrody w konkursach agroturystycznych. Oferta gospodarstwa jest bardzo bogata. Można tutaj przemocować w komfortowych pokojach. Miłośnicy spania na sianie lub w namiocie, też znajdą dla siebie miejsce. Koniczynka w swojej ofercie posiada rekreację konną i kursy dla jeźdźców na wszystkich poziomach zaawansowania, imprezy integracyjne (grill, paintball, baza agroturystyczna), przejażdżki bryczką, kuli-gi, ponadto spotkania dla miłośników koni oraz zawody.

Stajnia Koniczynka

Folwark Anna 11

Kamienica Polska, ul. Konopnickiej 81

Folwark Anna to piękne miejsce z niepowtarzalnym klimatem. Idealne miejsce na wypoczynek i relaks dla wszystkich tych, którzy chcą uciec od miejskiego zgiełku oraz poszukują spokoju i harmonii. Okolice przyroda kusi uspokajającymi spacerami. Folwark Anna składa się z budynków: domu, w którym mieszkają gospodarze i znajdują się pokoje i apartament oraz stodoły, w której można urządzać wyjątkowe przyjęcia okolicznościowe.

Folwark Anna

Gierkówka (12)

Zawada, ul. Botaniczna 4

Gierkówka

Gierkówka to niepowtarzalny smak, doskonała jakość, a przede wszystkim świeżość. Spotkanie tu kuchnię tętniącą życiem oraz inspirowaną naturą, która wyznacza pojawiające się w karcie pozycje dań. Menu zmienia się wraz z porami roku. Jest jedną z nielicznych restauracji w Polsce sezonującą wołowinę „na sucho”. Proces ten odbywa się w specjalnej szafie, gdzie w ciągu kilkudziesięciu dni dojrzewają starannie wyselekcjonowane elementy wołowe. Jest restauracją opartą na koncepcji slow food (promowanie celebrowania i delektowania się posiłkami).

Użytek ekologiczny – bagna torfowe (13)Użytek ekologiczny
bagna torfowe

Cennym przyrodniczo obszarem jest torfowisko niskie zwane „bagnem”. Jest to obiekt o powierzchni 5 ha pomiędzy miejscowościami: Kamienica Polska – Wanaty – Zawada, w pełni zasługujący na uznanie za użytek ekologiczny. Ten ekosystem pełni niezwykle ważną funkcję ekologiczną, zarówno w utrzymaniu równowagi w bilansie wodnym tego terenu, jak również jako ostoja flory torfowiskowej i związanej z nią fauny – przede wszystkim płazów, ptaków, a także bezkręgowców.

Stajnia Maco Ranch (14)

Rudnik Wielki, ul. Sosnowa 23

Stajnia Maco Ranch jest malowniczo położonym ośrodkiem, zewsząd otoczonym lasem. Oferuje jazdy konne dla początkujących, treningi dla zaawansowanych, półkolonie, tereny oraz rajdy, a wszystko to odbywa się w swojej, rodzinnej atmosferze.

Maco Ranch

Złóża piasków żelazistych (15)

Kopalnia odkrywkowa piasku w Zawisnej to niepowtarzalny krajobraz – czerwone, żółte, purpurowe wydmy i skarpy kilkunastometrowej wysokości, z jamkami wygrzebanymi przez jaskółki brzegówki. Fantazyjne wzory tworzą poprzerastane warstwy rudy darniowej (już skamieniałej). Udokumentowane złoża piasków żelazistych (formierskie) pochodzące z warstw kościeliskich, dla których ustanowiono tereny górnicze (złoża Zawisna). Materiał wykorzystywany jest przez przemysł odlewniczy.

Kopalnia piasku w Zawisnej

Aleja Lipowa w Konopiskach 16

Aleja Lipowa

Droga za kościołem – aleja lipowa, na którą składa się 18 prawie dwustuletnich lip drobnolistnych (łac. *Tilia cordata* Mill.), które są chronione jako zbiorowy pomnik przyrody. Mają wysokość około 25 m i obwody pni od 210 do 390 cm. Te, jak i wiele pobliskich sędziwych drzew są pozostałością po dworskim parku. Ulica ta jest również zwana Tartakiem Królewskim.

Wagonik – Pomnik – Kopalnie Rud Żelaza 17

Konopiska, ul. Lipowa 5

Na Skwerku przed Urzędem Gminy widzimy tablicę upamiętniającą dawne kopalnie rudy żelaza działające w otoczeniu tej miejscowości. Wymienione jest na niej aż 10 kopalni z najstarszą o nazwie „Konopiska” (1894-1934). Kopalnia ta znajdowała się na północ od Konopiska i teraz prowadzi tu szlak rowerowy oznaczony żółtymi słupkami. Przy końcu tego szlaku pracowali też kopalnie: „Nowiny” I i II (1918-1931) oraz „Janówka” (w poł. lat 30.). Pozostałe kopalnie to m.in.: „Kąty” (1920-1937), „Emil”, „Halina”, „Iza”, „Janówka” oraz „Marianna”. Długo też pracowała kopalnia „Walenty” (1922-1945). Sam skwer to także piękne ławeczki i stolik z piaskowca żelazistego, a obok niego postawiono pomnik – wagonik (kolebka kopalniana), który służył do przewozu rudy żelaza.

Wagonik

Kompleks Rekreacyjno-Sportowy „Pająk” ze Stadionem Lekkoatletycznym im. Ireny Szewińskiej 18

Konopiska, ul. Sportowa 60

Zlokalizowany w otoczeniu łąk i lasów – przy szerokiej, piaszczystej plaży nad zalewem Pająk. W pobliżu jest także boisko do siatkówki i koszykówki oraz dwa boiska treningowe do piłki nożnej. Z infrastruktury mogą korzystać bezpłatnie zarówno mieszkańcy gminy jak i turyści. Blisko plaży znajduje się siłownia zewnętrzna z 8 miejscami do ćwiczeń, boiska do: piłki nożnej i siatkówki plażowej oraz drewniane altany z miejscem do grillowania.

Kompleks Rekreacyjno-Sportowy „Pająk”

Schrony (bunkry z II wojny światowej) 19

Jadąc ulicą Leśną od Konopisk napotkamy na skraju lasu 3 bunkry niemieckiej linii obrony z 1944 r. Położone są na skraju lasu, wzdłuż biegnących tam dawnych okopów. Bunkry to żelbetowe elementy wkopane w ziemię tzw. Ringstand 58c – schron strzelecki do ognia okrężnego, zwany potocznie „Tobrukiem”. Na tą linię umocnień (jej przedłużenie) składają się też okopy w lesie (w kierunku miejscowości Jamki) tworząc całość z tymi bunkrami.

Bunkry

Pole golfowe – Rosa Private Golf Club (20)

Konopiska, ul. Rolnicza 1

Pole golfowe Rosa Private Golf Club

Jedna z największych tego typu inwestycji golfowych w Polsce. Podczas prac przesunięto 1 000 000 m³ ziemi (na tych terenach znajdowało się wiele dawnych szybków i nieduże warpie). Stworzony w ten sposób kompleks połączonych kaskadami zbiorników wodnych ma powierzchnię 14 ha.

Budynek dawnej przychodni zdrowia Wygodzianka (21)

Obiekt wpisany do ewidencji zabytków. To budynek dawnego kopalnianego ambulatorium zbudowanego na Pałyszu, później przeniesionego do Wygody, gdzie pełniło funkcję Gminnego Ośrodka Zdrowia. W 1977 r. przy okazji reaktywacji działalności KGW w Wygodzie budynek odnowiono. W budynku tym organizuje się różne spotkania i uroczystości zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych. W 2000 r. KGW w Wygodzie przejęło zabytkowy drewniany budynek od Gminy Konopiska i obecnie mieści się w nim świetlica wiejska „Wygodzianka”.

Wygodzianka

Pajdowa Góra w Aleksandrii (22)

Pajdowa Góra w Aleksandrii

Najwyższe wzgórze w gminie o wysokości 331,3 m n.p.m. Dzięki wyciętemu fragmentowi lasu z jej szczytu możemy podziwiać fragment panoramy na Aleksandrię. Na wzniesieniu znajduje się z wieża widokowa.

Park Korzonek (23)

Korzonek 42

Na obszarze niemal 12 ha, w większości zalesionym sosnami i brzoźami, stworzono spokojną ostoję, gdzie w pełnej symbiozie żyją rośliny i zwierzęta. Dzięki wyjątkowemu położeniu (Park Korzonek jest częścią Parku Krajobrazowego Lasów nad Górną Liswartą) umożliwia odwiedzającym odkrywanie piękna przyrody oraz doświadczanie unikalnych doznań.

Park Korzonek

Owczarkowa Zagroda (24)

Wąsosz 138

Gospodarstwo położone jest na trasie rowerowej szlakiem kopalni rud żelaza. W zagrodzie mieszka 56 gatunków zwierząt w otoczeniu lasów, łąk z dala od głównej drogi. Na niespełna 3 ha powierzchni znajduje się domostwo, w którym można spędzić miło i sympatycznie czas na świeżym powietrzu.

Owczarkowa Zagroda

Restauracja ZORNICA 25

Poczesna, ul. Spadowa 4

Restauracja ZORNICA

W restauracji oferujemy szeroki wybór propozycji kulinarnych.

Kościół Św. Jana Chrzciciela 26

Poczesna, ul. Strażacka 9

Kościół Św. Jana Chrzciciela

Obiekt w stylu góralskim, położony przy trasie DK1 Warszawa – Katowice. Hotel posiada 11 elegancko urządzonej pokoi dwuosobowych z łazienkami oraz 6 apartamentów. Pokoje wyposażone są w telewizję satelitarną, gniazdko komputerowe, telefony oraz mini-bary.

Zbudowany w 1878 r. Architektura odpowiada stylowi neogotyckiemu, wszystkie okna ozdobione są szkłem witrażowym, nad kościołem górują trzy wieże, z których dwie większe liczą po 5 kondygnacji. Ciekawostką jest zamek w drzwiach składziku, który pochodzi z XVII w. W prawym ołtarzu znajduje się słynący cudami obraz Św. Sebastiana.

Kładka „Przyjaźni, Sympatii i Miłości” 27

W Korwinowie wybudowano na rzece Warcie kładkę rowerowo-pieszą. Kładka ma nowoczesny wystrój i swoją formą przypomina miniaturowy wiadukt. Do tej pory przez kładkę przechodził czarny szlak pieszy im. Barbary Rychlik, teraz główną atrakcją kładki są łańcuszki rozwieszane po bokach poręczy, na których można zawieszać klódeczki ze swoimi inicjałami.

Kładka „Przyjaźni, Sympatii i Miłości”

Kaplica 28

Poczesna, przy ul. Strażackiej, róg ul. Handlowej

Wybudowana została w 1914 r. przez cegielnię „Korwinów”. Powstała jako votum dziękczynne związane z pomyślnym rozwojem zakładu i przy tej okazji jej wybudowania wprowadzono element reklamowy firmy.

Kaplica przy ul. Strażackiej

Zbiorniki wodne 29

Zawodzie

W pobliżu wsi, w dawnej osadzie Niwy znajdują się dwa akwenty, utworzone w miejscach wydobywania torfu i piasku: „Piachy” i „Samul”. W lesie obok torów kolejowych linii Warszawa – Katowice znajduje się zalew wodny zwany „Samul”. Obok przebiega żółty Szlak Rowerowy Przełomu Warty. Jest to zaciszne miej-

Akwenty Piachy

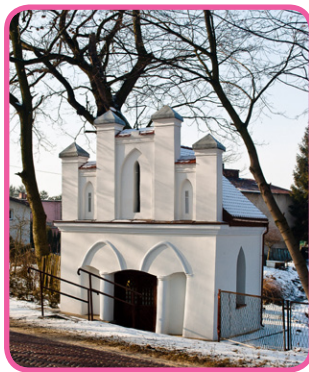
Lokalne Centrum Aktywności
Sołectwa Zawodzie

sce położone w lesie, z dala od zabudowań. Na „Piachach” została wybudowana infrastruktura turystyczna, na którą składa się: Lokalne Centrum Aktywności Sołectwa Zawodzie z siłownią zewnętrzną, miejscem odpoczynku rowerzystów – ławką solarną, boiskiem sportowym oraz „Caffe Piachy”.

Kaplica 30

Nowa Wieś, ul. Częstochowska

Powstała w 1880 r. w miejscu cmentarza dla „zadzumionych”. Jego powstanie było związane z kultem obrazu Św. Sebastiana słynącego łaskami, znajdującego się w kościele parafialnym. Szukano u Św. Sebastiana ostatecznego ratunku jako u patrona i obrońcy porażonych chorobami zaraźliwymi (szczególnie cholerę). Wielu z nich nie przeżyło tej podróży więc grzebano ich w tym miejscu.

Kaplica przy ul. Częstochowskiej

Alpakarnia 31

Nowa Wieś, ul. Sadowa 1

Alpakarnia

To idealne miejsce na odpoczynek z rodziną. Na dzieciaki, dorosłych i seniorów czekają alpaki, zebry, wielbłądy, surykutki, lemury, mundzaki, kozy, owce i wiele innych zwierzątek i ptaków, które podczas zwiedzania można samodzielnie karmić. Na terenie znajduje

się również kawiarnia połączona ze sklepem z pamiątkami z Peru i wyrobami z naturalnej wełny alpaka, mini ZOO oraz plac zabaw na którym dzieci mogą bezpiecznie spędzić czas wolny.

Hałda Tadeusz I 32

Huta Stara A

Hałda Tadeusz I

Stanowi pozostałość po kopalni rudy żelaza „Tadeusz”, później przemianowana na „Tadeusz I”. Zbudowana jest ze skały płonnej wydobywanej przy eksploatacji syderytów, nadal znaleźć można w niej fragmenty tych rudonośnych skał. Porośnięta jest drzewami i krzewami, stanowi świetny punkt widokowy.

Infrastruktura okołoturystyczna 33

Słowik

Zapraszamy do Słowika wszystkich pragnących wolny czas spędzić w otulinie rzeki Warty, lasu, jak również miłośników gry w tenisa ziemnego, ćwiczeń sprawnościowych, piłki nożnej, umiejętności artystycznych, a także kulinarnych – grillowanie. Zwolennicy spacerów w gronie rodziny, przyjaciół, znajomych, gości także odnajdą malownicze ścieżki. Kort tenisowy, plac zabaw, amfiteatr, alejki z ławeczkami zachęcają do spędzania tutaj wolnego czasu.

Infrastruktura okołoturystyczna

Kościół parafialny pw. NMP Częstochowskiej 34

Starcza, ul. Szkolna 4

Wybudowany w stylu neobarokowym z cegły i kamienia polnego (piaskowca) w latach 1928-1934. Obiekt wpisany do ewidencji zabytków. Stanął w miejscu drewnianej kaplicy postawionej w 1911 r. W 1946 r. sprawiono w kościele nowy ołtarz, a pod koniec 1960 r. zakupiono 3 nowe dzwony. W latach

Kościół pw. NMP Częstochowskiej

1982-1983 przeprowadzono kapitalny remont dachu, który pokryto blachą miedzianą. W 2007 r. nowe okna w świątyni wzbogaciły się o witraże z postaciami świętych Kościoła, a w latach 2013-2014 budynek sakralny przeszedł kapitalny remont. M.in. wykonano nowy ołtarz granitowy, odnowiono nadstawy ołtarzowe, chrzcielnicę, ambonę i tabernakulum.

Drewniany kościół parafii starokatolickiej mariawitów 35

Starcza, ul. Szkolna 20

Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy to mariawicki kościół parafialny. Zbudowany w latach 1907-1908. Budowla drewniana, składająca się

Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy

z trzech naw, zakrystii i mieszkania na poddaszu. Na frontowej ścianie umieszczony medalion przedstawiający Przenajświętszy Sakrament. Dach jednokalenicowy, blaszany. Nad frontową częścią nawy głównej wieżyczka zwieńczona ostrosłupowym hełmem. Na ścianie kościoła znajduje się tablica z 2006 r. upamiętniająca 100-lecie Kościoła Mariawitów. Obiekt wpisany do ewidencji zabytków.

Kapliczka Św. Jana Nepomucena 36

Rudnik Mały

Przy granicy z gminą Woźniki zachowała się murowana unikatowa zabytkowa kapliczka domkowa z barokową figurką Św. Jana Nepomucena z 1711 roku. Świątek stoi w sygnaturce zamkniętej oszklonymi drzwiczkami. Kapliczka została zbudowana z polnego kamienia zlepiętego piaskiem i gliną. W późniejszym okresie otynkowana

Kapliczka Św. Jana Nepomucena

i wielokrotnie pomalowana. Pokryta kopertowym daszkiem z desek zabezpieczonych papą. Szczyt daszku zwieńczony maleńką wieżyczką z krzyżykiem i metalową chorągiewką z napisem R.P. 1711.

Ścieżka pieszo-rowerowa 37

wzdłuż ul. Targowej z Rudnika Małego do Starczy

W 2014 r. przebudowana została nawierzchnia drogi głównej przez wieś, czyli ul. Śląskiej i wybudowany ciąg pieszo-rowerowy. Ścieżkę rowerową i chodnik wykonano również od Rudnika Małego do Starczy. W roku następnym przy tej ścieżce urządzono dwie siłownie zewnętrzne.

Ścieżka pieszo-rowerowa

Wiata i siłownia zewnętrzna w otoczeniu lasu w Rudniku Małym

Miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe przy ul. Targowej

Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”

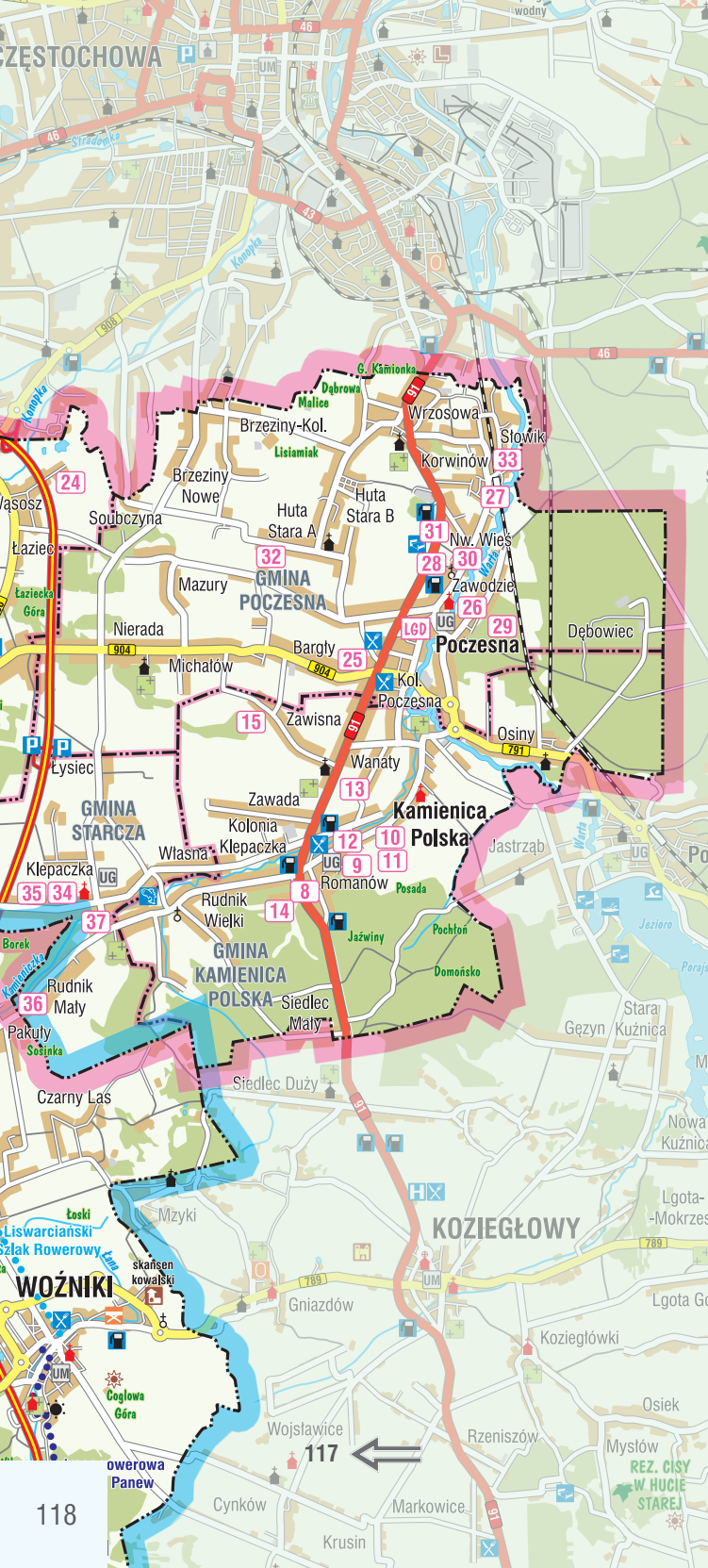

Na obszarze LGD Stowarzyszenia „Razem na wyżyny” obejmującym 6 gmin, oznakowano szlak rowerowy „Folga na zakolu”, na który składa się: szlak wschód – zachód (85 km, kolor czerwony), szlak centralny (38 km, kolor niebieski) i 5 szlaków łącznikowych (kolor czarny). Szlak wschód – zachód rozciąga się od Mokrej w gminie Miedźno aż do Cielętnik w gminie Dąbrowa Zielona. Szlak centralny rozpoczyna się na stacji kolejowej w Rudnikach i kończy na stacji kolejowej w Kłomnicach. Dwa główne szlaki uzupełniają szlaki łącznikowe, które umożliwiają urozmaicenie sobie trasy oraz łączą z już istniejącymi szlakami poza obszarem LGD. „Folga na zakolu” to świetna alternatywa na aktywny wypoczynek dla całych rodzin. Przy szlaku znajdują się Miejsca Odpoczynku Rowerzystów, ze stacją naprawy rowerów, ławką solarną, dzięki której można podładować telefon, tablica z informacjami i mapą części szlaku oraz urządzenie edukacyjne Kostki Wiedzy, które prezentują zasoby i atrakcje z obszaru Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”

ul. Cicha 72, 42-233 Mykanów
tel. 34 374 00 01, 724 043 108
e-mail: biuro@razemnawyzyny.pl
www.razemnawyzyny.pl

Pomnik bohaterów bitwy pod Mokrą ①

Pomnik Bohaterów Bitwy pod Mokrą, fot. P. Kras

W miejscowości Mokra miała miejsce jedna z pierwszych bitew II wojny światowej. 1 i 2 września 1939 r. Wołyńska Brygada Kawalerii pod dowództwem płk. Juliana Filipowicza powstrzymywała przez cały dzień niemiecką 4 Dywizję Pancerną gen. Reinhardta. Na pamiątkę tych wydarzeń w 1975 r. wzniesiono pomnik bohaterów bitwy pod Mokrą, a co-rocennie 1 września odbywają się pod pomnikiem uroczystości patriotyczne upamiętniające bohaterstwo polskich żołnierzy wraz z inscenizacją bitwy.

Kościół pw. Św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Mokrej ②

Mokra 196

Określany jako niemy świadek bitwy pod Mokrą, podczas której pozostał nienaruszony. Drewniana kaplica została wzniesiona na początku XVIII w. W jej wnętrzu podziwiać można neobarokowy ołtarz z XIX w. Wokół kościoła rosną ponad trzystuletnie lipy i dęby. Obiekt leży na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół pw. Św. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Mokrej, fot. M. Skabek

Muzeum Kultury Przeworskiej i Izba Pamięci Bitwy pod Mokrą ③

Mokra 194, www.mokra-muzeum.pl

Muzeum Kultury Przeworskiej i Izba Pamięci Bitwy pod Mokrą

W muzeum, które znajduje się nieopodal pomnika bohaterów bitwy pod Mokrą zgromadzono pamiątki żołnierzy Wołyńskiej Brygady Kawalerii, zdjęcia, mundury oraz broń pozostawioną na polu walki lub przekazaną przez weteranów. W muzeum znajdują się także eksponaty związane z wykopaliskami odkrytych nieopodal śladów kultury przeworskiej.

Kościół pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Miedźnie ④

Miedźno, ul. Ułańska 2A

Zbudowany w latach 1872-1877 w miejscu spalonego kościoła drewnianego. Najcenniejszym zabytkiem świątyni są przepiękne polichromie pokrywające całe jej sklepienie. Zostały one odkryte kilkanaście lat temu w czasie prowadzenia prac remontowych i pod-

Mogiła żołnierzy Wołyńskiej Brygady Kawalerii

dane renowacji. Na cmentarzu parafialnym znajduje się zbiorowa mogiła żołnierzy Wołyńskiej Brygady Kawalerii.

Zbiornik rekreacyjno-retencyjny 5

Ostrowy nad Okszą

Zalew Ostrowy, fot. M. Skabek

Zbiornik wodny nad rzeką Okszą w Ostrowach położony jest bardzo malowniczo pośród sosnowego lasu. Nieopodal zbiornika znajduje się miejsce rekreacyjne, wyposażone w grille z zadaszeniem wraz z ławkami i stolikami, boisko do piłki plażowej, scenę z zadaszeniem, magazyn na sprzęt pływający oraz sanitariaty. Wokół zbiornika znajdują się obiekty agroturystyczne. Istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego: kajaków, rowerów wodnych, żaglówek.

Plac rekreacyjny w Borowej 6

Bulwary w Borowej

W miejscowości Borowa nad rzeką Biała Oksza znajduje się miejsce do spędzania wolnego czasu dla całej rodziny, wyposażone w parking, altany ze stołami i ławkami, ścieżki spacerowe. Obok znajdują się bulwary oraz piaszczysta plaża nad zbiornikiem wodnym.

Mogiła żołnierzy Wołyńskiej Brygady Kawalerii 7

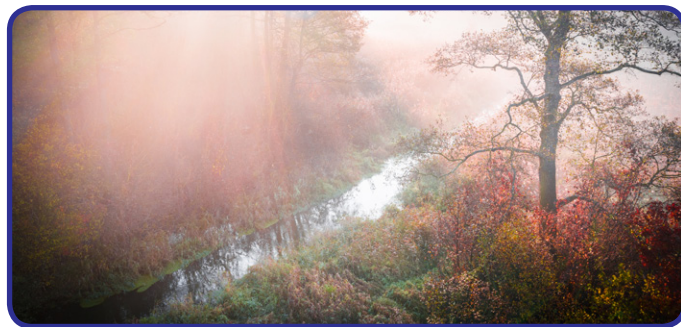
W pobliżu Lemańska, ale po stronie gminy Miedźno, znajduje się zbiorowa mogiła pięciu żołnierzy Wołyńskiej Brygady Kawalerii, którzy 2 września 1939 roku zginęli podczas odwrotu po bitwie pod Mokrą.

Gmina Mykanów

Dolina Kocinki 8

Kocinka, fot. M. Skabek

Kocinka to jedna z najczystszych rzek w okolicy, żyją w niej ryby łososiowate, m.in. pstrągi. Ok. 150 m od rzeki Kocinki znajduje się torfowisko (obszar Natura 2000) o powierzchni 5,6 ha. Na tafli wody można zobaczyć grzybienie północne. Na samym torfowisku można dostrzec m.in. żurawinę błotną oraz liczne rosiczki. Aby tam dotrzeć, trzeba ok. 350 m za wsią Nowy Kocin (jadąc w kierunku Rybnej) skręcić w prawo w leśną dróżkę i po ok. 60 m jest się na miejscu. Na środek torfowiska prowadzi drewniana kładka.

Ruiny młyna wodnego w Starym Kocinie 9

Ruiny młyna wodnego w Starym Kocinie

Zabytek hydro-techniczny na rzece Kocince, będący pozostałością po nowoczesnym systemie napędu wodnego z początku XX w. dla obiektów przemysłowych.

Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Rybnej 10

Rybna, ul. Szkolna 6

Sanktuarium powstało w 1992 roku. Tuż za plebanią znajduje się sakralne uroczysko zwane „Drózkami Maryjnymi”. Jest to obszerna łąka położona nad samym brzegiem meandrującej tutaj Sękawicy, na której powstały kapliczki ze scenami z objawień fatimskich.

Dróżki Maryjne w Rybnej

Lemańskie jodły (obszar Natura 2000) 11

Ostoja „Lemańskie Jodły” znajduje się na prawym brzegu rzeki Kocinki na północ od Kocina. Większość drzew ma ponad 80 lat, ale występuje także starodrzew w wieku 100-120 lat, a najstarsze jodły osiągnęły 30 m wysokości i pierśnicę 50 cm.

Murowana kapliczka Św. Jana Nepomucena w Jamnie 12

Jamno, ul. Kruszyńska

Zbudowana w drugiej połowie XIX w. Św. Jan był uznawany za patrona mostów oraz orędownika chroniącego przed powodzią, stąd zapewne lokalizacja kapliczki w pobliżu potoku i mostu na Pijawce.

Kapliczka w Jamnie

Cmentarz w Borownie 13

Borowno, ul. Cmentarna 17-21

Na cmentarzu znajdują się miejsca spoczynku pochodzącej z Kościelca malarki Wandy Wereszczyńskiej, rodzin: Karpińskich, Michalskich i Skarbków, właścicieli borowieńskiego majątku oraz Edwarda Reszke, światowej sławy śpiewaka operowego i jego rodziny.

Cmentarz w Borownie, fot. M. Skabek

Kolumna Denhoffa Borowno (14)

Borowno, ul. Sobieskiego

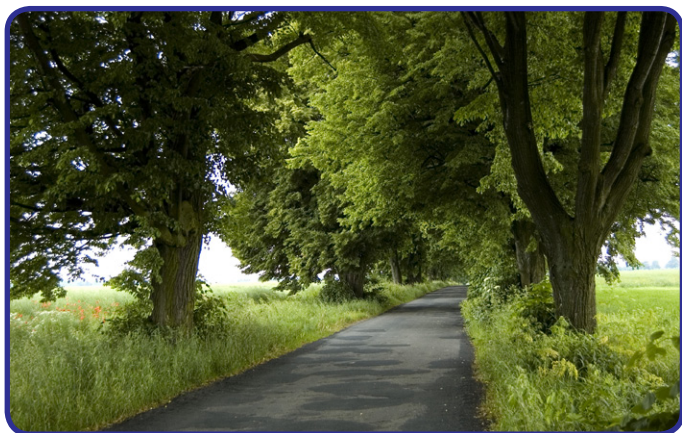
Między Kruszną a Borownem stoi w polu obelisk dla upamiętnienia samobójczej śmierci Ottona Denhoffa, któremu ojciec Kacper Denhoff, zabronił ożenku z Barbarą Szafraniec – córką dzierżawcy pobliskich Bogusławic. Denhoff kazał spalić dworek Szafranców wraz z uwięzioną w nim rodziną. Syn, zobaczywszy łunę wskoczył na konia, jednak było już za późno. Oszalały z bólu po śmierci ukochanej strzelił sobie w głowę. Załamany samobójstwem syna Kacper Denhoff wybudował w parku pałacowym samotnie, w której zamieszkał do końca swoich dni.

Kolumna Denhoffa Borowno, fot. P. Kras

Aleja Lipowa (15)

Pomiędzy Borownem i Zdrową rozciąga się aleja lipowa o długość ok. 1 kilometra. Po stronie północnej rośnie 67 lip, zaś po stronie południowej 59.

Aleja Lipowa pomiędzy Borownem i Zdrową, fot. P. Kras

Pałac w Borownie (16)

Borowno, ul. Partyzantów 12

Pałac w Borownie, fot. P. Kras

Późnobarokowy pałac wzniesiono w 1790 r. Początkowo należał do rodziny Skarbków, później mieszkali w nim rodziny Karpińskich i Michalskich, a także spowinowaceni z nimi Reszkowie. Ostatni dziedzic Karol Skarbek doprowadził majątek do szybkiego upadku i zlicytowania go za długi tuż przed wojną, co było początkiem końca jego świetności. W czasie II wojny światowej, w 1940 r. pałac został częściowo przebudowany na młyn elektryczny, w związku z czym pozbawiono go jednego skrzydła. Po wojnie kilkakrotnie zmieniał swoich właścicieli, obecnie stanowi prywatną własność mieszkalną.

Stajnia Polskich Jednośladów z okresu PRL-u (17)

Obiekt znajduje się na terenie placu rekreacyjnego we wsi Borowno. Ekspozycja polskich Jednośladów z okresu PRL-u została przygotowana i pozostaje pod opieką pana Jana Ferency. Składa się ona z ponad 60 unikatowych motocykli i motorowerów.

Muzeum motocyklu w Borownie, fot. M. Skabek

Kościół pw. Św. Wawrzyńca w Borownie 18

Borowno, ul. Wolności 2

Kościół pw. Św. Wawrzyńca w Borownie, fot. zasoby GOKiS w Mykanowie

Został wzniesiony w latach 1845-1846, ale swój obecny kształt zawdzięcza przeprowadzanym później przebudowom. Świątynia ta została wzniesiona w stylu neobarokowym. Posiada jedną nawę oraz zamknięte półkolistce prezbiterium, w którym znajdują się cenne polichromie. Fasadę świątyni zdobią dwie czworoboczne wieże wznoszące się na wysokość 50 m. Kościół posiada ołtarz główny z zabytkowym tabernakulum oraz dwa ołtarze boczne. Cenne są znajdujące się w nim obrazy, przede wszystkim XVII-wieczny obraz Matki Bożej Szkaplerznej z Dzieciątkiem.

Aleja Lipowa w Łochyń
fot. zasoby GOKiS w Mykanowie**Aleja lipowa
w Łochyń** 19

Pomnik przyrody składający się z 97 sztuk drzew gatunku lipa drobnolistna (*Tilia cordata*).

Gmina Rędziny**Piece wapienne w Rudnikach** 20

Rudniki, ul. Fabryczna

Od wielu lat Rudniki to miejscowość związana z przemysłem wapienniczym, cementowym i chemicznym. Na terenie miejscowości, nieopodal Zakładów Chemicznych „Rudniki”, możemy zobaczyć dwa, zachowane w doskonałym stanie, stare piece wapienne, pochodzące z XIX w. Te ceglane budowle na planie koła, zwieńczone cylindrycznymi kominami mierzą 27 m wysokości. Zostały one wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego.

Piec wapienne, fot. P. Kras

Kamieniołom Lipówka 21

Nieczynny kamieniołom wapienia górnojurajskiego. Na jego obszarze znajduje się oznakowana przyrodnicza ścieżka dydaktyczna „Kopalnia przywróco-

Nieczynny kamieniołom w Rudnikach, fot. P. Kras

na naturze”, o długości około 2 km. Znajduje się przy niej 13 stanowisk tematycznych z tablicami edukacyjnym. Na terenie kamieniołomu znajduje się wejście do jaskini szmaragdowej o długości 218 m, której wyjątkowości nadaje podziemne jezioro. Na terenie kamieniołomu znajduje się pumtrack, a także mini tor żużlowy.

Pumtrack w Rudnikach 22

Rudniki, ul. Ogrodowa

Obiekt przeznaczony do aktywności dla rowerzystów, rolkarzy i deskorolkowców oraz wszystkich lubiących aktywnie spędzać czas na świeżym powietrzu. Poza zadaszoną ławką, znajduje się tutaj siłownia zewnętrzna, street workout oraz piramida linarna. Przy pumtracku zlokalizowane jest Miejsce Odpoczynku Rowerzystów.

Lotnisko w Rudnikach 23

Kościelec, ul. Jana Pawła II 101

Lotnisko Rudniki, fot. zasoby Aeroklubu Częstochowskiego

Założone przez Niemców podczas II wojny światowej. Służyło głównie do szkolenia pilotów szybowcowych. Po wojnie zagospodarowane na potrzeby lotnictwa wojskowego. Od 1957 r. działa na nim Aeroklub Częstochowski. Lotnisko jest miejscem licznych zawodów i imprez lotniczych, w tym także modelarskich. Na terenie lotniska znajduje się hotelik, kawiarnia oraz plac zabaw.

Dworek Wereszczyńskich w Kościelcu 24

Kościelec, ul. Wolności 90

Dwór Wereszczyńskich, fot. M. Skabek

Znajdujący się w centrum miejscowości dworek konserwatorzy zabytków datują na XVII w. Wielokrotnie przebudowywany, aż uzyskał klasycystyczną formę. Ostatnimi właścicielami dworku była rodzina Wereszczyńskich. Po 1939 r. został im odebrany przez III Rzeszę, a po wojnie upaństwowiony przez władzę ludową. Ta wykorzystała dwór najpierw na siedzibę dla gromadzkiej rady narodowej, a potem na przedszkole. Mieści się ono tam do dziś. Przy dworku znajduje się plac rekreacyjny, gdzie ulokowane zostało Miejsce Odpoczynku Rowerzystów.

Pomnik Jana Pawła II 25

Na lotnisku Rudniki trzykrotnie lądował Ojciec Święty (w latach 1983, 1987 i 1991) i przez Kościelec jechał na Jasną Górę. Na pamiątkę tych wydarzeń w centrum wsi stoi pomnik Jana Pawła II.

Zbiornik Madalin 26

Na granicy gmin Rędziny i Mykanów znajduje się zbiornik wodny, ze ścieżkami spacerowymi i ławeczkami. W sezonie można zobaczyć pływające po stawie kaczkę krzyżówkę.

Zespół pałacowo-parkowy z XVII w. w Kruszynie (27)

Kruszyna, ul. Kmicica 6

Siedziba rodowa Denhoffów została wybudowana w XVII w. i przebudowana przez Lubomirskich w XVIII w. Pałac i park zaprojektował włoski architekt Poncini. Znajduje się tutaj okazała oranżeria i prawdopodobnie pierwszy w Polsce prywatny budynek teatralny. Obecnie posiadłość znajduje się w rękach prywatnych.

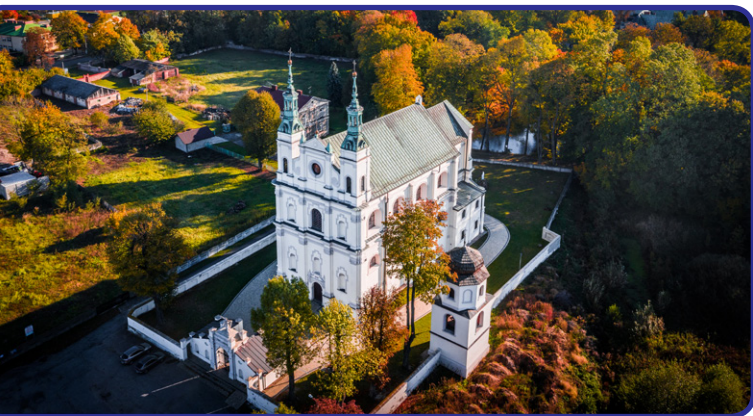

Zespół pałacowo-parkowy, fot. P. Kras

Kościół parafialny pw. Św. Macieja w Kruszynie (28)

Kruszyna, ul. Kaspra Denhoffa

Ufundowany przez rodzinę Denhoffów, stanowi jeden z ciekawszych pod względem formy i dekoracji architektonicznej przykładów architektury sakralnej XVII w. W kościele zachowały się barokowe i roko-

Kościół w Kruszynie, fot. M. Skabek

Rzeźba na bramie kościoła w Kruszynie
fot. P. Kras

Rządcówka (29)

Kruszyna, ul. Kmicica 5

Budynek dawnej rządcówki Lubomirskich w stylu klasycystycznym z XIX w., późniejsza szkoła podstawowa. Obecnie w budynku znajduje się siedziba Urzędu Gminy Kruszyna.

Budynek rządcówki w Kruszynie, fot. P. Kras

Stadnina koni Widzów (30)

Widzów, ul. Żwirki i Wigury 1

Historia Stadniny Koni Widzów sięga XIX w., kiedy to książęta Lubomirscy, bracia Stefan, Władysław i Stanisław, założyli w swoim majątku w Kruszynie stadninę koni pełnej krwi angielskiej. Obecnie funkcjonuje jako Stadnina Tyszko Horses i może pochwa-

lic się licznymi zwycięstwami na torach zarówno krajowych, jak i europejskich, stanowi niezwykle ważny ośrodek na mapie hodowlanej i jeździeckiej w Polsce.

Stadnina koni Widzów, fot. P. Kras

Obelisk z dwoma orłami i tablicami 31

Kruszyna, ul. Kmicica

Pomnik w Kruszyń, fot. P. Kras

Upamiętniający dwa wydarzenia w Kruszyń: jedno związane z powstaniem styczniowym, kiedy to w sierpniu 1863 r. miała miejsce bitwa pod Kruszyń, drugie natomiast związane jest z niemiecką pacyfikacją mieszkańców Kruszyń w dniu 4 września 1939 r., zwany przez mieszkańców „krwawym poniedziałkiem”, w którym zginęły 44 osoby. Corocznie 4 września przy pomniku odbywają się obchody upamiętniające to wydarzenie.

Zespół Dworsko-Parkowy w Cielętnikach 32

Cielętniki, ul. Ogrodowa 1

Dwór wybudowano w 1725 r. w stylu klasycystycznym. Majątek na przestrzeni setek lat był w posiadaniu wielu rodzin m.in. Stefana Steinhagena. Od 2002 r. zespół dworsko-parkowy ma nowych gospodarzy, którzy stworzyli to miejsce na nowo. Na terenie Zespołu poza dworem można obejrzeć zabytkową Kaplicę Kawalerii i Jazdy Polskiej, rządcówkę – odrestaurowany budynek dawnego rządcy majątku, starą gorzelnię z magazynem spirytusu oraz dworską oranżerię. Na terenie Dworu powstał Ośrodek Kuracji Naturalnych PRASTARA.

Dwór w Cielętnikach, fot. P. Kras

Stawy w Cielętnikach 33

Pierwsze stawy rybne założyli w połowie XVIII w. Torgułowie, właściciele dworu w Cielętnikach. Są one

Stawy w Cielętnikach, fot. M. Skabek

położone w bardzo urokliwej i czystej ekologicznie okolicy. Świadczy o tym fakt, że swoje siedliska ma tu wiele gatunków ptaków. Obiekt Stawy Cielętniki ma powierzchnię całkowitą ok. 60 ha, z czego 40 ha to lustro wody. Stawy zasila Kanał Lodowy (rzeka Wierciczka). Obecnie w stawach hodowanych jest 17 gatunków ryb m.in. karp królewski, amur.

Lipa w miejscowości Cielętniki 34

Lipa w Cielętnikach, fot. M. Skabek

Przy kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Cielętnikach, rośnie legendarna lipa, pomnik przyrody, pamiętający jeszcze czasy Jagiellonów. Jest to najstarsze drzewo z gatunku lip drobnolistnych w Polsce, liczące ok.

750 lat. Legenda mówi, że posadzono w tym miejscu 18 sadzonek lipowych, które po podrośnięciu zrosły się w jedno drzewo. Od lat pielgrzymi, idący przez Cielętniki na Jasną Górę, obgryzali korę z lipy w Cielętnikach, wierząc, że ma ona zbawienne dzia-

łanie na uzębienie. Naprzeciw drzewa, na ścianie kościoła, widnieje obraz św. Apolonii, patronki stomatologów, stąd prastare wierzenia w niezwykłą moc drzewa. W 2017 r. drzewo mocno ucierpiało po starciu z Orkanem Ksawery, mimo to, wciąż jest żyjącą legendą, zwłaszcza, że z powalonego pnia drzewa powstała piękna rzeźba św. Apolonii. Dziś rzeźbę można podziwiać w cielętnickim kościele.

Rzeźba św. Apolonii, fot. J. Sikora

Kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Cielętnikach 35

Cielętniki, ul. Tadeusza Kościuszki 11

Kościół został wzniesiony w 1891 r. na miejscu starej drewnianej dworskiej kaplicy z 1741 r. Autor projektu nie jest znany. Sam kościół założony jest na planie krzyża łacińskiego i orientowany wschód-zachód. Obok kościoła znajduje się Miejsce Odpoczynku Rowerzystów.

Kościół w Cielętnikach, fot. M. Skabek

Ogród Bajek w Dąbrowie Zielonej 36

W tym miejscu odwiedzający mogą podziwiać znane postacie bajkowe: Czerwonego Kapturka, Shreka, Babę Jagę, a także wsiąść do pojazdu Jaskiniowców. W sąsiedztwie Ogrodu Bajek znajdują się altana z paleniskiem, siłownia zewnętrzna, park siatkowy, „Fabryka piasku”, boisko sportowe, scena plenerowa oraz tor rowerowy.

Ogród Bajek w Dąbrowie Zielonej

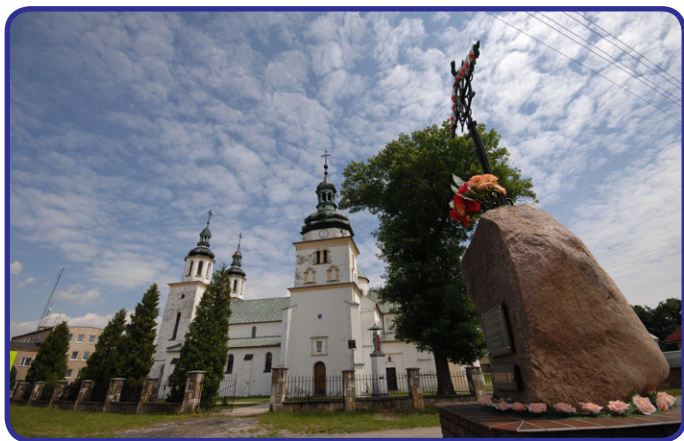
Ścieżka edukacyjna w Dąbrowie Zielonej (37)

Wzdłuż Kanału Lodowego (rzeka Wierciczka) powstała ścieżka edukacyjna o długości ponad 1 km. Wraz ze ścieżką powstała altana stanowiąca miejsce odpoczynku dla mieszkańców i turystów oraz tablice informacyjne dotyczące flory i fauny rzeki Wierciczki.

Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Dąbrowie Zielonej (38)

Dąbrowa Zielona, plac Kościuszki 1

Pierwotnie był to kościół modrzewiowy, a murowany wybudowano w 1554 r. w stylu renesansowym. Na uwagę zasługuje m.in. chrzcielnica, ambona z drewna dębowego oraz konfesjonał z XVIII w., ołtarz Św. Barbary oraz nagrobkowe tablice – płaskorzeźby rodziny Dąbrowskich z ok. 1600 r. W XVIII w. wybudowano przy kościele 14 zewnętrznych kaplic drogi krzyżowej.

Kościół w Dąbrowie Zielonej, fot. P. Kras

Plac rekreacyjny „Sołtysówka” w Raczkowicach Kolonii (39)

Plac z altaną, placem zabaw oraz bardzo nietypowym autobusem, z brzozowym krajobrazem wymalowanym na pojeździe, pełniącym funkcję świetlicy wiejskiej.

Gmina Kłomnice

Zespół pałacowy w Nieznanicach (40)

Nieznanice, ul. Sobieskiego 22a, www.nieznanice.pl

Pałac w Nieznanicach, fot. M. Skabek

Wybudowany w 1918 r. przez Aureliusza Wünsche – syna ówczesnego właściciela majątku. Pod koniec lat 90. Pałac trafił w ręce prywatnych właścicieli, którzy odrestaurowali go i otwarli w nim hotel, restaurację oraz SPA. We wnętrzach zachowały się m.in. zażytkowy piec, sztukaterie oraz elementy stolarki.

Kościół pw. Św. Marcina BW w Kłomnicach (41)

Kłomnice, ul. Częstochowska

Kościół wraz z całym zespołem, w skład którego wchodzi również murowana dzwonnica z końca XVIII w. oraz pochodzące z tego samego okresu murowane ogrodzenie z bramą stanowi najważniejszy zabytek Kłomnic. Świątynia reprezentuje cechy stylu późnobarokowego, aczkolwiek wyposażenie jest w większości współczesne, jako że dużo cennych zabytków zostało skradzionych z kościoła przez Niemców w czasie II wojny światowej.

Cmentarz grzebalny w Kłomnicach (42)*Kłomnice, ul. Częstochowska 69*

W odległości ok. 600 m od świątyni znajduje się zabytkowy cmentarz parafialny założony w XIX w. W tym samym wieku został ogrodzony murem ceglany. Na murowanych słupach cmentarza umieszczone były „daszki” z piaskowca, ufundowane prawdopodobnie przez barona Leopolda Kronenberga, bogatego przemysłowca pochodzenia żydowskiego, bankiera oraz udziałowca kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Śladem tej fundacji są umieszczone na żelaznej bramie cmentarza inicjały „LK”. Nad nimi widnieje korona symbolizująca tytuł baronowski. Spoczywają na nim m.in. ostatni właściciele okolicznych majątków wchodzących w skład parafii kłomnickiej.

Zespół dworski w Rzekach Wielkich (43)*Rzeki Wielkie, ul. Główna 7A*

Powstał ok. 1790 r. i zajmuje ok. 2,33 ha powierzchni ziemi. Składa się z dworu, budynków gospodarczych i parku. Ostatni właściciele tego majątku, rodzina Chrzanowskich, zapisała się chwalebnie w historii Polski, wspierając czynnie powstanie styczniowe, a po latach uczestnicząc w wojnie z bolszewikami, w 1920 r. Dwór jest dziś siedzibą szkoły i przedszkola.

*Dwór w Rzekach Wielkich, fot. P. Kras***Centrum sportowo-rekreacyjne w Kłomnicach** (44)

Plac zabaw „Tęczowa Kraina”, znajduje się przy ul. Parkowej w Kłomnicach. Poza placem zabaw, na terenie znajdują się urządzenia rekreacyjno-sportowe, skatepark oraz siłownia zewnętrzna.

Stróżówka w Garnku (45)*Garnek, ul. Główna 3**Stróżówka w Garnku, fot. P. Kras*

Pozostałość po zespole parkowo-dworskim. Budynek zachował oryginalny styl pałacyku Edwarda Reszke (angielski cottage). Obecnie w stróżówce mieści się biblioteka. Obok znajdują się zabudowania dworskie oraz odnowiony tzw. „Dwór Moraczewskich”. Nieopodal znajduje się park, który od 2006 r. nosi imię Braci Reszke. Dwór Edwarda Reszke spłonął w 1948 r. w niewyjaśnionych okolicznościach.

Tereny nad Wartą (46)

Przez Gminę Kłomnice przepływa rzeka Warta, na której istnieje znakowany szlak kajakowy Często-

chowa – Pławno. W miejscowości Rzeki Wielkie znajduje się mała elektrownia wodna a nieopodal miejsce odpoczynku z altaną i grillem.

Tereny nad Wartą

Ścieżka edukacyjna w Zawadzie 47

Nieopodal kościoła swój początek ma ścieżka edukacyjna, biegnąca w kierunku rzeki Warta. Wyposażona jest w ławeczki oraz tablice informacyjne, na których można poznać historię wsi, zlokalizowano tam również Miejsce Odpoczynku Rowerzystów. Ścieżka prowadzi aż do małej elektrowni wodnej na Warcie.

Cmentarz epidemiczny w Zawadzie 48

Na cmentarzu pochowani są mieszkańcy wsi Zawada i Śliwaków. Zmarli podczas epidemii cholery w 1852, 1866 i 1896 roku, podczas epidemii czarnej ospy w 1873 roku oraz epidemii grypy hiszpanki w 1917 roku.

Cmentarz epidemiczny w Zawadzie
fot. M. Szyszka

LGD „Zielony Wierchołek Śląska”

LGD „Zielony Wierchołek Śląska” obejmuje 9 gmin województwa śląskiego. Działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich z uwzględnieniem ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwoju turystyki oraz popularyzacji i rozwoju produkcji wyrobów regionalnych. Głównym celem LGD „Zielony Wierchołek Śląska” jest m.in.: podejmowanie i wspieranie działań na rzecz realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, promocja obszarów wiejskich położonych na obszarze LGD, upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich.

Lokalna Grupa Działania „Zielony Wierchołek Śląska”

ul. Stanisława Staszica 12, 42-100 Kłobuck

tel. 34 317-25-30

e-mail: biuro@lgd-klobuck.pl, www.lgd-klobuck.pl

Rynek im. Jana Pawła II w Kłobucku 1

W 1953 r. układ urbanistyczny centrum miasta, którego głównymi elementami są: czworokątny rynek i wychodzące z niego prostopadłe ulice, wpisano do rejestru zabytków. W południowej pierzei umiejscowiony jest kościół parafii Św. Marcina.

Rynek w Kłobucku

Kościół Św. Marcina w Kłobucku 2

Kłobuck, ul. 3 Maja 52

Wzniesiony w 1144 r. W latach 1434-1448 proboszczem parafii kłobuckiej był kronikarz dziejów Polski Jan Długosz. W 1454 r. ufundował on klasztor kanoników regularnych. Na przestrzeni wieków kościół był wielokrotnie przebudowywany, obecnie utrzymany jest w stylu gotyckim z elementami baroku. Z zabudowań klasztornych zachowały się, choć znacznie przebudowane: skrzydło klasztoru i spichlerz, które mają detale architektoniczne z czasów Jana Długosza.

Kościół Św. Marcina

Tablica upamiętniająca Władysława Sebyłę 3

Kłobuck, ul. 11 Listopada

Władysław Sebyła – największy poeta Ziemi Kłobuckiej, urodził się w 1902 r. w Kłobucku. Tworzył w latach 1927-1938. Żołnierz kampanii wrześniowej, został zamordowany w Charkowie w kwietniu 1940 r. Tablicę odsłonięto w 80 rocznicę jego urodzin.

Tablica upamiętniająca Wł. Sebyłę

Pomnik „Matki Polki” 4

Kłobuck, ul. 3 Maja

Pomnik poświęcony mieszkańcom ziemi kłobuckiej poległym w walce z hitlerowskim najeźdźcą.

Pomnik Matki Polki

Kapliczka Św. Jana Nepomucena 5

Kłobuck, ul. Długosza 30

Murowana, kryta dachówką domkowa kapliczka z 1888 r. położona nieopodal mostku na Białej Okszy. Wewnątrz znajdują się 3 figury Jana Nepomucena. Są to drewniane, polichromowane ludowe rzeźby.

Kapliczka Św. Jana Nepomucena

Pałac w Kłobucku – Zagórze 6

Kłobuck, ul. Zamkowa

Wpisany do rejestru zabytków. Wybudowany w latach 1795-1800, dla pruskiego ministra Christiana von Haugwitza. Gruntownie przebudowany pod koniec XIX w. Po I wojnie światowej posiadłość przeszła na własność Skarbu Państwa. W dwudziestoleciu międzywojennym znajdowała się tu Szkoła Leśników, a w latach 1952-1972 siedziba Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Obecnie pałac stanowi własność prywatną.

Zespół pałacowo-parkowy

Zbiornik wodny „Zakrzew” 7

Zbiornik utworzony na rzece Biała Oksza, położony jest w odległości ok. 2 km od centrum Kłobucka. Pow. lustra wody wynosi 9,40 ha. Akwen z dwiema malowniczymi wyspami, od strony południowo-wschodniej otaczają lasy. Zbiornik pełni funkcje rekreacyjne i retencyjne. Przy kąpielisku znajduje się plaża, moło oraz wypożyczalnia sprzętu wodnego. Zbiornik wykorzystywany jest również do wędkowania.

Zalew Zakrzew

Rezerwat przyrody „Dębowa Góra” 8

Rezerwat o pow. 5,34 ha, został utworzony w 1953 r. dla ochrony zbiorowisk leśnych. Położony na wzniesieniu o wys. 284,6 m n.p.m., jest pozostałością pierwotnych lasów dębowo-grabowych porastających niegdyś okolice dzisiejszego miasta. W drzewostanie występują 140-200-letnie dęby szypułkowe, uzupełnione gatunkami jodły, świerków i buków. Na terenie rezerwatu rośnie szereg gatunków roślin znajdujących się pod ochroną.

Rezerwat przyrody „Dębowa Góra”

Kapliczka Św. Anny 9

Położona w lesie, niedaleko Łobodna, została wybudowana w 1812 r. w czasach wojen napoleońskich. Kapliczka jest jedynym śladem, po dawnej osadzie która znajdowała się przy trakcie z Kłobucka do Kocina. Legenda głosi, że pobudował ją mieszkaniec pobliskiej osady, ojciec chorej córki Anny. Dzięki jego modlitwom dziewczynka wyzdrowiała. Tradycją stało się uroczyste nabożeństwo odprawiane w kaplicy w dniu 26 lipca, połączone z poświęceniem pojazdów.

Kapliczka Św. Anny

Siedziba Towarzystwa Salezjańskiego (10)

Kopiec, ul. Salezjańska 9

Salezjanie przybyli do Kopca w 1938 r., po otrzymaniu posiadłości od Henryki i Władysława Babickich. Obecnie jest tu Nowicjat Zgromadzenia Salezjańskiego. W kompleksie zabudowań znajdują się: Willa zwana budynkiem głównym – dawny dwór postawiony w 1905 r. przez Babickich, internat dla nowicjuszy (1974 r.), piętrowy budynek mieszkalny (dawna papiernia), kaplica mszalna pw. Św. Trójcy (dawny magazyn papierni). Na terenie siedziby Zakonu znajdują się pozostałości grodziska.

Siedziba Towarzystwa Salezjańskiego

Dworek w Kamyku (11)

Zabytkowy dworek został zbudowany w 1840 r. przez rodzinę Kołaczkowskich. W elewacji frontowej budynek ma okazały, tokański portyk kolumnowy zwieńczony trójkątnym przyczółkiem. Obecnie własność prywatna.

Dworek w Kamyku

Pomnik na skwerku (12)

Na skwerku w centrum Kamyka ustawiono przecięty na pół, duży polny kamień, a przy nim tablicę podającą legendę o powstaniu nazwy miejscowości.

Pomnik w centrum Kamyka

Gmina Krzepice**Rynek w Krzepicach** (13)

Rynek w Krzepicach

Układ urbanistyczny Krzepic wpisany jest do rejestru zabytków. Centralnym punktem miasta był Rynek Wielki, od którego odchodziło 6 ulic. W latach pięćdziesiątych XX w. średniowieczny Rynek, zamieniono na park. Po wykonanej w latach 2008-2009 rewitalizacji wygląd Rynku nawiązuje do jego historycznego stanu. W 2010 r. odsłonięto tablicę pamiątkową „Ku przestrodze żywych i pamięci pomordowanych”, upamiętniającą rozpoczęcie działań wojennych 1 września 1939 r.

Kościół Św. Jakuba Apostoła 14

Krzepice, ul. Kazimierza Wielkiego 1

Wzniesiony w 1357 r. Powstał w epoce rozkwitu gotyku, z czasem został przebudowany na styl renesansowy, a później barokowy. Zachowały się gotyckie i renesansowe portale. Jeden z nich ma drzwi z XVI w. wykonane z kutego żelaza. Do najcenniejszych dzieł w kościele należy m.in. pacyfikał z 1577 r., XVII-wieczny krucyfiks, monstrancja z 1750 r. obraz Matki Boskiej Krzepickiej z 1736 r. namalowany

Kościół Św. Jakuba

przez Szymona Przytkowskiego z Miedźna. Plebania łącząca się z kościołem, to dawny klasztor z przełomu XV i XVI w. W 2000 r. na placu przy kościele została zbudowana drewniana kaplica „Matce Zbawiciela”, a 2002 r. założono Królewskie Drzwi przedstawiające w 16-tu obrazach historię Krzepic.

Kościół Św. Jakuba
średniowieczny portal ostrołukowy**Góra Ośmiu Błogosławieństw** 15

Jest to najwyższe wzniesienie w okolicy (231 m). Rozciąga się stąd widok na panoramę Krzepic i okolicy. W tym oddalonym od miasta miejscu na pamiątkę

Wielkiego Jubileuszu 2000 r. postawiono posąg Chrystusa, w otoczeniu 8 granitowych tablic, na których wypisane są sentencje błogosławieństw Bożych. Na cokole pomnika, dzieła krakowskiego rzeźbiarza Władysława Dudka, widnieje napis: „Niebo i ziemia przeminą, ale słowa moje nigdy nie przeminą”.

Góra Ośmiu Błogosławieństw

Synagoga 16

Krzepice, ul. Wenecka 3A

Ślady gminy żydowskiej pozostały w postaci ruin bożnicy i położonego nieopodal żydowskiego cmentarza. Bożnica powstała w latach 1814-1822. Mocno zniszczona w czasie II wojny światowej, ma dobrze zachowane mury. Fasada jest w kształcie czterokolumnowego portyku, nad drzwiami znajduje się kamienna tablica obrazująca otwartą księgę, z gwiazdą Dawida i napis w języku hebrajskim: „O jakimże lękiem napawa to miejsce! Nic tu innego, tylko dom Boży i brama do nieba”.

Synagoga nad Liswartą

Cmentarz Żydowski 17

Kilkaset metrów od synagogi widoczny jest z daleka niewielki zagajnik okalający cmentarz żydowski. Na powierzchni 1,4 ha znajduje ok. 400 żeliwnych macew, wykonanych w pobliskich hutach. Większość z nich pochodzi z połowy XIX w. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1749 r., ostatni 1946 r.

Cmentarz żydowski

Młyn wodny „Marcelin” 18

Krzepice, ul. Młyńska

Niezwykłe malowniczo położony nad Liswartą kilkukondygnacyjny budynek z 1930 r. W ostatnich latach uległ znacznemu zniszczeniu.

Młyn wodny „Marcelin”

Zalew „Łezka” 19

Zbiornik wodny o pow. 3,60 ha, wybudowany na rzece Piszczce. Zalew pełni funkcję małej retencji i służy do uprawiania wędkarstwa.

Zalew „Łezka”

Kościół Św. Franciszka z Asyżu 20

Zajączki Pierwsze 46

W 1465 r. istniał drewniany kościół, wybudowany na mocy dekretu króla Zygmunta Augusta, który często odwiedzał swoją siostrę Izabelę w zamku krzepickim. Budowę obecnego kościoła datuje się na lata 1924-1932. Powstał przy nim stary cmentarz. Obok kościoła postawiona jest drewniana kapliczka Św. Rocha z 1852 r.

Kościół Św. Franciszka z Asyżu

Kościół Św. Antoniego z Padwy 21

Podłęże Królewskie 19

W 1995 r. do Podłęża Królewskiego przybyli franciszkanie, którzy wybudowali tu kaplicę, przekształconą później w kościół. W 2001 r. ustanowiona została parafia. Obok kościoła w sosnowym zagajniku znajdują się stacje drogi krzyżowej.

Kościół Św. Antoniego z Padwy

Cerkiewna kapliczka (22)

Podłęże Królewskie 12

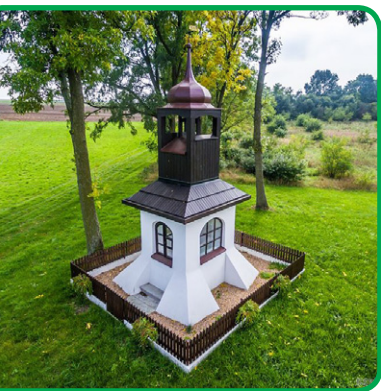

Kapliczka cerkiewna

We wsi znajdowała się strażnica carska, w której stacjonował oddział kozaków. Ok. 1890 r. dowódca tej strażnicy był rotmistrz Fiodor Filipowicz Mielnikow. Zyskał on tutaj opinię porządnego człowieka, który pozostawił po sobie wyjątkowy ślad. Gdy otrzymał z dalekiej Rosji wiadomość o chorobie swego syna, postanowił na intencję jego wyzdrowienia wybudować obok strażnicy małą cerkiewkę. Oficer ten zginął przed końcem swej misji na granicznej placówce i zgodnie ze swym życzeniem został pochowany obok cerkiewki.

Kapliczka św. Jana Nepomucena (23)

Dankowice Drugie

Dwukondygnacyjna kapliczka z 1843 r. W drewnianej wieżyczce, zwieńczonej cebulastym hełmem, znajduje się dzwon wykonany w hucie w Pankach w 1845 r.

Kapliczka Św. Jana Nepomucena

Gmina Lipie**Dworek** (24)

Lipie, ul. Parkowa 2

Początki istnienia dworu sięgają XVIII w. Pierwotnie był to dwór drewniany, dopiero w latach 30-tych XX w. dostawiono części mury i dobudowano poddasze, dwuspadowy dach z lukarnami pokryto gontem. Wtedy też powstał grawitacyjny wodociąg zaopatrujący obiekty folwarczne w bieżącą wodę, pochodzącą ze stawu. Aby ten system mógł działać niezbędna była wieża ciśnieniowa z pompą tłokową. Ta drewniana, unikalna wieża, o wys. 6 m zachowała się do dziś. Za dworkiem rozciąga się park założony w XVII w., który opada tarasami ku stawom znajdującym się w północno-wschodniej jego części. Droga wjazdowa do parku otoczona jest szpalerem ponad 120-letnich lip drobnolistnych. Obecnie dworek stanowi własność prywatną.

Dworek w Lipiu

Pomnik ofiar II wojny światowej (25)

Parzymiechy, ul. Krzepicka

Pomnik Niobe

Pomnik Niobe – alegoryczny pomnik przedstawiający sylwetkę klęczącej kobiety – postawiono w 1965 r. dla uczczenia pamięci 162 mieszkańców Parzymiechów i Zimnowody zamordowanych w latach 1939-1945.

Kościół Św. Apostołów Piotra i Pawła (26)

Parzymiechy, ul. Krzepicka

Parafię w Parzymiechach powołano w 1459 r. Pochodzący z XIV w. kościół był wielokrotnie przebudowywany. Zachowały się w nim dwa gotyckie XV-wieczne portale i barokowe drewniane ołtarze.

Kościół Św. Apostołów Piotra i Pawła

Kościół Św. Stanisława – Sanktuarium (27)**NMP Dankowskiej**

Parafia Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Dankowie należy do najstarszych w okolicy. Kościół istniał już w XIII w. Nowy murowany zbudował około 1650 r. w obrębie twierdzy kasztelan Stanisław Warszycki. Jest to kościół obecnie istniejący. W świątyni od ponad 350 lat, czczony jest obraz Najświętszej Maryi Panny Dankowskiej, będący wierną kopią obrazu Czarnej Madonny Jasnogórskiej. Koronacja obrazu NMP Dankowskiej miała miejsce 25 maja 2002 r. Na wałach wokół kościoła rozmieszczone są rzeźby z piaskowca, które tworzą stacje Drogi Krzyżowej.

Kościół Św. Stanisława – Sanktuarium Najświętszej Marii Panny Dankowskiej

Przed kościołem stoi figura Św. Floriana z 1767 r. postawiona po odbudowie spalonego kościoła w celu ochrony przed pożarem.

Fortalicjum – ruiny zamku (28)

Danków zasłynął dzięki swym właścicielom, magnatom Warszyckim, jako pierwsza ufortyfikowana wieś w Polsce. Już ok. 1650 r. została ona otoczona

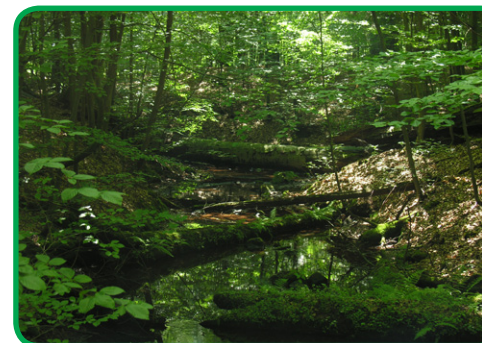

Brama Krzepicka

wałami, murem z bastionami oraz fosą napelnioną wodą z pobliskiej rzeki. W roku 1769 zamek spłonął od uderzenia pioruna i nie został już odbudowany. Z fortyfikacji zachowały się jedynie oblicowane murem wały ziemne, ruina kamienno-budynku bramnego, ślady fos, wał ziemny w południowo-wschodniej części.

Rezerwat leśny „Bukowa Góra” (29)

Jedyny w regionie rezerwat ścisły, utworzony w 1959 r., na powierzchni 1,06 ha. Położony jest w pobliżu miejscowości Kleśniska. Celem utworzenia rezerwatu była ścisła ochrona niewielkiej pozostałości naturalnego lasu bukowego w wieku ok. 200 lat, położonego na obszarze źródliskowym w sąsiedztwie wododziału Warty i Prosny. Największą wartość przyrodniczą rezerwatu przedstawiają pomnikowe przesto-

Rezerwat „Bukowa Góra”

je buka zwyczajnego, o obwodach pni ponad 3 m (takich okazów doliczono się 21 sztuk).

Rezerwat geologiczny „Szachownica” 30

Rezerwat utworzony został w 1978 r. na powierzchni 12,70 ha. Przedmiotem ochrony jest zachowanie proglacjalnej jaskini, powstałej w wapieniach górnourajskich. Naturalne korytarze jaskini przecinają się pod kątem zbliżonym do prostego, tworząc oryginalną siatkę – stąd nazwa jaskini. Łączna długość korytarzy wynosi około 1 km. Jaskinia jest jednym z największych zimowisk nietoperzy w Polsce. Co roku hibernuje tu ok. 1000 nietoperzy, reprezentujących 10 gatunków. Liczenia zimujących nietoperzy prowadzone od 1981 r. wskazują na stały, lecz niewielki wzrost ich liczby. „Szachownica” w ramach Sieci Natura 2000 stanowi obszar specjalnej ochrony siedlisk.

Rezerwat „Szachownica”

Rezerwat leśny „Stawiska” 31

Rezerwat leśny utworzony na obszarze 6,28 ha, położony jest na silnie podmokłym terenie, pokrytym siecią strug i rowów. Najcenniejsza jest tu kolekcja 75 okazałych dębów szypułkowych mających 250-300 lat, wśród których są okazy o obwodzie pnia od 370 do 674 cm.

Kościół „Świętej Trójcy” w Przystajni 32

Budowa tego zabytkowego kościoła trwała 45 lat. Wzniesiony w 1752 r. z fundacji D. Żabickiej, właścicielki wsi, został wykończony w 1797 r. przez Antoniego Paciorowskiego. Powstała jednonawowa świątynia w stylu późnobarokowym. W ołtarzu głównym umieszczony jest obraz Trójcy Świętej i postacie czterech ewangelistów. Na uwagę zasługuje żeliwna chrzcielnica wykonana w XIX w. w pobliskiej Kuźnicy Starej. Na kościele umieszczone są dwie tablice pamiątkowe. Jedna z 1930 r. poświęcona jest dziesięciu mieszkańcom poległym w wojnie z bolszewikami, druga z 2002 r. upamiętnia postać ks. Leonarda Stawickiego. Ks. Stawicki nosił się z zamiarem rozbudowy kościoła. Do rozbudowy jednak nie doszło, a zgromadzony materiał użyto do budowy kamiennego muru wzdłuż obecnej ul. Częstochowskiej oraz do budowy „Sukiennic”.

Kościół pw. Przenajświętszej Trójcy

Sukiennice 33

Architektura najbardziej charakterystycznej budowli w Przystajni nawiązuje do krakowskich „Sukiennic”. Położony na Rynku w centrum miejscowości obiekt, został wybudowany na pocz. XX w. Mieściły się w nim: świetlica z czytelnią, mieszkanie pieka-

rza, herbaciarnia, sklep Przystajńskiego Stowarzyszenia Spożycwców. „Sukiennice” stanowiły prywatną własność proboszcza. W 1920 r. ks. Stawicki działkę wraz z budynkiem przekazał aktem notarialnym na własność parafii w Przystajni. W 2010 r. Rynek, przy którym znajdują się Kościół i Sukiennice nazwano imieniem ks. Stawickiego.

„Sukiennice”

Pomnik przyrody 34

Dąb szypułkowy rosnący na skwerze Marszałka Józefa Piłsudskiego. Obok drzewa umieszczona jest tablica upamiętniająca rok jego posadzenia – 1935 (rok śmierci Marszałka).

Kapliczka figuralna w Kuźnicy Starej 35

Na schodkowym postumencie umieszczona jest figura Matki Bożej wykonana z piaskowca. Kapliczka została ufundowana w 1923 r. przez ówczesnego właściciela dworku.

Kapliczka figuralna

Dworek, aleja 4 lip 36

Kuźnica Stara 81

Zabytkowy, klasycystyczny dworek zbudowany w 1759 r. dla rodziny Dębińskich, przebudowany w 1920 r. Obiekt jest własnością prywatną. Obok dworku – aleja 4 lip pomnikowych.

Kuźnica Stara – dworek i aleja lipowa

Młyn – dawna kuźnica 37

Kuźnica Stara

Młyn wodny na Pankówce, wybudowany jest na fundamentach XVIII-wiecznej kuźnicy. Wody rzeki, które niegdyś poruszały kuźnicze młoty, później obracały młyńskie żarna. Wyremontowany pod koniec XX w. młyn funkcjonuje do dziś. Huta w Kuźnicy Starej czynna była przez kilkadziesiąt lat. Wielki piec wybudowano w 1836 roku. W latach osiemdziesiątych XIX w. zakupiono maszynę parową do poruszania miechów i młotów. Jednak pogarszająca się opłacalność produkcji, doprowadziła do rozbiórki wielkiego pieca w 1906 r.

Młyn – dawna kuźnica

Kapliczka w Podłężu Szlacheckim 38

Domkowa, murowana kapliczka z 1864 r. Wewnątrz znajdują się wizerunki różnych świętych, na elewacji figura Św. Jana Nepomucena.

Kapliczka w Podłężu Szlacheckim

Zagroda młyńska w Kamińsku 39

Zabytkowy młyn wodny z przyległym domem i zabudowaniami gospodarskimi powstał w końcu XIX w.

Zabytkowy drewniany młyn

Wewnątrz zachowało się całe wyposażenie młyńskie. Na uwagę zasługuje piękne położenie zagrody wśród pól i lasów Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”.

Park krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą

Kościół „Najświętszego Serca Pana Jezusa” 40

Ługi-Radły, ul. Kościelna 14

Parafię erygowano w 1930 r. Obecny kościół wzniesiono w latach 1956-1959. Charakterystyczna jest elewacja, wykonana z kamienia, pochodzącego z huty żelaza. Obok znajduje się plebania wybudowana w latach dwudziestych XX w.

Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa

Gmina Wręczyca Wielka**Rezerwat leśny „Zamczysko”** 41

Rezerwat powstał w 1953 r. na obszarze 1,35 ha w celu ochrony ponad 200-letnich dębów szypułkowych porastających dobrze zachowane umocnienia ziemne otaczające dawne grodzisko. Są nimi: wał zewnętrzny – w kształcie podkowy, oraz wewnętrzny – kolisty, a między nimi fosa zasilana niegdyś wodą z pobliskiego potoku (Czarna Oksza). W środku tych nasypów był ulokowany tzw. majdan, czyli drewniane siedlisko. Podczas badań wykopaliskowych prowadzonych w 1966 r. odkryto tutaj ślady zabudowań, oraz kilka przedmiotów z tamtego okresu, które pozwoliły ustalić, iż gród ten istniał między XII a XIV wiekiem. Legendy i przekazy sugerują, że Grodzisko

Rezerwat przyrody Zamczysko

splonęło na skutek uderzenia pioruna. Obok wspa-
niałych dębów można podziwiać: modrzew japoń-
ski i europejski, czeremchę, lipę szerokolistną, jawor
i czarne bzy.

Kościół Św. Apostołów Piotra i Pawła 42

Grodzisko, ul. Ogrodowa

Do 2001 r. miejscowość należała do parafii pod
wezwaniami Św. Marcina w Kłobucku. Bu-
dowę kościoła rozpo-
częto w roku 1997,
zakończono w 2001.
Jest to kościół jedno-
nawowy, ozdobiony
niewysoką, kwadra-
tową wieżą.

Kościół Św. Apostołów Piotra i Pawła

Użytek ekologiczny „Bagno w Jeziorze” 43

Użytek ekologiczny o powierzchni 6,53 ha, został
utworzony w 2002 r. Przedmiotem ochrony jest torfo-
wisko przejściowe i zbiornik wodny ze stanowiskami
regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin.
W otoczeniu jeziora występują dobrze zachowane
fragmenty boru bagienego. Wśród ciekawych roślin
tego obiektu warto wymienić występującą tu licznie,
wełniankę oraz objęte ochroną: rosiczkę okrągłolistną
i bagno zwyczajne.

Użytek ekologiczny „B Bagno w Jeziorze”

Użytek ekologiczny „Dzicze Bagno” 44

Położony na północ od Kalei, na terenie nadle-
śnictwa Kłobuck. Użytek utworzono w 2002 r. na po-
wierzchni 12,30 ha, w celu ochrony torfowiska przej-
ściowego i niskiego z cennymi i rzadkimi regionalnie
gatunkami roślin.

Kościół Św. Jacka 45

Bór Zapilski, ul. Kościelna

Drewniany kościół wybudowany w latach 1919
-1921, według pro-
jektu Stefana Szylle-
ra, trójnawowy, kon-
strukcji zrębowej,
zbudowany na pla-
nie krzyża. W świą-
tyni znajduje się
XVIII-wieczny baro-
kowy relikwiarz Św.
Jacka oraz barokowe
stacje Męki Pańskiej
z 1795 r. Kościół
znajduje się na Szlaku architektury drewnianej woje-
wództwa śląskiego.

Kościół Św. Jacka

Kapliczka św. Jana Nepomucena 46

Piła Pierwsza

Kapliczka Św. Jana Nepomucena

Murowana kapliczka, osłonięta pomni-
kowymi lipami. Fun-
datorami kapliczki byli
Franciszek i Paulina
Borkowscy, właściciele
młyna wodnego, który
do końca XIX w. stał
nad pobliskim pot-
kiem.

Kościół św. Mikołaja (47)

Truskolasy, ul. Częstochowska 40

Stojący na wzgórzu drewniany kościół uchodzi za jedną z najpiękniejszych drewnianych budowli sakralnych w Polsce. Barokowy kościół, został wybudowany w 1737 r. z drewna modrzewiowego, a jego fundatorem był dzierżawca starostwa krzepickiego Józef Winner. W ołtarzu głównym umieszczony jest obraz Matki Bożej Łaskawej, będący jedną z najstarszych kopii obrazu Matki Boskiej

Kościół Św. Mikołaja

Częstochowskiej. Wokół kościoła rośnie grupa 30 lip. Ponad 250-letnie drzewa chronione są jako pomniki przyrody. Obiekt znajduje się na Szlaku architektury drewnianej województwa śląskiego.

Gmina Opatów**Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny** (48)

Opatów, Częstochowska 1

Zbudowany w 1919 roku na miejscu kaplicy Św. Anny, a w nim obraz Rodziny Matki Bożej pochodzący z XV w.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny

Góra Opatowska (49)

Najciekawszym miejscem w Opatowie jest wapienne wzgórze ostańcowe o wysokości 262,8 m n.p.m. ze skałkami i niewielką jaskinią, porośnięte murawami ciepłolubnymi oraz roślinnością naskalną, wśród których występuje wiele chronionych i rzadkich roślin np. głowienka wielkokwiatowa, rojniki, rozchodniki oraz paprocie: zanokcica skalna i murowa. W 1936 roku koło wzgórza odkryto cmentarzysko kultury łużyckiej i przeworskiej datowane na ok. 1100 r. p.n.e.

Góra Opatowska

oraz ślady osady z tego okresu. Według legendy na Górze Opatowskiej znajdował się drewniany klasztor ufundowany przez Władysława Opolczyka, gdzie miało ulokować obraz Czarnej Madonny, jednak ostatecznie znalazł się on na Jasnej Górze. Góra Opatowska położona jest w odległości ok. 1 km od drogi, dostać się można śródpolną miedzą. Dojazd rowerem może być trudny, ale warto powędrować by napawać się pięknem dzikiej przyrody.

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (50)

Złochowice, ul. Kościelna 1

Zbudowany w 1920 roku na miejscu kaplicy z 1908 roku, która stanowi obecne prezbiterium. W kościele znajdują się organy pochodzące z XVIII w.

Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa

Kapliczka 51

Św. Jana Nepomucena

Przy dopływie Opatówki, koło remizy OSP znajduje się jedyna w gminie kapliczka z drewnianą figurą Św. Jana Nepomucena, który według tradycji ma chronić przed powodzią.

*Kapliczka
Św. Jana Nepomucena*

Kapliczka i Księżę Stawy 52

Przy drodze z Opatowa do Złochowic stoi współczesna kapliczka, z kamiennymi płaskorzeźbami, poświęcona patronom myśliwych: Św. Hubertowi i Św. Eustachemu. Za kapliczką w głębi lasu znajduje się urokliwe miejsce zwane Księżymi Stawami.

Kapliczka Św. Eustachego

Złochowice – Księżę Stawy

Kościół Św. Wojciecha 53

Iwanowice Duże, ul. Spokojna 1

Zbudowany w 1901 r., a w nim organy z XVIII w. Część wyposażenia kościoła została przeniesiona z kaplicy, znajdującej się kiedyś w „starej wsi”.

Kościół Św. Wojciecha

Kościół Św. Mikołaja 54

Wilkowiecko, ul. Mikołaja z Wilkowiecka 4

Wybudowany ok. 1760 roku na miejscu gotyckiej świątyni i przebudowany w 1931 roku. Powstała wtedy nowa poprzeczna nawa dając kościołowi plan krzyża. Do dzisiaj w bryle świątyni zachowane są pierwotne: prezbiterium i kruchta. Warte zobaczenia są ołtarze i drewniana chrzcielnica.

Kościół Św. Mikołaja

Gmina Panki

Staw na Pankówce 55

W centrum Panek znajduje się staw z jazem. Powstał on na miejscu dawnego ujęcia wody z Pankówki, niezbędnej do pracy dużego zakładu hutniczego. Obecny zbiornik retencyjny o powierzchni ok. 3 ha, w okresie letnim wykorzystywany jest do rekreacji i wędkowania.

Staw na Pankówce

Kościół Świętej Rodziny 56

Panki, ul. 1 Maja

Wybudowany na fundamentach dawnego wielkiego pieca, który wygaszono w 1881 r. Na terenie dawnej huty najpierw powstała kaplica, a w latach 1925-26 murowany kościół. Wybudował go ks. Antoni Mietliński, pierwszy proboszcz nowej parafii, wydzielonej w 1919 r. z parafii truskolaskiej. Kościół ma cechy typowe dla tzw. „stylu polskiego” (styl mieszany renesansowo-barokowy).

Kościół Świętej Rodziny

Bunkry z czasów II wojny światowej 57

Na terenie gminy Panki zachowały się cztery betonowe bunkry.

Rezerwat leśny „Modrzewiowa Góra” 58

Rezerwat leśny utworzony w 1957 r., na powierzchni 50,05 ha. Ochronie podlega wielogatunkowy las mieszany z okazami ponad 100-letniego modrzewia polskiego i ponad 200-letnimi okazami dębu szypułkowego. Rezerwat znajduje się na terenie dawnego zwierzyńca należącego do starostwa krzepickiego, w którym w XVII w. trzymano 1600 jeleni. Wzdłuż alei przebiegającej przez rezerwat ustawione są tablice dydaktyczne, obrazujące życie lasu oraz drewniana altana – doskonałe miejsce na odpoczynek.

Rezerwat przyrody Modrzewiowa Góra

Gmina Popów

Kościół Św. Józefa Oblubieńca NMP 59

Popów, ul. Wielunska 28

Drewniany, zabytkowy kościół z 1858 r. powstał jako kaplica pod wezwaniem Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny. Tuż przed wybuchem II wojny światowej powiększył ją proboszcz

Kościół Św. Józefa Oblubieńca NMP

parafii w Wąsoszu Wincenty Spirra – dostawiając drewnianą nawę. Natomiast w 1953 r. dobudowano drewnianą kruchtę i murowaną zakrystię. Obecnie kościółek jest oszalowany i pomalowany. Z dawnego wyposażenia zachował się obraz Zaślubin Matki Boskiej, rzeźba nie określonego świętego oraz obramienie z motywu liści akantu.

Kościół św. Józefa Robotnika 60

Popów, ul. Wielunska 28a

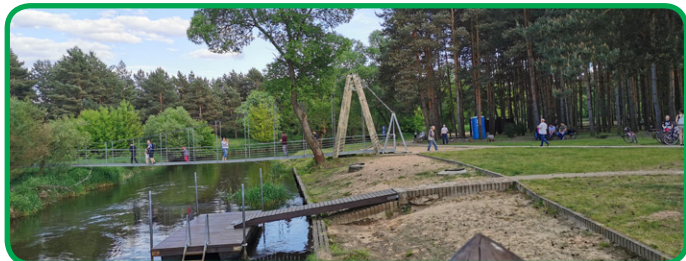
Kościół Św. Józefa Robotnika

W 1957 r. powołano parafię w Popowie. Budowę nowego dwukondygnacyjnego kościoła rozpoczęto w 1979 r. Uroczyste poświęcenie „kościółka górnego” dokonał biskup Stanisław Nowak w 1987 r. Dolna kondygnacja z kaplicą pogrzebową, salami katechetycznymi, została oddana do użytku w 1990 r. Kościół stanowi ciekawy architektonicznie i widoczny z daleka obiekt sakralny.

Wisząca kładka 61

Zawady, ul. Spokojna

Ta urokliwa kładka zawieszona nad Liswartą stanowi „szybkie” połączenie lewobrzeżnej części wypoczynkowej z centrum Zawad.

Most wiszący na Liswarcie

Wiadukt nad Liswartą 62

Wiadukt powstał na trasie magistrali węglowej Śląsk – Porty w latach 1926-33. Magistrala była największą i najnowocześniejszą inwestycją komunikacyjną II Rzeczypospolitej. Wybudowana i zarządzana

Wiadukt na Liswarcie

do 1939 r. przez Polsko-Francuskie Towarzystwo Kolejowe. Arkadowy most oparty na pięciu filarach, połączonych łukami, szczególnie malowniczo wygląda, kiedy przepływa się pod nim np. kajakiem. W Zawadach znajduje się stacja kolejowa „Miedźno” oraz kolejowa wieża ciśnieni.

Pomnik Powstania 1863 r. 63

Wąsosz Górny

Pomnik znajduje się na tzw. Starym cmentarzu, przedstawia postać siedzącego powstańca, z wysoko uniesioną ręką, który osłania się przed ostatecznym ciosem. Na monumentalnym cokole umieszczono napis „Gloria victis” (Chwała zwyciężonym) i tablice z nazwiskami poległych. W czasie powstania styczniowego, ziemia

Pomnik Powstania 1863 r.

wąsoska była miejscem walk. W bitwie pod Warowną Górą zginęło wielu bohatersko broniących się powstańców. Ich mogiły znajdują się na Starym Cmentarzu.

Kalwaria Wąsoska 64

Wąsosz Górny, ul. Kalwaryjska

Kalwaria Wąsoska

Kalwaria składa się z 33 murowanych kapliczek domkowych. Liczba ta symbolizuje lata ziemskiego życia Chrystusa. Kapliczki rozmieszczone są głównie w leśnym wąwozie. Kilka znajduje się przy drodze oraz na pobliskim cmentarzu. Poszczególne kapliczki zostały przydzielone w opiekę mieszkańcom różnych wiosek i przysiółków wchodzących w skład parafii.

Kościół Św. Andrzeja Apostoła 65

Wąsosz Górny, Rynek 2

Kościół Św. Andrzeja

Początki istnienia parafii w Wąsoszu szacuje się na XIV w. Obecny kościół, który pochodzi z 1848 r. był rozbudowany przed II wojną światową. Do istniejącego kościoła zorientowanego z zachodu na wschód, dobudowano wówczas krzyżującą się nawę skierowaną ku północy.

W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z 1693 r. Pochodzi on z pierwotnego, drewnianego kościoła. Obraz ten na co dzień zasłonięty jest obrazem Niepokalanej Maryi Panny. Odsłonięcie obrazu jest podniosłą chwilą. Zabytkowy obraz słynie wśród miejscowej ludności wieloma łaskami i jest miejscem niecodziennego obrządku małżeńskiego, podczas którego nowo zaślubiona para zdejmuje buty i boso idzie złożyć pokłon Maryi.

Kamieniołom kamienia wapiennego 66

W 1958 r. na Rębielskiej Górze uruchomiono na przemysłową skalę eksploatację kamienia wapiennego, wcześniej wykorzystywanego głównie jako budulec przez ludność miejscową. Na początku lat czterdziestych, zakończono eksploatację z powodu małej opłacalności. W kamieniołomie już w 1958 r. odkryto kras kopalny, zaliczany do najciekawszych stanowisk na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej. Dalsza eksploatacja wapieni spowodowała degradację tego stanowiska. Pomimo to kamieniołom nadal stanowi ciekawe odsłonięcie kopalnego krasu. Na ścianie wyrobiska można dostrzec stalagmit, który został odsłonięty w wyniku osunięcia się osadów na ścianie kamieniołomu. Występują tu również skamieniałości w postaci amonitów

Kamieniołom na Górze Rębielskiej

Zalew „Jezioro Blachownia” 67

Zbiornik wodny „Jezioro Blachownia” zajmuje pow. 56 ha, został utworzony w końcu XIX w. na rzece Stradomce. Historia powstania stawu wiąże się z rozbudową huty. W 1834 r. Le-mański, który był właścicielem tych terenów wyraził zgodę na zatopienie przyległych do fabryki terenów bagnistych i urządzenia w tym miejscu potrzebnego hucie stawu. Spiętrzona woda miała dawać napęd

Zalew „Jezioro Blachownia”

urządzeniom nowej huty. Wkrótce jednak energię wodną zamieniono na energię parową. Zalew jednak pozostał i spełnia głównie funkcję rekreacyjną. Znajduje się tu kąpielisko, Ośrodek Sportów Wodnych i wypożyczalnia sprzętu pływającego.

Wieża widokowa nad Zalewem Blachownia

Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza 68

Ścieżka zaczyna się koło ratusza i prowadzi w pobliżu. Na trasie jest kilkanaście tablic informacyjnych opisujących ciekawostki przyrodnicze tego obszaru.

Ścieżka dydaktyczna wokół Zalewu Blachownia

Pomnik Bohaterom poległym za wolność ojczyzny 1939-1945 69

Pomnik powstał z inicjatywy byłych więźniów obozów koncentracyjnych. Został odsłonięty w 1947 r., odrestaurowany w 1985 r. Na cokole umieszczone są nazwiska mieszkańców Blachowni i okolic, którzy zginęli na frontach II wojny światowej, w obozach oraz w walkach partyzanckich i ruchu oporu. Odlew orła wykonano w Odlewni i Emalierni „Blachownia”.

Pomnik Bohaterom poległym za wolność ojczyzny 1939-1945

Kościół Najświętszego Zbawiciela 70

Blachownia, ul. Kościuszki 99

W 2001 r. z parafii św. Michała Archaniola została wyodrębniona parafia w Błaszczkach pw. Najświętszego Zbawiciela. Zamysł utworzenia w tym miejscu cmentarza i wybudowania kaplicy cmentarnej istniał już w 1974 r. Jednak rozpoczęte wówczas prace nie zostały nigdy dokończone. Budowę kościoła rozpo-

Kościół Najświętszego Zbawiciela

często w planowanym wcześniej miejscu, ale według nowego projektu. Wmurowanie kamienia węgielnego nastąpiło w 1995 r. Budowę kościoła zakończono w 2000 r.

Kościół Matki Boskiej Królowej Polski (71)

Blachownia, ul. Henryka Sienkiewicza 14

Parafia pw. Św. Michała Archanioła została powołana w 1910 r., gdy Blachownia była jeszcze przyfabryczną osadą. Jako świątynia służył wówczas drewniany barak. Po 14 latach istnienia parafii rozpoczęto budowę kościoła. Jego konsekracji dokonał ks. Biskup Kubina w 1927 r.

Kościół MB Królowej Polski

Krzyż w parku (72)

Krzyż liczy ponad 165 lat. Został odlany w Hucie Blachownia ok. 1835 r. Na cokole znajduje się tablica pamiątkowa z 1879 r., kiedy to okolice Częstochowy nawiedziła epidemia, a wcześniej głód. Na tablicy przedstawiono wizerunki dwóch świętych.

Żeliwny krzyż w parku

Pomnik w hołdzie poległym i pomordowanym mieszkańcom wsi Cisie w latach 1939-1945 (73)

Cisie, ul. Dąbrówka

Pomnik w hołdzie ofiarom II wojny światowej

Pomnik znajduje się na terenie dawnego gospodarstwa rodziny o nazwisku Lota. Jego właścicielka Józefa została wraz z córką zamordowana w Oświęcimiu. Uratowani z pożogi wojennej synowie: Stefan i Leon wyjechali do Francji. Po latach ufundowali na terenie swej ojcowizny pomnik z tablicą upamiętniającą 28 mieszkańców Cisia (w tym swoją matkę) zamordowanych w czasie II wojny światowej.

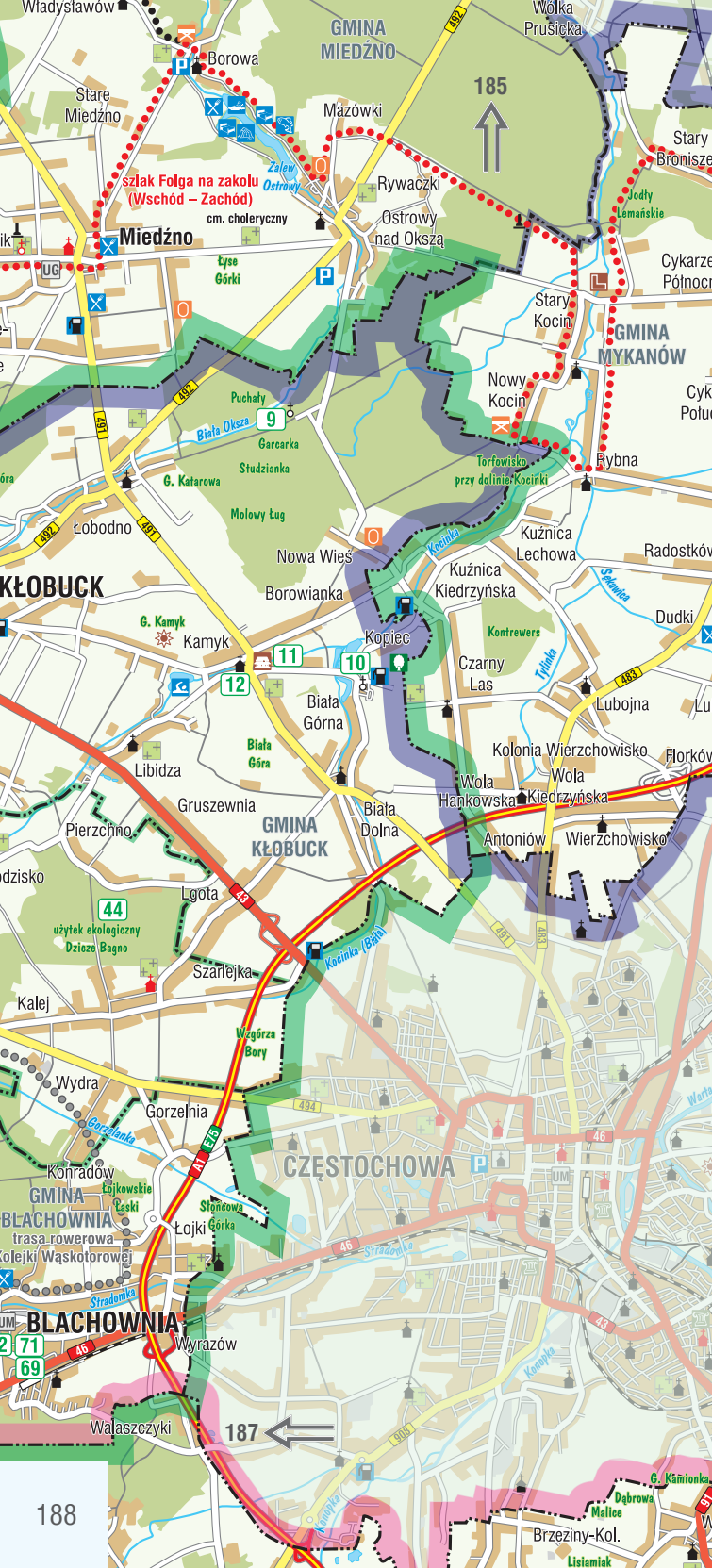
Źródło i kapliczka Św. Huberta (74)

Źródło jest jednym ze źródeł rzeki Stradomki. Od wielu lat okoliczni mieszkańcy przybywają w to miejsce by poczynić zapasy krystalicznej wody. Wodzie ze źródła przypisywano działanie lecznicze. W 2006 r. postawiono kamienną kapliczkę poświęconą św. Hubertowi.

Źródło i Kapliczka Św. Huberta

LEGENDA

SKALA 1:137 500

- granica LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”
- granica gminy w obszarze LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”
- granica LGD „Brynica to nie granica”
- granica gminy w obszarze LGD „Brynica to nie granica”
- granica LGD „Bractwo Kuźnic”
- granica gminy w obszarze LGD „Bractwo Kuźnic”
- granica Stowarzyszenia „Razem na wyżynie”
- granica gminy w obszarze Stowarzyszenia „Razem na wyżynie”
- granica LGD „Zielony Wierchotek Śląska”
- granica gminy w obszarze LGD „Zielony Wierchotek Śląska”

	autostrada		sporty wodne
	droga ekspresowa		kąpielisko
	droga krajowa		trasa kajakowa
	droga wojewódzka		łowiisko
	droga drugorzędna		nadleśnictwo
	droga gruntowa		park zabytkowy
	kolej		pomnik przyrody
	Urząd Miasta		rezerwat
	Urząd Gminy		pałac
	stacja paliw		dwór
	pomnik		zamek
	kościół		inny zabytek
	kościół zabytkowy		punkt widokowy
	kaplica/kapliczka		ruiny zamku
	kaplica zabytkowa/
kapliczka zabytkowa		ruiny
	klasztor		schron/bunkier
	cmentarz		muzeum
	cmentarz żydowski		grodzisko
	gastronomia		jaskinia
	hotel		plac sportowy
	nocleg		miejsce na ognisko
	parking		miejsce odpoczynku
	parking leśny		skały
	pole namiotowe		ośrodek jeździecki

- trasa rowerowa
Mała Panew
- trasa rowerowa
Brynicy i Czarnej Pszemszy
- trasa rowerowa
łącznik Miasteczko Śląskie
- trasa rowerowa
OWS
- trasa rowerowa
Jeziora Zagłębia
- trasa rowerowa
Las Wymysłowski
- trasa rowerowa
Pętla Zbrostawicka
- trasa rowerowa
Mamucim Śladem
- trasa rowerowa
Czarno-Biały Śląsk
- trasa rowerowa
Północ – Południe
- trasa rowerowa
Kolejki Wąskotorowej
-   szlak Folga na zakolu
(Wschód – Zachód)
- szlak Folga na zakolu
(Centralny)
- szlak Folga na zakolu
(łącznikowy)

Atrakcje turystyczne w obszarach LGD
(szczegóły w części opisowej mapy)

SPIS TREŚCI

Stowarzyszenie LGD „Leśna Kraina Górnego Śląska”	3
Gmina Ciasna	4
Gmina Pawonków	7
Gmina Kochanowice	10
Gmina Herby	13
Gmina Koszęcin	16
Gmina Kalety	21
Gmina Krupski Młyn	25
Gmina Tworóg	29
Gmina Zbrostawice	32
Gmina Wielowieś	36
Gmina Toszek	39
Gmina Miasteczko Śląskie	42
Gmina Pyskowice	46
Gmina Rudziniec	50
Gmina Sośnicowice	54
Gmina Pilchowice	56
Mapa LGD	58
LGD „Brynica to nie granica”	67
Gmina Bobrowniki	68
Gmina Mierzęcice	71
Gmina Ożarówice	73
Gmina Psary	75
Gmina Siewierz	78
Gmina Świerklaniec	84
Gmina Woźniki	86
Mapa LGD	93

LGD „Bractwo Kuźnic”	97
Gmina Boronów	98
Gmina Kamienica Polska.....	102
Gmina Konopiska.....	106
Gmina Poczesna.....	110
Gmina Starcza	114
Mapa LGD.....	117
Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”	119
Gmina Miedźno	120
Gmina Mykanów.....	123
Gmina Rędziny.....	129
Gmina Kruszyna	132
Gmina Dąbrowa Zielona	135
Gmina Kłomnice	139
Mapa LGD.....	143
LGD „Zielony Wierchołek Śląska”	147
Gmina Kłobuck	148
Gmina Krzepice.....	153
Gmina Lipie.....	159
Gmina Przystajń	163
Gmina Wręczyca Wielka	167
Gmina Opatów.....	170
Gmina Panki.....	174
Gmina Popów	175
Gmina Blachownia	180
Mapa LGD.....	184
Legenda.....	189